

TOIMINTAKERTOMUS JA TILINPÄÄTÖS 2013

TOIMINTAKERTOMUS

1. TALOUDEN KEHITYS

Suomen talouden heikko kehitys jatkui vuonna 2013. Finanssikriisiä seurannut nousu jäi lyhyeksi kun Suomen kansantalous joutui uuteen ja sitkeäksi osoittautuneeseen taantumaan vuonna 2012. Sen seurauksena kokonaistuotanto supistui vuonna 2012 noin prosentilla ja ennakkotietojen mukaan samansuuntainen kehitys jatkui myös vuonna 2013, jolloin kokonaistuotanto supistui edelleen noin prosentilla.

Kansantalouden heikon kehityksen ja tuotannon supistumisen taustalla vaikutti euroalueen velkakriisi. EKP:n lupaus tukitoimista onnistui rauhoittamaan rahoitusmarkkinat vuonna 2012 ja pelko eurojärjestelmän hajoamisesta väistyi. Sen sijaan euroalueen valtioiden velkaantuminen johti finanssipolitiikan kiristymiseen melkein kaikissa euroalueen maissa, mikä vuorostaan aiheutti kotimaisen kysynnän supistumisen ja koko EU-alueen talouden ajautumisen uuteen taantumaan vuonna 2012. Taantuma jatkui vuonna 2013. Euroalueen talouskasvu ei saanut toivottua vetoapua viennistä, koska euron ulkoinen arvo suhteessa dollariin ja jeniin pysyi hyvin vahvana.

Euroalueen pitkittynyt taantuma näkyi Suomen taloudessa vuonna 2013 edellisvuonna alkaneen heikon vientikehityksen jatkumisena. Suomen kansantalous kärsi samanaikaisesti euroalueen heikosta kysynnästä, heikentyneestä hintakilpailukyvästä ja keskeisten toimialojen rakenneongelmista. Viennin määrä supistui noin 2 prosenttia edellisvuoteen verrattuna ja teollisuustuotanto noin 3 prosenttia; eniten aleni elektroniikkateollisuuden tuotannon määrä. Kauppataseen alijäämä kuitenkin supistui hieman edellisvuoteen verrattuna, koska tuonti supistui vientiä enemmän.

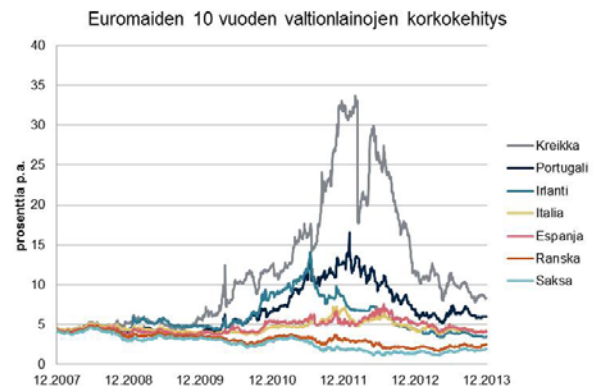
Kokonaistuotannon supistuminen noin prosentilla vuonna 2013 johtui ensi sijassa investointien laskusta; yksityiset ja julkiset kulutusmenot pysyivät suurin piirtein edellisvuoden tasolla. Siihen nähden, että kokonaistuotannon kehitys on jo usean vuoden ajan ollut vaisua, työllisyyden suhteellisen vakaa kehitys vaikuttaa jopa yllättävältä. Tuotannon supistumiseen verrattuna työllisyys supistui Suomessa vain vähän. Työllisten määrä aleni vuonna 2013 runsaat puoli prosenttia edellisvuoteen verrattuna ja työttömyysaste nousi puoli prosenttiyksikköä edellisvuodesta 8,2 prosenttiin. Suomen työttömyysaste pysyi kuitenkin selvästi eurooppalaisen keskiarvon alapuolella. Työllisyysaste aleni ja oli noin 67 prosenttia. Työllisten määrä oli vuonna 2013 runsaat 2,4 miljoonaa, mikä oli noin 100 000 vähemmän kuin ennen finanssikriisin puhkeamista vuonna 2008.

Työllisyyden supistuminen ja ansiotason nousun hidastuminen johtivat siihen, että kansantalouden palkkasumman kasvu hidastui vuonna 2013 runsaaseen prosenttiin. Kuluttajahintojen nousuvauhti hidastui myös runsaaseen prosenttiin ja palkansaajien reaaliensiot pysyivät muuttumattomina.

Talouden taantumana seurauksena julkisen talouden tila heikentyi selvästi vuoden 2013 aikana. Valtion ja kuntien yhteenlaskettu alijäämä kohosi noin 10 miljardiin euroon eli noin 5 prosenttiin bkt:n arvosta. Koko julkisen talouden alijäämä jäi tätä pienemmäksi eli noin 2 prosenttiin bkt:n arvosta, koska työeläkesectori pysyi edellisvuosien tapaan rahoitusylijäämäisenä. Tästä syystä Suomen julkisen talouden alijäämä ei myöskään ylittänyt vakaus- ja kasvusopimuksen asettamaa 3 prosentin rajaa. Julkisen sektorin niin sanottu EMU-velka nousi vuoden lopulla noin 55 prosenttiin bkt:n arvosta ja lähestyi siten kriittistä 60 prosentin rajaa.

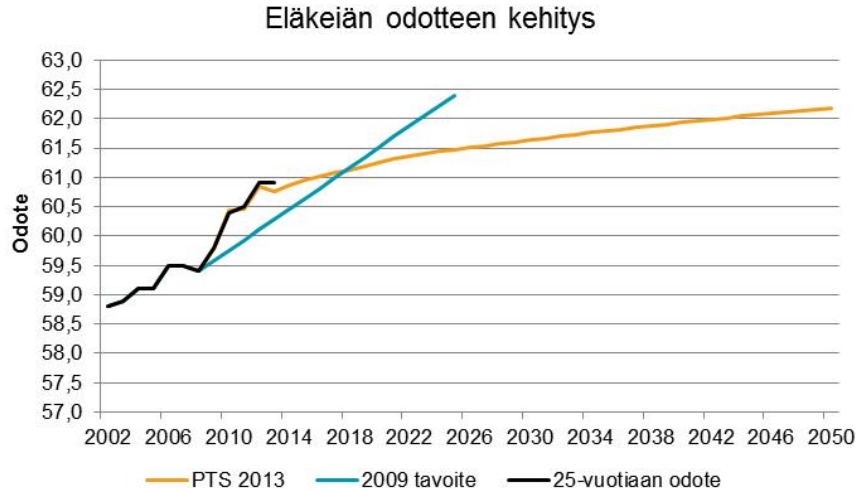
Pääministeri Kataisen hallitus sopi elokuussa 2013 rakennepoliittisista linjauksista, joiden tavoitteena on julkisen talouden kestävyysvajeen asteittainen korjaaminen. Keskeisellä sijalla olivat toimet, joilla tähdätään työurien pidentämiseen ja keskimääräisen eläkeiän nostamiseen. Työmarkkinajärjestöt sopivat pitkäaikaisesta, jopa kolmivuotisesta palkkaratkaisusta, joka rajoittaa palkkojen sopimuskorotukset alle prosenttiin vuosina 2014–2015. Palkkaratkaisun odotetaan parantavan vähitellen Suomen vientiteollisuuden hintakilpailukykyä suhteessa kilpailijamaihin. Samalla sovittiin työeläkemaksujen korotuksista vuosille 2014–2016.

Osakekurssit nousivat voimakkaasti vuoden 2013 aikana lähes kaikkialla maailmassa. Kurssit nousivat myös Euroopan maissa taantumien jatkumisesta huolimatta. Euroopan keskeiset osakeindeksit nousivat noin 20 prosenttia ja suomalaisosakkeiden kurssit noin 30 prosenttia. Vuodesta 2013 muodostui siten hyvä sijoitusvuosi, vaikka valtionlainojen tuotot jäivät vaatimattomiksi korkotason noustua.

2. TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN KEHITYS

Suomessa on käyty jo usean vuoden ajan keskustelua eläkeiän nostamisesta – tällä on tarkoitettu niin keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän kuin myös vanhuuseläkkeen alaikärajan nostamista. Työmarkkinajärjestöt ja pääministeri Kataisen hallitus ovat asettaneet tavoitteen keskimääräisen eläkeiän kehitykselle, jonka mukaan 25-vuotiaan henkilön eläkeiän odotteen tulisi vuoteen 2025 mennessä nousta 62,4 ikävuoteen. Eläkeiän odotteen kehitys on toistaiseksi ollut suotuisaa ja jopa odotettua nopeampaa. Vuonna 2012 odote kohosi 60,9 ikävuoteen ja vuonna 2013 se pysyi samalla tasolla. Vuodesta 2000 eläkeiän odote on noussut yli kahdella vuodella. Yhtä nopean kasvun ei kuitenkaan uskota jatkuvan tulevina vuosina, minkä vuoksi vuodelle 2025 asetetun eläkeikätavoitteen saavuttaminen vaikuttaa epätodennäköiseltä. Tästä syystä vanhuuseläkkeen ikärajojen muuttamista ja työeläkejärjestelmän uudistamista pidetään tarpeellisena. Uudistuksen tavoitteena on työurien pidentäminen ja työvoiman tarjonnan lisääminen.

Työmarkkinajärjestöt sopivat vuonna 2012 solmimassaan työurasopimuksessa eläkeuudistuksesta, jonka on määrä tulla voimaan vuoden 2017 alussa. Tavoite on tärkeä myös maan hallitukselle, joka otti elokuussa 2013 työuria pidentävän eläkeuudistuksen keskeiseksi osaksi omia rakennepoliittisia tavoitteitaan. Hallitus toivoo uudistuksen parantavan julkisen talouden tasapainoa ja siten osaltaan supistavan julkisen sektorin suurta kestävyysvajetta.

Työmarkkinajärjestöt sopivat vuoden 2012 työurasopimuksessa varhennetun vanhuuseläkkeen poistamisesta ja osa-aikaeläkkeen ikärajan nostamisesta vuodella. Muutokset astuvat siirtymäaika-jen päätyttyä voimaan vuonna 2014. Järjestöt sopivat myös siitä, että keskimääräistä työeläkemak-sua nostetaan 0,4 prosenttiyksikköä vuodessa vuosina 2015 ja 2016. Vuosien 2014–2016 työeläke-maksut vahvistettiin uudelleen työmarkkinakeskusjärjestöjen syksyllä 2013 solmiman laajan palk-karatkaisun yhteydessä. Korotus jakaantuu tasan työnantajien ja palkansaajien maksettavaksi.

Keskusjärjestöjen väliset neuvottelut vuoden 2017 eläkeuudistuksesta alkoivat vuoden 2013 lopulla. Tavoitteena on saavuttaa neuvotteluratkaisu vuoden 2014 syksyyn mennessä, minkä jälkeen voisi alkaa eläkeuudistuksen edellyttämä lainvalmistelutyö.

Arvioita työeläkejärjestelmän kestävyydestä

Eläketurvakeskuksen tilaama kansainvälinen arvio suomalaisesta työeläkejärjestelmästä julkistet-tiin Helsingissä 7.1.2013. Arvioitsijoina toimivat kokeneet eläke-ekonomistit, professori Nicholas Barr London School of Economicsista ja professori Keith Ambachtsheer Toronton yliopistosta. Barr pohti eläkejärjestelmää ja sen kestävyyttä, Ambachtsheer taas keskittyi nykyisen hajautetun toi-meenpanomallin taloudellisuuteen.

Molempien arvioitsijoiden yleisnäkemyks suomalaisesta työeläkejärjestelmästä oli hyvin myönte-i-nen. Yhtenäinen ja kattava järjestelmä parantaa työmarkkinoiden toimivuutta, kun työntekijöiden eläketurva ei ole sidottu työnantajaan. Arvioinnin mukaan Suomessa on kuitenkin syytä valmistel-la eläkejärjestelmän ikärajojen asteittaista nostamista sekä pohtia keinoja, joilla eläkelaitosten kus-

tannustehokkuutta voitaisiin parantaa. Professori Ambachtsheer ehdotti myös voimakasta osakepainon kasvattamista sijoitustoiminnassa.

Eläketurvakeskus teki samassa yhteydessä kansainvälisen vertailun eläketurvan toimeenpanokustannuksista eräissä Euroopan maissa. Vertailun mukaan suomalainen järjestelmä on poikkeuksellisen laajan kattavuutensa vuoksi varsin kustannustehokas verrattuna muiden kehittyneiden hyvinvointivaltioiden järjestelmiin.

Eläketurvakeskus julkisti uuden pitkän tähtäimen laskelmansa työeläkejärjestelmän kehityksestä. Uudessa laskelmassa oletus suomalaisten eliniän pitenemisestä on muuttunut hieman aiempaa varovaisemmaksi ja samalla oletus työllisyyden kehityksestä aiempaa positiivisemmaksi. Näiden muutosten vuoksi tuleva eläkemeno on muuttunut hieman pienemmäksi kuin aiemmin oli arvioitu ja vastaavasti palkkasumma hieman suuremmaksi. Uuden arvion mukaan työeläkemaksujen kestävä taso olisi noin 25 prosenttia palkoista. Jos maksu nostettaisiin lähivuosina tälle tasolle, selvittäisiin 2050-luvulle asti ilman uusia korotuksia. Työmarkkinajärjestöt ovat sopineet keskimääräisen maksun nostamisesta 24,4 prosenttiin palkasta vuonna 2016. Uuden laskelman valossa tämä taso olisi jo melko lähellä pitkän ajan kestävää tasoa. Toisin sanoen arvio työeläkejärjestelmän maksun korotuspaineista on muuttunut positiiviseen suuntaan.

Eläkeuudistuksen taustaselvitykset

Tulevia eläkeneuvotteluja varten asetettiin vuonna 2012 ylijohtaja Jukka Pekkarisen johtama korkean tason asiantuntijaryhmä selvittämään työeläkejärjestelmän kestävyyttä ja muutostarpeita. Työryhmä sai työnsä valmiiksi marraskuussa 2013. Työryhmä pohti työssään sitä, riittävätkö eläkejärjestelmän nykyiset kannustimet – superkarttuma ja elinaikakerroin – hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen asettaman eläkeikätaavoitteen saavuttamiseen.

Raportin keskeisin linjaus on arvio siitä, että vuoden 2005 eläkeuudistuksessa tehdyt ratkaisut eivät näytä riittävän tämän vuodelle 2025 eläkkeellesiirtymisiän nousulle asetetun tavoitteen toteuttamiseksi. Pekkarisen ryhmä tukeutuu arviossaan tutkimustuloksiin, joiden mukaan tähän mennessä tapahtunut eläkeiän nousu antaa toteutuneesta kehityksestä liian myönteisen kuvan. Havaitun myönteisen kehityksen syynä on raportin mukaan varhaiseläkekanavien asteittainen sulkeminen eikä varsinaiselle vanhuuseläkkeelle jäämisen myöhentyminen.

Raportissa on lisäksi selvitetty eläkejärjestelmän vaihtoehtoisten sopeutumiskeinojen vaikutuksia eläkkeiden riittävyyden, eläkkeiden kohdentumisen, eläkkeiden rahoituksen, työllisyyden ja julkisen talouden kestävyysvajeen näkökulmista. Raportissa esitelty ETLA:n tutkijoiden kehittämä malli suosittaa eläkeiän sitomista elinajan odotteeseen. Asiantuntijaryhmän tehtävänä ei ollut esittää toimenpidesuosituksia. Raportissa esiteltyjen vaihtoehtojen voidaan katsoa suosivan vanhuuseläkkeen alaikärajan asteittaista nostamista.

Vakavaraisuusuudistus ja muu työeläkealan säätely

Vuoden 2013 alusta tuli voimaan työeläkelaitosten vakavaraisuussäätelyä koskeva lainmuutos, jossa sijoitusriskejä varten oleva toimintapääoma ja vakuutusriskeihin varattu tasoitusmäärä yhdistettiin uudeksi vakavaraisuuspääomaksi. Lainmuutoksella tehostetaan eläkelaitosten pääomien käyttöä. Muutos ei aiheuttanut merkittävää muutosta eläkeyhtiöiden vakavaraisuuteen. STM:n asettama työryhmä jatkaa edelleen työtään vakavaraisuuskehikon kokonaisuudistuksen parissa. Kokonaisuudistuksen tavoitteena on sijoitusriskien entistä parempi huomioiminen vakavaraisuusvaatimuksissa ja riskienhallinnan kehittäminen eläkelaitoksissa.

STM:ssä on ollut jo pitkään valmisteilla lainsäädäntöhankkeita, joilla pyritään työeläkealan kilpailun lisäämiseen. Uudistuksen tavoitteena on edistää työeläkealan kilpailua vapauttamalla vakuutusmaksun määräytymissääntöjä siten, että kukin työeläkeyhtiö voisi itse laatia vakuutusmaksun hoitokustannusosan ja asiakashyvitysten laskuperusteet. Tarkoituksena on myös säädellä nykyistä tarkemmin työeläkeyhtiöidenasiakkailleen tarjoamia työhyvinvointipalveluja. Uudistushankkeet eivät kuitenkaan edenneet valmiiksi lakiesityksiksi vielä vuoden 2013 aikana. STM alkoi valmistella myös työeläkelaitosten hallintosäädösten uudistamista.

3. ILMARISEN TULOS JA VAKAVARAISUUS

Vuosi 2013 oli reaalitalouden heikosta kehityksestä huolimatta Ilmariselle hyvä sijoitusvuosi. Pörs-sikurssit nousivat vuoden aikana voimakkaasti kaikkialla. Vahvan pörssivuoden ansiosta Ilmarisen sijoitusten vuosituotto nousi 9,8 prosenttiin, minkä seurauksena yhtiön vakavaraisuus vahvistui selvästi. Sijoitusten reaalituotto oli 8,1 prosenttia eli yli 4,1 prosenttiyksikön verran pitkän ajan keskiarvoa parempi.

Ilmarinen menestyi hyvin kilpailussa työeläkeasiakkaista. Asiakaskannan ja maksutulon kasvu toimintavuoden aikana kertoi asiakkaiden yhtiötä kohtaan tuntemasta luottamuksesta. Toiminnan tehokkuudesta kertova hoitokustannustulos parantui selvästi edellisvuodesta ja hoitokulusuhde laski 75 (80) prosenttiin.

Ilmarisen sijoitusten käyvin arvoin laskettu nettotuotto vuodelta 2013 oli 9,8 prosenttia (7,5 prosenttia vuonna 2012). Vakavaraisuuspääoma eli yhtiön käypiin arvoihin arvostettujen varojen ja vastuiden erotus nousi 7 122,6 miljoonaan euroon. Vakavaraisuuspääoma oli vuoden 2013 päättyessä 28,0 (23,9) prosenttia vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuvälästä. Edellisenä vuonna vakavaraisuuspääomaa vastaava toimintapääoma oli 5 752,4 miljoonaa euroa.

Vakavaraisuuspääoma on tarkoitettu vakuutus- ja sijoitustoiminnan riskien kantamiseen. Työeläkeyhtiöiden vakavaraisuuspääoman valvontarajat määräytyvät yhtiön sijoituskannan riskipitoisuudesta, jota arvioidaan jakamalla sijoitukset riskin mukaisiin luokkiin ja laskemalla luokituksen perusteella niin sanottu vakavaraisuusraja. Luokittelu tehdään sijoituksen tosiasiallisen riskin perusteella. Vakavaraisuusraja huomiodaan lisäksi vakuutusriski. Lainmuutoksen johdosta Ilmarisen vakavaraisuusraja nousi noin 0,6 prosenttiyksikköä. Ilmarisen vakavaraisuuspääoma oli tilikauden päättyessä 1,9-kertainen verrattuna vakavaraisuusrajaan. Vuotta aikaisemmin vastaava tunnusluku eli silloisen toimintapääoman suhde vakavaraisuusrajaan oli 2,2 (ilman määräaikaislainsäädännön mukaista tilapäistä erää vakavaraisuusasema olisi tuolloin ollut 1,7).

Käyvin arvoin laskettu sijoitustoiminnan tulos oli 1 468,6 miljoonaa euroa (911,2 miljoonaa euroa), kun huomioidaan vastuuvälille hyvitetty korko 979,9 (813,9) miljoonaa euroa ja osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun kasvu 466,7 miljoonalla eurolla (323,2). Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu sitoo vastuuvälän kymmenen prosentin osuudelta työeläkesijoittajien noteerattujen osakesijoitusten keskimääräiseen tuottoon ja siirtää siten osakeriskin tältä osin koko työeläkejärjestelmän kannettavaksi.

Yhtiön omalla vastuulla olevan vakuutusliikkeen tulos oli -14,8 (-7,0) miljoonaa euroa ja hoitokustannustulos 35,1 (27,0) miljoonaa euroa. Vakuutusliikkeen tulos on vakuutusmaksussa perittyjen, vakuutusriskin kattamiseen tarkoitettujen maksujen ja korvausten erotus. Vakuutusliikkeen tulos siirretään sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti tasoitusmäärään. Hoitokustannustulos on määrä, jolla vakuutusmaksun hoitokustannusosat ja muut vastaavat tuotot ylittävät niillä katettavat liikekulut. Hoitokustannustulos siirretään vakavaraisuuspääomaan siltä osin, kuin sitä ei käytetä asiakashyvytyksiin.

Ilmarisen kokonaistulos käyvin arvoin vuodelta 2013 oli siten 1 489,0 (931,2) miljoonaa euroa.

TyEL-vakuutusmaksujen alennuksiin eli asiakashyvytyksiin käytettävissä oleva rahamäärä määräytyy yhtiön vakavaraisuuspääoman ja hoitokustannustuloksen perusteella. Vakavaraisuuspääomassa ei tällöin huomioida vakuutusriskejä varten varattua osaa. Asiakashyvytyksiin käytettäväksi siirretään 86,0 (62,0) miljoonaa euroa vuoden 2013 tuloksesta. Siirto on 0,51 (0,37) prosenttia vakuutetusta palkkasummasta ja 163 (117) euroa Ilmarisessa vakuutettua työntekijää kohti.

Edellä esitetyt tulosta ja vakavaraisuutta koskevat tiedot perustuvat tilinpäätöksen liitetiedoissa esitettyihin, käyvin arvoin laskettuihin tunnuslukuihin. Ne kertovat yhtiön taloudellisen tuloksen ja tilan tuloslaskelmaa ja tasetta paremmin. Sijoitusten arvostus virallisessa kirjanpidossa perustuu hankintamenuun, ja tuloslaskelmassa näytettävän voiton määrää sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön etukäteen vahvistama laskuperuste. Kirjanpidollisen kokonaistuloksen ja tuloslaskelman voiton erotus kirjataan poistoeron muutosta lukuun ottamatta vastuuvälään. Vuonna 2013 tuloslaskelman mukainen voitto oli 3,8 (3,0) miljoonaa euroa.

Seuraava laskelma kuvaa tuloslaskelman tuloksen yhteyttä käypien arvojen mukaiseen kokonaistulokseen:

Milj. e	2013	2012
Tilikauden voitto tuloslaskelmalla	3,8	3,0
Vastuuvelan muutos		
Tasoitumäärän muutos	-14,8	-10,9
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutos	285,3	59,8
Siirto asiakashyvityksiin	86,0	62,0
Poistoeron muutos	0,3	0,2
Käypien arvojen ja tasearvojen eron eli arvostuseron muutos	1 128,4	817,1
Tulos käyvin arvoin	1 489,0	931,2

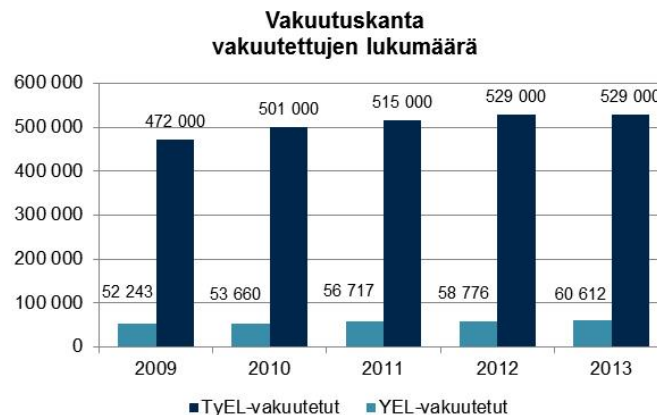
4. VAKUUTUSKANTA JA VAKUUTUSMAKSUTULO

Ilmarinen menestyi yhdessä yhteistyökumppaninsa OP-Pohjola-ryhmän kanssa asiakashankinnassa. Vakuutusten siirtoliike Ilmarisen ja muiden työeläkeyhtiöiden välillä oli nettomääräisesti edellisvuosien tapaan Ilmarisen kannalta positiivinen.

Valtaosa Ilmarisessa työntekijänsä vakuuttaneista työnantajista tekee yhtiön kanssa vakuutus sopimuksen. Tilapäisesti työtä teettävät voivat kuitenkin tilittää työeläkemaksunsa työeläkevakuutusyhtiöön varsinaista vakuutus sopimusta tekemättä.

Ilmarisen vakuutuskanta kasvoi toimintavuonna. TyEL-vakuutuksia oli vuoden 2013 lopussa 38 237, eli näiden vakuutusten lukumäärä kasvoi 2,1 prosenttia. Vakuutus sopimuksen tehneiden työnantajien lisäksi 3 999 (3 666) tilapäistä työnantajaa tilitti Ilmariseen TyEL-vakuutusmaksuja.

Ilmarisen TyEL-vakuutusten piirissä oli vuoden päättyessä 529 000 (529 000) vakuutettua. Toisin sanoen vakuutettujen lukumäärä pysyi samana vaikka palkansaajien määrä koko taloudessa supistui. TyEL-vakuutusten keskikoko vuonna 2013 oli 14 (14).

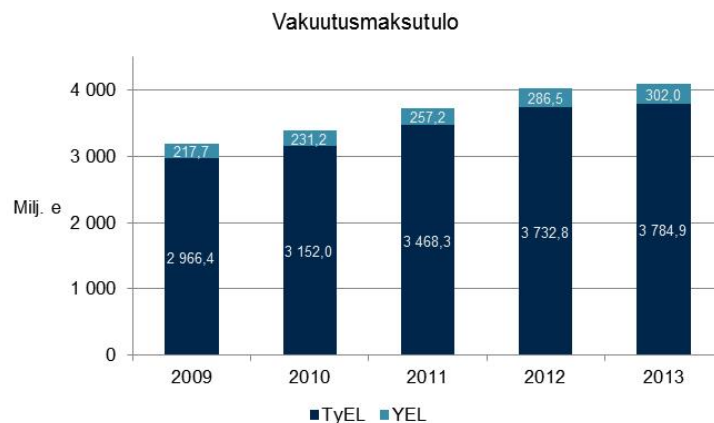

Ilmarisessa vakuutettu TyEL-palkkasumma oli 16 843,0 (16 694,2) miljoonaa euroa. Tämä oli 0,9 prosenttia suurempi kuin edellisen vuoden vakuutettu palkkasumma. Vakuutetusta TyEL-palkkasummasta lasketun markkinaosuuden arvioidaan vuonna 2013 pysyneen suurin piirtein ennallaan.

Ilmarisella oli YEL-vakuutuksia vuoden lopussa 60 612 (58 776) eli 3,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Useiden vuosien kasvun ansiosta 60 000 vakuutuksen raja ylittyi vuonna 2013. YEL-vakuutusten keskimääräinen työtulo oli 23 722 (23 302) euroa vuodessa. Se kasvoi edellisestä vuodesta noin 1,8 prosenttia.

Ilmarisen vakuutusmaksutulo vuonna 2013 oli 4 086,9 (4 019,3) miljoonaa euroa. Maksutulo kasvoi 1,7 prosenttia edellisvuodesta. Maksutulon nousu johtui pääasiassa kansantalouden palkkasumman noususta.

TyEL-vakuutusten vakuutusmaksuja kertyi 3 784,9 (3 732,8) miljoonaa euroa, eli TyEL-maksutulo kasvoi 1,4 prosenttia edelliseen vuoteen nähden. Vuonna 2013 TyEL-maksuun annetut alennukset eli asiakashyvitykset olivat yhteensä 62,4 miljoonaa euroa oltuaan edellisenä vuonna 54,8 miljoonaa euroa.

YEL-vakuutusten maksutulo oli 302,0 (286,5) miljoonaa euroa, missä oli kasvua 5,4 prosenttia.

Luottotappiot saamatta jääneistä TyEL-vakuutusmaksuista olivat 16,1 (12,7) miljoonaa euroa. Luottotappiot kasvoivat taloustilanteesta johtuen. Niiden osuus maksutulosta oli 0,4 %, mitä on pidettävä edelleen alhaisena. TyEL-vakuutusmaksujen maksamisen oikea-aikaisuuden varmistamiseksi Ilmarisessa on kehitetty maksutapoja ja vakuutusmaksun valvontaa. Näillä vähennetään piilevän vakuutusmaksuvelan määrää, mikä helpottaa työntäjän mahdollisuuksia selviytyä maksuvaikeuksista ja pienentää Ilmarisen luottotappioriskiä.

Luottotappiot saamatta jääneistä YEL-vakuutus-maksuista olivat 2,6 (2,5) miljoonaa euroa. YEL:n luottotappioista ei Ilmariselle kuitenkaan jää tappioita, koska YEL-eläkkeiden rahoitusjärjestelmässä valtion osuus korvaa vakuutuksenottajilta saamatta jäävän vakuutusmaksun.

Uusia TyEL-vakuutuksia myytiin 4 041 kappaletta. Tämä lisää vuotuista TyEL-maksutuloa 70,7 miljoonalla eurolla vuoden 2014 aikana. TyEL-vakuutusten siirroissa muista eläkeyhtiöistä Ilmarisen tulos oli erinomainen. Siirtoliikkeessä Ilmarisen TyEL-vakuutuskanta kasvoi 962 vakuutuksella ja maksutulo 57,1 miljoonalla eurolla.

Uusia YEL-vakuutuksia myytiin 6 731 kappaletta. Tämä lisää YEL-maksutuloa 25,7 miljoonalla eurolla. Myös YEL-vakuutusten siirroissa Ilmarinen menestyi erinomaisesti; Ilmarisen siirtovoitto oli 1 195 vakuutusta ja siirtoliike oli 6,7 miljoonaa euroa voitollinen.

5. VAKUUTUSMAKSUTASO

Vuonna 2013 keskimääräinen TyEL-maksu oli 22,8 prosenttia palkasta eli sama kuin edellisenä vuonna. Tämä johtuu syksyllä 2012 päätetystä 0,4 prosenttiyksikön maksun alennuksesta vuodelle 2013. Alle 53-vuotiaiden työntekijöiden maksuosuus oli 5,15 prosenttia ja 53 vuotta täyttäneiden 6,50 prosenttia. Työnantajan maksu oli keskimäärin 17,35 prosenttia palkoista. Työnantajan maksutaso vaihtelee vakuutuskohtaisesti ja riippuu myös työeläkeyhtiön asiakashyvityksistä. Ilmarisen asiakashyvitykset olivat keskimäärin 2,1 (1,9) prosenttia työnantajan maksusta.

Vuodelle 2014 vahvistettu TyEL-maksu on 0,8 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2013 eli 23,6 prosenttia palkasta. Maksun perusprosentti nousee 0,4 prosenttiyksikköä työmarkkinaosa-puolten alkuvuodesta 2009 solmiman sopimuksen eli ns. sosiaaliturvan perusteella. Tämän lisäksi perittävää maksua nostaa vuonna 2013 annetun kertaluonteisen 0,4 prosenttiyksikön suuruisen maksualennuksen päättyminen. Työnantajien keskimääräinen maksu nousee myös 0,4 prosenttiyksikköä. Alle 53-vuotiaiden työntekijöiden maksu vuonna 2014 on 5,55 prosenttia ja 53 vuotta täyttäneiden maksu 7,05 prosenttia.

Vuoden 2013 YEL-maksu oli 22,5 prosenttia vahvistetusta työtulosta. Niillä yrittäjillä, jotka olivat ennen tilivuoden alkua täyttäneet 53 vuotta, YEL-maksu oli kuitenkin 23,85 prosenttia. Vuonna 2014 on 53 vuotta nuorempien maksu 23,3 prosenttia ja 53 vuotta täyttäneiden maksu 24,8 prosenttia.

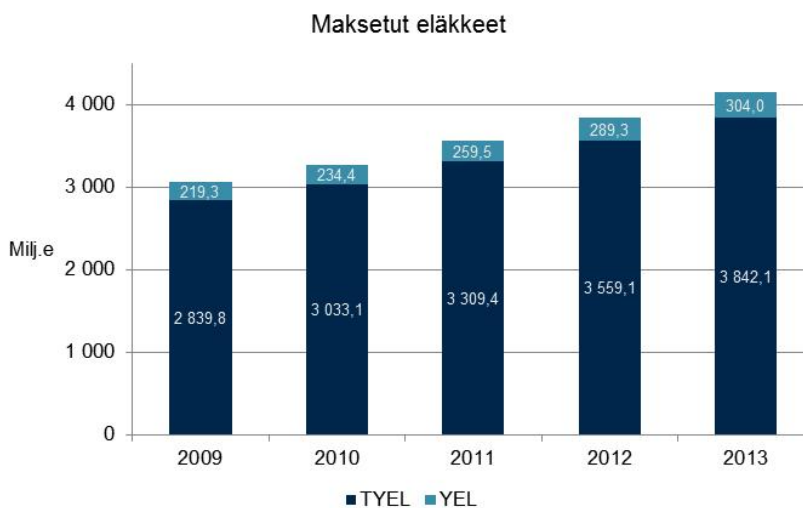
6. ELÄKKEET JA TYÖKYKYÄ EDISTÄVÄ TOIMINTA

Uusia eläkepäätoiksi Ilmarisessa tehtiin vuonna 2013 23 365, mikä oli 4,4 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2013 Ilmarinen maksoi eläkkeitä yhteensä 4 146,1 (3 848,4) miljoonaa euroa. Eläkemeno kasvoi edellisvuodesta 7,7 prosenttia. Eläkemenon kasvu jatkuu siten edellisvuosien tapaan nopeana.

Eläkemeno eläkelajeittain 2013

Milj.e	TyEL	YEL	Yhteensä	%
Vanhuuseläkkeet	2 841,6	218,9	3 060,5	73,8
Varhennetut vanhuuseläkkeet	255,8	22,5	278,3	6,7
Osa-aikaeläkkeet	25,9	5,5	31,4	0,8
Työkyvyttömyyseläkkeet	434,1	28,5	462,6	11,2
Työttömyyseläkkeet	1,2	0,0	1,2	0,0
Perhe-eläkkeet	283,5	28,6	312,1	7,5
Yhteensä	3 842,1	304,0	4 146,1	100,0

Suurin osa eli noin 80 prosenttia noin 4,1 miljardin euron eläkemenosta muodostui vanhuuseläkkeistä. Työkyvyttömyyseläkkeiden osuus eläkemenosta oli noin 11 % ja perhe-eläkkeiden runsaat 7 %.

Ilmarisen saama eläkevakuutusmaksutulo oli runsaat 4,09 miljardia euroa. Eläkemeno ilman eläkkeiden hoitokuluja oli noin 4,15 miljardia euroa ja siten noin 60 miljoonaa euroa maksutuloa suurempi.

Eläkkeensaajien lukumäärä 31.12.2013

Perusturvan mukaiset eläkkeet

Eläkelaji	TyEL	YEL	Yhteensä	%
Vanhuuseläkkeet	189 428	25 078	214 506	68,3 %
Varhennetut vanhuuseläkkeet	15 754	3 449	19 203	6,1 %
Osa-aikaeläkkeet	2 496	600	3 096	1,0 %
Työkyvyttömyyseläkkeet	30 516	3 251	33 767	10,8 %
Työttömyyseläkkeet	36	2	38	0,0 %
Perhe-eläkkeet	36 372	6 980	43 352	13,8 %
Yhteensä	274 602	39 360	313 962	100,0 %

Vuoden päättyessä eläkkeensaajia oli 313 962 eli 2 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin, jolloin heitä oli 307 934. TyEL-eläkettä sai vuoden päättyessä 274 602 (269 599) eläkkeensaajaa ja YEL-eläkettä 39 360 (38 335) eläkkeensaajaa.

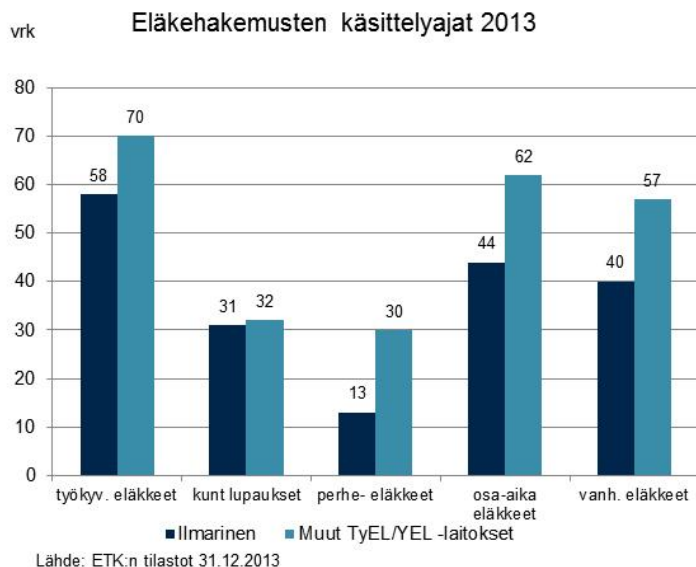
Eläkepäättökset vuonna 2013

	2013	2012	Muutos-%
Uudet eläkepäättökset			
Vanhuuseläkkeet	10 088	9 415	7,1
Varhennetut vanhuuseläkkeet	626	655	-4,4
Osa-aikaeläkkeet	880	606	45,2
Työkyvyttömyyseläkkeet	6 333	6 520	-2,9
Työttömyyseläkkeet	9	21	
Perhe-eläkkeet	3 054	3 096	-1,4
Kuntoutusoikeuspäättökset	2 375	2 067	14,9
Uudet eläkepäättökset yhteensä	23 365	22 380	4,4
Kaikki eläkepäättökset yhteensä	42 733	41 051	4,1

Eläkkeelle siirtyminen Ilmarisen asiakaskannassa jatkui ennustetusti. Ilmarinen antoi vuoden 2013 aikana yhteensä 42 733 eläkepäättöstä eli 4,1 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Uusien eläkepäättösten lukumäärä kasvoi 4,4 prosenttia vuonna 2013, ja niitä annettiin kuntoutusoikeuspäättökset mukaan lukien 23 365. Työkyvyttömyyseläkkeiden määrä hieman aleni edellisestä vuodesta, mutta vanhuuseläkkeiden määrä oli edelleen selvässä kasvussa (+7,1 %) samoin kuin kuntoutukseen annetut päätökset (+14,9 %).

Ilmarinen mittaa eläkehakemusten käsittelyn laatua toisaalta sillä, että hakijalle ei synny toimeentulokatkoa, ja toisaalta ratkaisujen pysyvyydellä muutoksenhakuasteissa. Kaikista uusista eläkepäättöksistä 94 % annettiin eläkkeen alkamiskuukauden aikana. Niistä Ilmarisen hylkäävistä päätöksistä, joista valitettiin Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan, muuttui 14,0 prosenttia. Muuttuneiden päätösten osuus oli hieman korkeampi kuin muutoksenhakulautakunnan keskimääräinen muutospäättösten osuus. Vakuutuslaitosten päätöksiä muutettiin 18,2 prosenttia.

Eläkehakemusten käsittelyssä yhtiö oli vuonna 2013 nopeampi kuin vertailuryhmä kaikissa eläkelajeissa. Erityisesti työkyvyttömyyseläkehakemusten käsittelyä nopeutettiin: keskimääräinen käsittelyaika lyheni 58 päivään (72 päivää vuonna 2012).

Ilmarinen tarjoaa hylkäävän työkyvyttömyyseläkepäättökseen saaneille asiakkailleen ohjaavaa palvelua muun muassa toimeentulon järjestämiseksi ja työelämässä jatkamiseksi. Palvelun tuottavat yhteistyösopimuksen tehneet kuntoutustutkimuslaitokset ja työklinit eri puolilla Suomea. Asiakkailta, työnantajilta ja palveluntuottajilta saatu palaute palvelusta on ollut myönteistä.

Vuonna 2013 työeläkeotteiden lähettämistä uusittiin siten, että ote lähetetään kaikille alle 60-vuotiaille joka kolmas vuosi. Vuonna 2013 työeläkeote lähetettiin tammi–huhtikuussa syntyneille henkilöille sekä kaikille yli 60-vuotiaille. Ilmarisen vastuulla oli työeläkeotteen lähettäminen yhteensä noin 235 000 vakuutetulle. Eläkeotteita postitettiin heinä–marraskuun aikana noin 230 000 kpl ja verkkopalvelusta otteen haki noin 40 000 (39 763) henkilöä.

Asiakkaiden tiedustelujen perusteella laadittiin noin 12 000 (12 000) yksilöllistä eläketurvaselvitystä (eläkkeiden ennakkolaskelmaa). Verkkopalveluissa asiakkaat tekivät vastaavia ennakkolaskelmia 75 000 kappaletta.

Ilmarisen työhyvinvointipalveluissa vuosi 2013 oli edellisen vuoden tapaan erittäin aktiivinen. Asiakasyrityksille järjestettiin eri puolilla Suomea 41 työhyvinvointiseminaaria, joissa kävi noin 1 800 henkilöä. Lisäksi vuoden aikana oli käynnissä runsas 1 200 erillistä valmennusta tai muuta työhyvinvointihanketta yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Yhteistyö asiakkaiden kanssa on suunnitelmallista ja tavoitteellista, ja hankkeet kohdistetaan aina yhdessä tunnistettuihin työhyvinvoinnin haasteisiin. Yhteistyöstä tehdään sopimukset kirjallisesti, ja palveluiden tuloksellisuutta seurataan muun muassa asiakkaiden kanssa yhteisesti sovitulla mittareilla sekä asiakaskyselyillä.

Tulosten seuranta osoittaa, että palvelujen avulla on onnistuttu parantamaan työhyvinvointia ja pienentämään työkyvyttömyysriskiä asiakasyrityksissä.

Ilmarinen tukee asiakasyritysten työkyvyttömyysriskin hallintaa myös ammatillisen kuntoutuksen keinoin. Palvelu sisältää asiakasyritysten esimieskunnan koulutusta ja kuntoutuksen suunnittelu- vaiheessa neuvontaa ja asiantuntijatukea sekä esimiehille että henkilöstölle. Ammatillisen kuntoutuksen suosio on kasvanut edelleen, vuonna 2013 kasvu ylsi yli 10 prosenttiin. Uusia kuntoutusoi- keushakemuksia käsiteltiin yli 2 400 kappaletta. Varsinaisen kuntoutusjakson aikana yhtiö maksaa työeläkelainsäädännön mukaisia etuuksia, joilla tuetaan kuntoutuksen aikaista toimeentuloa ja korvataan koulutuksesta aiheutuvia kuluja. Erilaisia kuntoutuksen etuuspäätöksiä annettiin vuon- na 2013 yhteensä lähes 4 868, missä oli kasvua edellisvuoteen 14 prosenttia.

7. VAKUUTUSLIKE JA VASTUUVELKA

Ilmarisen vastuuelka oli vuoden 2013 päättyessä yhteensä 27 188,9 (25 585,9) miljoonaa euroa. Sijoitustappioita puskuroiva osittamaton lisävakuutusvastuu kasvoi nettomääräisesti 285,3 miljoonaa euroa ja oli vuoden lopussa 762,9 (477,6) miljoonaa euroa. Osaketuottosidonnainen lisä- vakuutusvastuu kasvoi osakekurssien nousun vuoksi 466,7 miljoonaa euroa ja oli vuoden päättyes- sä 634,0 (167,3) miljoonaa euroa. Muilta osin vastuuelan kasvu oli 3,4 prosenttia.

Yhtiön omalla vastuulla olevan vakuutusliikkeen tulos oli -14,8 (-7,0) miljoonaa euroa. Tasoitus- määrä pieneni 14,8 miljoonalla eurolla 971,2 miljoonaan euroon.

Sijoitusten tuotosta hyvitetään vastuuelalle korkoa laskuperusteiden mukaisesti. Pääosa työeläke- yhtiöiden vastuuelan tuottovaatimuksesta määräytyy eläkelaitosten keskimääräisen vakavarai- suuden perusteella ja loppuosa, joka lasketaan 10 prosentin osuudelle vastuuelasta, on sidottu eläkelaitosten keskimääräiseen noteerattujen osakkeiden tuottoon. Eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella määräytyvä osuus tuottovaatimuksesta lasketaan lisäämällä 3 prosen- tin rahastokorkoon laskuperusteissa annettu eläkevastuun täydennyskerroin. Kaikkiaan vastuue- lalle vuonna 2013 hyvitetäväksi tuotoksi muodostui 5,5 prosenttia, josta osaketuottosidonnaiseen lisävakuutusvastuuseen sitoutunut tuotto oli 1,8 prosenttia. Muulle vastuuelalle hyvitetiin 3,7 prosentin mukainen tuotto.

Vakuutusmaksujen laskennassa käytettävä perustekorko oli alkuvuonna 4,0 prosenttia ja loppu- vuonna 4,75 prosenttia.

Vastuuelan katteena oleva omaisuus oli kertomusvuoden päättyessä 32 643,3 (29 936,8) miljoo- naa euroa.

Taulukko: Vakuutusteknisen vastuuvelan erittely

Milj. e	2013	2012
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	13 136,8	13 088,5
Osittamaton lisävakuutusvastuu	762,9	477,6
Ositettu lisävakuutusvastuu	86,0	62,4
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	634,0	167,3
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	14 619,7	13 795,8
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	11 598,0	10 804,0
Tasoitusmäärä	971,2	986,0
Korvausvastuu yhteensä	12 569,2	11 790,0
Vakuutustekninen vastuuvelka yhteensä	27 188,9	25 585,9

8. SIJOITUSTOIMINTA

Eläkevarojen sijoittamisessa korostuu toiminnan pitkäjänteisyys. Ilmarisen sijoitustoiminnan tavoitteena on sijoitusten mahdollisimman korkea tuotto pitkällä aikavälillä. Sijoitusten keskimääräinen riski ei kuitenkaan saa olla liian suuri suhteessa yhtiön riskinkantokykyyn. Ilmarisen sijoitusvarallisuuden keskimääräinen tuotto-odotus on pitkällä aikavälillä kuusi prosenttia ja tuoton odotettu keskihajonta kahdeksan prosenttia.

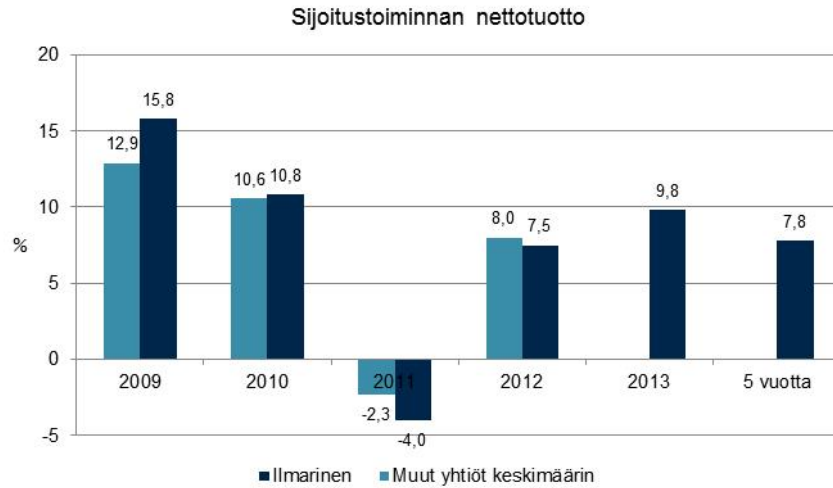
Vuonna 2013 Ilmarisessa jalostettiin sijoittamisen keskeisiä teesejä, vahvistaen siten ennestään koko organisaation yhteistä sijoitustoiminnan arvopohjaa. Vuoden aikana laadittiin myös vuoteen 2020 ulottuva sijoitusstrategia, joka pitkällä tähtäimellä ohjaa sijoitustoimintaa. Keskeisiin strategian tuomiin muutoksiin kuuluvat pienenevä korkosijoitusten osuus, sekä kasvava kiinteistö- ja infrastruktuurisijoitusten allokaatio-osuus.

Euroalueen valtionlainakriisi rauhoittui ja luottamus rahoitusmarkkinoilla vahvistui kertomusvuoden aikana. Samaan aikaan suuret keskuspankit jatkoivat elvyttävää rahapolitiikkaa, mikä osaltaan paransi likviditeettiä markkinoilla. Tämän seurauksena osakekurssit nousivat voimakkaasti Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Japanissa. Kurssien nousu myös Helsingin pörssissä oli vahvaa. Korkotason kääntymisen nousuun heikensi jonkin verran joukkovelkakirjalainojen tuottoja.

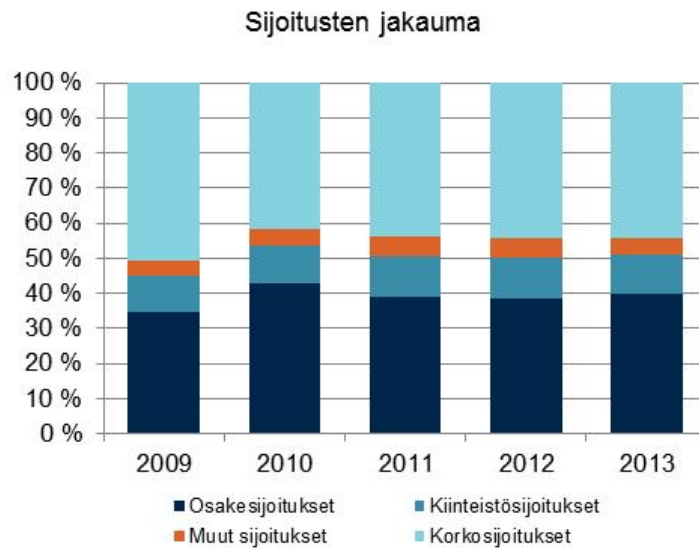
Ilmarisen sijoituksissa painotettiin vuoden aikana onnistuneesti hyvin tuottavia osakemarkkinoita, samalla kun altistumaa nouseville koroille pidettiin pienenä. Kokonaisuudessaan vuodesta 2013 muodostui sijoittajan kannalta erinomainen.

Ilmarisen sijoitukset olivat vuoden 2013 päättyessä käyvin arvoin yhteensä 32 270,2 (29 520,4) miljoonaa euroa. Sijoitusten tuotto käyville arvoille laskettuna oli 9,8 prosenttia. Inflaation oltua vuoden aikana 1,6 prosenttia Ilmarisen sijoitusten arvon reaalisesti tuotoksi muodostui 8,1 prosenttia vuonna 2013. Edellisenä vuonna sijoitussalkun tuotto oli 7,5 prosenttia eli reaalisesti 5,0 prosenttia. Viiden viimeisimmän vuoden vuotuinen keskituotto käyville arvoille on ollut 7,8

prosenttia, mikä vastaa keskimäärin 5,8 prosentin vuotuista reaalituottoa. Laskettuna vuodesta 1997 Ilmarisen sijoitusten kokonaistuotto käyville arvoille on ollut keskimäärin 5,9 prosenttia vuotta kohden. Tämä vastaa 4,0 prosentin vuotuista reaalituottoa.

Seuraava erittely yhtiön sijoitusten jakaumasta noudattaa käypien arvojen mukaista jaottelua. Tilinpäätöksen liitetietoihin sisältyvät tämän perusjakauman lisäksi sijoitusten riskijakauma sekä taulukko sijoitustuottojen jakautumisesta eri sijoituslajeihin.

Joukkovelkakirjalainojen, korkorahastojen ja muiden rahoitusmarkkinavälineiden osuus Ilmarisen sijoitusvarallisuudesta oli 38,8 (36,3) prosenttia. Niiden markkina-arvo johdannaiset huomioon ottaen oli yhteensä 12 524,8 (10 702,2) miljoonaa euroa ja tuotto käyville arvoille 4,6 (7,9) prosenttia. Valtioiden tai niiden kaltaisten liikkeeseen laskijoiden lainoissa oli 4 444,2 (4 013,1) miljoonaa euroa eli 35,5 (37,5) prosenttia. Rahamarkkinasijoitusten osuus oli 688,8 (1 976,6) miljoonaa euroa eli noin 5,5 (18,5) prosenttia ja tuotto 0,0 (1,9) prosenttia. Loput 59,0 prosenttia korkosijoituksista olivat yrityslainoja. Pääosa yritysainoista oli luottoluokitukseltaan korkeita. Luottoriskillisten joukkovelkakirjalainojen tuotto oli 5,3 prosenttia. Vuoden lopussa joukkolainasalkun keskimääräinen juoksuaika oli 0,2 (0,7) vuotta.

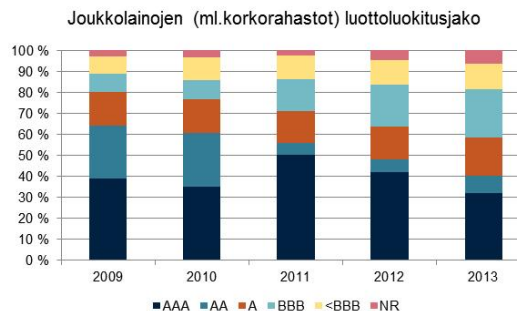
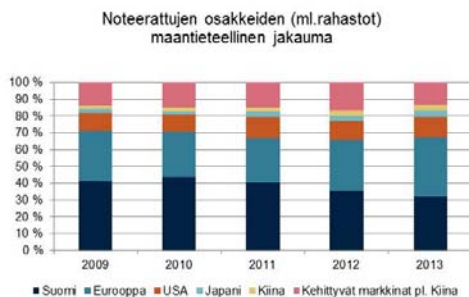
Ilmarisen yritysrahoituksen myöntämien lainojen kanta supistui vuonna 2013 lähes 23,9 prosenttia, koska yritysten kiinnostus TyEL-takaisinlainausta kohtaan laimeni edelleen tuntuvasti yritysten alhaisen investointiaktiiviteetin vuoksi. Lainasaamisten osuus sijoitusvarallisuudesta oli vuoden päättyessä 5,5 (8,0) prosenttia. Uusia lainoja nostettiin vuoden 2013 aikana 99,4 (218,3) miljoonaa euroa. Koko lainakanta oli vuoden päättyessä 1 789,1 (2 352,0) miljoonaa euroa kertyneet korot mukaan lukien. Lainasaamisten tuotto oli 4,0 (3,4) prosenttia.

Yritysrahoituksen lainakanta, milj. euroa

Milj. e	2003	2008	2013	Tuotto-%
Takaisinlainat	925,2	1 391,3	782,7	5,0
Sijoituslainat	477,7	1 304,3	1 006,4	3,0
Yhteensä (sisältää kertyneet korot)	1 403,0	2 695,6	1 789,1	4,0
Osuus sijoituksista, %	9	13	6	

Edellä mainitut sijoitukset yhteensä muodostavat korkosijoitusten luokan. Kaikkiaan näiden sijoitusten osuus sijoitusvarallisuudesta oli 44,4 (44,2) prosenttia ja tuotto 4,5 (6,9) prosenttia.

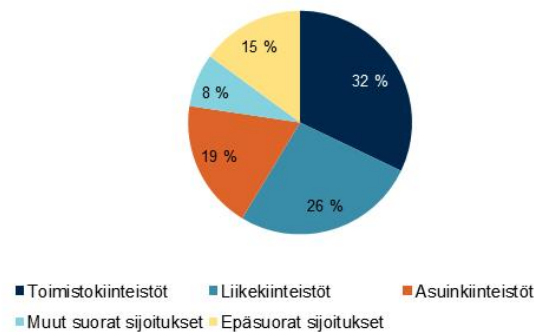
Noteerattujen ja noteeraamattomien osakesijoitusten sekä pääomasijoitusten osuus sijoituksista oli 39,8 (38,4) prosenttia. Niiden arvo nousi vuonna 2013 pörssikurssien nousun seurauksena 12 843,0 (11 328,7) miljoonaa euroon. Kotimaisten osakesijoitusten osuus tästä oli noin 33,6 (35,3) prosenttia eli noin 4 317,0 (4 000,7) miljoonaa euroa. Noteeratuista osakesijoituksista kotimaisten osuus oli 32,2 (35,3) prosenttia. Osakesijoitusten käyvin arvoin laskettu tuotto oli 20,9 (9,5) prosenttia.

Osake-, valuutta- ja korkojohdannaisia käytetään sekä suojaustarkoituksiin että sijoitussalkun riskitason muuttamiseen. Johdannaisten käytön seurauksena osakesijoitusten riskin mukainen määrä oli 13 847,8 miljoonaa euroa eli 42,9 prosenttia sijoituksista. Korkojohdannaisten vaikutus on huomioitu edellä ilmoitetussa joukkolainasalkun keskimääräisessä juoksuajassa.

Kiinteistösijoitukset olivat vuoden 2013 lopussa 3 644,1 (3 465,7) miljoonaa euroa. Muutos edelliseen vuoteen oli 5,1 prosenttia. Kiinteistösijoitusten osuus oli 11,3 (11,7) prosenttia, josta epäsuoria sijoituksia oli 1,7 prosenttiyksikköä. Suoraan omistettuja kiinteistöjä oli 3 101,3 (2 942,9) miljoonaa euroa. Ilmarisen kiinteistöjen käyttöaste pysyi edellisen vuoden tasolla ja oli vuoden lopussa 88,4 (88,4) prosenttia.

Kiinteistösijoitusten rakenne 31.12.2013

Yhtiön kiinteistösijoitusten kokonaistuotto oli 4,8 (5,1) prosenttia. Suoraan omistettujen kiinteistöjen tuotto oli 5,0 (5,6) prosenttia. Ennen arvomuutoksia suorien kiinteistösijoitusten nettotuotto oli 5,0 prosenttia. Epäsuorien kiinteistösijoitusten tuotto oli 3,2 (2,2) prosenttia. Liikekiinteistöjen vajaakäyttöaste pysyi edelleen suhteellisen korkeana.

Sijoitusvarallisuuden markkina-arvosta oli vuoden lopussa noin 4,6 (5,7) prosenttia hyödykesijoituksia, sijoituksia absoluuttisen tuoton rahastoihin sekä muita sijoituksia. Tästä absoluuttisen tuoton rahastojen osuus oli 409,4 miljoonaa euroa. Absoluuttisen tuoton rahastot tuottivat keskimäärin 5,6 prosenttia sitoutuneelle pääomalle.

Ilmarisen omistajapolitiikan vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaisesti sijoituskohteen kanssa käynnistetään vaikuttamisprosessi, mikäli sen toiminta ei vastaa Ilmarisen sijoituskohteilleen asettamia kriteerejä. Mikäli vaikuttamisprosessi ei johda haluttuun lopputulokseen, sijoitus myydään. Lisäksi sellaisten sijoituskohteiden hankkimisesta pitäydytään, joiden toiminta ei täytä asetettuja kriteereitä. Vuoden 2013 aikana Ilmarinen oli mukana useissa sadoissa vaikuttamisprosesseissa.

9. RISKIENHALLINTA

Ilmarisen riskienhallinnan tavoitteena on estää yhtiön toimintaa uhkaavien riskien toteutuminen, minimoida toteutuneiden riskien aiheuttamat taloudelliset ja muut vahingot sekä turvata toimin-

nan jatkuvuus. Tavoitteena on lisäksi, että yhtiö voi hyödyntää hallitun riskinoton tarjoamat mahdollisuudet liiketoiminnassa, erityisesti sijoitustoiminnassa. Olennaisinta on Ilmarisen lakisääteisen toiminnan sekä vakuutettujen, eläkkeensaajien ja vakuutuksenottajien oikeuksien turvaaminen kaikissa tilanteissa.

Ilmarisella on yhtiön koko toiminnan kattava, hallituksen riskienhallintapolitiikkaan perustuva riskienhallintasuunnitelma. Riskienhallinnan yhtiötasosta seuranta, arviointia ja kehittämistä varten on organisaatioyksiköiden edustajista muodostuva riskienhallintatoimikunta. Toimikunta valmistelee määräajoin johtoryhmän hyväksyttäväksi yhtiön riskiarvion sekä päivittää vuosittain riskienhallintasuunnitelman. Riskiarviot käsitellään hallituksen tarkastusvaliokunnassa ja hallituksessa. Riskienhallintasuunnitelman hallitus vahvisti 20.5.2013.

Yhtiön riskienhallinta mukaan lukien sijoitustoiminnan riskien valvonta ja hallitusraportointi sisältyvät yhtiön aktuaaritoimesta ja riskienhallinnasta vastaavan johtajan vastuualueeseen. Näin varmistetaan sijoitustoiminnan raportoinnin ja riskienvalvonnan riippumattomuus riskiä ottavasta toiminnosta.

Sijoitustoiminnan riskinottoa ohjaavat hallituksen vahvistama sijoitussuunnitelma ja siihen liittyvä riskinsietoanalyysi sekä sijoitusvaltuudet ja muut hallituksen määrittelemät periaatteet. Riskitason ja perusallokaation muutostarpeita seuraa tasehallintaryhmä, joka koostuu sijoitustoiminnan, aktuaari- ja riskienhallintatoiminnon sekä taloustoiminnon edustajista. Seuranta ja arviointia varten riskienhallintatoiminto tuottaa myös muun muassa skenaario- ja stressitestejä. Sijoitustoiminnassa riskienseuranta ja -hallinta ovat jatkuvaa.

Yhtiötasoisien riskienhallinnan kehittäminen jatkui vahvistetun kokonaissuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2013 kehitettiin edelleen yhtiötasoisien riskien seuranta- ja raportointimenettelyjä sekä panostettiin liiketoiminnan riskienhallintaprosessien kehittämiseksi annettavaan tukeen. Jatkuvuudenhallinnassa määriteltiin Ilmarisen nyky- ja tavoitetasot osa-aluekohtaisesti. Yhtiön riskienhallintatoimikunta päivitti Ilmarisen riskienhallinnan kehittämissuunnitelmaa mm. riskienhallintakulttuurin vahvistamisen ja hankeriskien seurannan osalta. Sijoitustoiminnan strategisten riskien hallinnassa kehitettiin erityisesti pidemmän aikavälin skenaarioanalyysiä.

Riskienhallintaa selostetaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

10. HENKILÖSTÖ

Ilmarinen konsernissa oli vuonna 2013 töissä keskimäärin 604 henkilöä, kun vastaava määrä vuotta aikaisemmin oli 612. Emoyhtiö Ilmarisessa työssä olevia oli kertomusvuoden aikana keskimäärin 535 (542). Tässä luvussa on mukana 68 (78) osa-aikaista työntekijää, joiden työpanos on keskimäärin laskettaessa oikaistu koko-aikaisten henkilöiden työaikaa vastaavaksi. Perhevapailta ja muilla palkattomilla vapailta oli vuoden aikana 55 (50) henkilöä. Vuoden lopussa työsuhteessa emoyhtiö Ilmariseen oli 581 (584) henkilöä, joista vakituudessa työsuhteessa oli 562 (561).

Ilmarinen on tavoitteellistanut henkilöstökustannukset, jotka katetaan hoitokustannusosalla. Tavoite vuodelle 2013 oli, että keskimääräisillä henkilötyövuosilla mitattuna henkilöstön määrä vähe-

nee hallitusti eli kahden prosentin vuosivauhdilla. Kahden prosentin laskua vastaava tavoite oli 452 ja vuoden toteuma 453.

Erityishuomio vuonna 2013 kohdistui siihen, että tukitoimintojen palvelulupaukset vastaavat liiketoiminnan tarpeita ja että niiden resursointi ja toimintamallit ovat tarkoituksenmukaisia. Tässä yhteydessä Ilmariseen perustettiin mm. erillinen kehitys- ja suunnittelulinja sekä keskitettiin sihteeri- ja assistenttipalvelut yhteen osastoon.

Henkilöstön tuottavuutta voidaan mitata suhteuttamalla henkilötövuosien määrä vakuutettujen lukumäärään. Kun mittarina käytetään vakuutusmaksun hoitokustannusosalla rahoitettuja henkilötövuosia tuhatta vakuutettua kohden, oli vuoden 2013 luku 0,494 (0,512). Tällä tavoin mitattu työn tuottavuus kasvoi kertomusvuonna 3,5 prosenttia.

Sijoitustoiminnan tuotoilla katettavia henkilöstökustannuksia yhtiö seuraa erikseen. Sijoitustoiminnassa korostuu keskeisten toimintojen pitäminen omissa käsissä ostopalveluiden sijaan. Tästä syystä sijoitustoiminnan henkilöstön määrä nousi hiukan ja oli keskimäärin 87 henkilötövuotta (85). Esimerkki tästä on pääkaupunkiseudun kiinteistöpalveluiden siirtäminen ulkopuoliselta palveluntarjoajalta Ilmarisen omaksi toiminnaksi.

Henkilöstö arvioi esimiestyön pysyneen samalla erinomaisella tasolla kuin edellisinä vuosina – koko talon esimiesten alaisiltaan saama arvio oli 4,05 asteikolla 1–5 mitattuna. Esimiestyön arvioinnissa mitattiin nytkin sitä, ovatko esimiehet eläneet vuoden 2012 alussa lanseerattujen johtamisen periaatteiden mukaisesti. Erityisen hyvää palautetta esimiehet saivat onnistumisen tukemisesta (4,33) sekä rohkeaan ajatteluun kannustamisesta ja läsnäolosta (4,13).

Koska esimiehet eivät ole yksin vastuussa hyvästä työyhteisöstä, johtamisen periaatteiden täydentäjäksi lanseerattiin kaikkia koskevat työyhteisöperiaatteet loppuvuodesta 2012. Niiden toteutumista arjessa mitattiin henkilöstökyselyllä syksyllä 2013. Tulosten mukaan yhdessä sovitut periaatteet toteutuvat hyvin – asteikolla 1–5 keskimäärin 3,92. Vastaajat antoivat parhaat arvostukset asiakaslähtöisyyttä ja työtovereiden tukemista luotaaville väittämille (4,04). Heikoimmin vastaajien mielestä toteutui periaate: ”Kysyn rohkeasti, kyseenalaistan positiivisesti”. Senkin arvio oli kuitenkin hyvä eli 3,67.

Viime vuosina Ilmarinen on jatkuvasti panostanut paljon palkitsemisen kehittämiseen entistä kannustavammaksi, oikeudenmukaisemmaksi, tasapuolisemmaksi ja läpinäkyvämmäksi. Tämä työ jatkui myös kertomusvuotena: Ilmarisen kaikkien palkitsemisjärjestelmien kuvauksia yhtenäistettiin ja tarkennettiin. Tärkeitä elementtejä tässä olivat muun muassa palkitsemiseen liittyvien vastuiden ja roolien kirkastaminen entisestään sekä palkitsemisjärjestelmän arvioinnin ja kehittämisen systematisointi.

Lyhyen aikavälin palkitsemisen piirissä on koko henkilökunta. Tulospalkitsemisen tavoitteet on asetettu kunnianhimoisiksi, jotta ne kannustavat erinomaisiin suorituksiin.

Henkilöstön pitkän aikavälin palkitseminen tapahtuu henkilöstörahastoon ohjattavan voittopalkkion kautta. Ilmarisen hallitus päättää vuosittain voittopalkkioista, joilla rahastoa kerrytetään. Ilmarisen henkilöstörahasto aloitti toimintansa vuoden 2011 alussa ja hallituksen päätöksen mukainen

toinen voittopalkkio maksettiin rahastoon vuonna 2013. Kriteerit on johdettu Ilmarisen strategisista tavoitteista.

Rahastoon kuuluu koko henkilökunta lukuun ottamatta niitä, jotka ovat johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmän piirissä. Rahastoa hallinnoivat henkilöstön valitsevat valtuusto ja hallitus.

Vuonna 2013 tulivat ensimmäisen kerran maksuun johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmästä ansaitut palkkiot. Ensimmäinen ansaintakausi kattoi vuodet 2010–2012. Sen aikana ansaitujen palkkioiden maksaminen on jaksotettu neljälle vuodelle ja niitä maksetaan vielä vuosina 2014–2016. Järjestelmän toinen ansaintakausi kattaa vuodet 2013–2015.

11. TIETOTEKNIikka

Eläkekäsittelyn uudistuksessa päätettiin tarjouskilpailun ja ratkaisuvaihtoehtojen vertailun perusteella liittyä eläkeyhtiöiden yhteishankkeeseen, joka tähtää uuden eläkekäsittelyjärjestelmän käyttöönottoon ennen vuoden 2017 lainmuutoksia. Sopimusneuvottelut saatiin päätökseen kesäkuussa ja tietotekniikkatoimitusten työt käynnistyivät välittömästi. Kyseessä on Ilmarisen lähihistorian merkittävin tietojärjestelmäudistus.

Syksyllä käynnistyi taloushallinnon tietojärjestelmien kokonaisuudistus, jonka keskeisiä osa-alueita ovat kirjanpidon ja kustannuslaskennan tietojärjestelmäratkaisut. Sijoitustoiminnan tulevien tietotekniikkapalvelujen kehittämisen pohjaksi määriteltiin sijoitusstrategiasta johdetut prosessien kehitystavoitteet ja ratkaisujen valintaa ohjaavat periaatteet sekä selvitettiin kansainvälisten markkinoiden palvelu- ja ohjelmistotarjontaa seuraavia vaiheita silmällä pitäen. Asiakas- ja palvelutiedon hallinnan järjestelmä- ja toimittajavalintaa varten käynnistettiin loppuvuodesta tarjouskierros.

Käyttöpalvelujen yhteistyön jatkoa koskevat neuvottelut käytiin OP-Pohjola-ryhmän, Ilmarisen ja Tiedon kesken alkuvuoden aikana ja toukokuun lopussa solmittiin merkittäviä palvelu- ja hinnoittelu-uudistuksia tuova sopimus. Nykyjärjestelmien ylläpidosta solmittiin samankaltaisia muutoksia sisältävä sopimus loppuvuodesta Ilmarisen ja Tiedon välille. Edellisten vuosien tapaan tietotekniikan tuotantotoiminta sujui tavoitteiden mukaisesti niin asiakkaiden palvelun kuin Ilmarisen oman toiminnan kannalta.

12. LIIKEKULUT

Ilmarisen kustannustehokkuus parantui selvästi edellisvuoteen verrattuna. Vakuutusmaksun hoitokustannustulolla rahoitettavat kulut pysyivät lähes ennallaan. Hoitokulusuhde eli edellä mainittujen liikekulujen suhde saatuihin hoitokustannusosiin alentui ja oli 75 (80) prosenttia. Kulujen nousun pysähtyminen johtui osin toiminnan tehostumisesta ja osin siitä, että aktivoitavia kehittämismenoja oli edellisvuotta enemmän. Toiminnan tehokkuus koituu asiakashyvitysten kautta Ilmarisen asiakkaiden hyväksi.

Ilmarisen kokonaisliikekulut olivat yhteensä 143,4 (144,0) miljoonaa euroa eli -0,4 prosenttia alhaisemmat kuin edellisenä vuonna. Hoitokustannustulos oli 35,1 (27,0) miljoonaa euroa.

Lakisääteiset maksut, 11,4 miljoonaa euroa, rahoitetaan erillisellä vakuutusmaksuun sisältyvällä lakisääteisten maksujen osalla. Nämä maksut ovat Eläketurvakeskuksen kustannusosuus, Finanssi- valvonnan valvontamaksu ja oikeushallintomaksu.

Sijoitustoiminnan liikekulut olivat 22,0 (20,9) miljoonaa euroa eli 0,07 prosenttia sijoitusten yhteismäärästä. Ne rahoitetaan sijoitustoiminnan tuotoilla. Asiakkaiden kanssa yhteistyössä tehtävään työhyvinvoinnin ja työkyvyn ylläpitotoimintaan panostettiin ja vakuutusmaksuun sisältyvällä työkyvyttömyysriskin hallintaosalla rahoitettavat työkyvyn ylläpitotoiminnan kulut olivat 4,3 (5,1) miljoonaa euroa.

13. HALLINTO JA ORGANISAATIO

Ilmarisen hallintoneuvoston puheenjohtajana on 17.4.2012 alkaen toiminut Neste Oil Oyj:n toimitusjohtaja Matti Lievonen ja varapuheenjohtajana Tekniikan Akateemiset TEK:n varapuheenjohtaja Kirsi Kaasinen. Toisena varapuheenjohtajana toimii Kone Oyj:n hallituksen puheenjohtaja Antti Herlin. Kaasinen toimii puheenjohtajan ensisijaisena varahenkilönä.

Ilmarisen hallituksen kokoonpano säilyi ennallaan vuonna 2013. Hallituksen toimikausi päättyi 31.12.2013.

Hallintoneuvosto valitsi kokouksessaan 11.11.2013 uudet hallituksen jäsenet ja varajäsenet seuraavaksi neljäksi vuodeksi eli toimikaudelle 1.1.2014–31.12.2017. Hallituksen uusiksi jäseniksi valittiin STTK:n edunvalvontajohtaja Minna Helle, Helsingin OP Pankki Oyj:n toimitusjohtajan Olli Lehtilä ja Itella Oyj:n konsernijohtaja Heikki Malinen. Uudeksi varajäseneksi hallintoneuvosto nimitti Pohjolan Voima Oy:n talouspäällikön Minna Korkeaajan. Hallituksen varsinaisista jäsenistä jäivät pois George Berner, Leila Kostiainen ja Heikki Vitie ja varajäsenistä Timo Parmasuo. Muilta osin hallituksessa jatkavat entiset jäsenet ja varajäsenet. Hallituksen varajäsenet kutsutaan aina hallituksen kokouksiin, mutta varajäsenellä on äänioikeus ainoastaan silloin, kun vastaava varsinainen jäsen ei ole paikalla.

Hallitus valitsi kokouksessaan 23.1.2013 puheenjohtajakseen UPM-Kymmene Oyj:n toimitusjohtajan Jussi Pesosen. Varapuheenjohtajikseen hallitus valitsi Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:n toimitusjohtaja Jyri Häkämiehen ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n puheenjohtajan Lauri Lylyn. Lauri Lyly toimii puheenjohtajan ensisijaisena varamiehenä. Puheenjohtajisto toimii myös hallituksen nimitys- ja palkitsemisvaliokuntana.

Tarkastusvaliokuntaan valittiin 23.1.2013 edelleen talousjohtaja Kristian Pullola puheenjohtajana sekä pääsihteeri Leila Kostiainen ja johtaja Hannu Rautiainen jäseninä.

Hallituksen ja sen valiokuntien työskentelyä sekä keskinäistä työnjakoa on entisestään kehitetty ja tehostettu vuoden 2013 aikana hallituksen tarpeiden ja hyvän hallinnon vaatimusten mukaisesti. Joulukuun kokouksessa hallitus päätti tarkastusvaliokunnan nimen muuttamisesta tarkastus- ja riskienhallintavaliokunnaksi ja valiokunnan jäsenmääräksi vahvistettiin neljä entisen kolmen sijaan vuodesta 2014 alkaen. Jatkossakin yksi jäsen edustaa palkansaajajärjestöjä ja yksi jäsen työnantajajärjestöjä. Lisäksi hallitus hyväksyi päivitykset hallituksen ja uuden tarkastus- ja riskienhal-

lintavaliokunnan työsuunnitelmiin sekä työjärjestyksiin, jotta ne vastaisivat uutta työnjakoa. Muutokset astuvat voimaan vuonna 2014.

Ilmarisen hallintoneuvosto valitsi kokouksessaan 11.11.2013 myös vaalivaliokunnan jäsenet. Vaalivaliokunnan toimikausi alkoi heti ja päättyy vuoden 2014 viimeisen hallintoneuvoston kokouksen päättyessä.

Vaalivaliokunnan puheenjohtajana toimi vuonna 2013 toimitusjohtaja Matti Lievonen ja varapuheenjohtajana puheenjohtaja Esa Vilkuna. Valiokunnan muut jäsenet olivat puheenjohtaja Sture Fjäder, hallituksen puheenjohtaja Antti Herlin, pääsihteeri Leila Kostiainen sekä toimitusjohtaja Jussi Pesonen.

Vaalivaliokunnan kuudesta jäsenestä puolet valitaan vakuutuksenottajien ja puolet vakuutettujen hallintoneuvostoedustajien ehdottamista henkilöistä. Hallintoneuvosto valitsi 11.11.2013 kokouksessaan entiset jäsenet jatkamaan. Pääsihteeri Leila Kostiaisen jäsenyys Ilmarisen hallituksessa päättyi 31.12.2013 ja hänen tilalleen uudeksi vaalivaliokunnan jäseneksi hallintoneuvosto valitsi 1.1.2014 alkaen edunvalvontajohtaja Minna Helteen.

Ilmarisessa toimivat sisäinen tarkastaja ja Compliance Officer, jotka raportoivat toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

Ilmarisen tilintarkastajana on toiminut Ernst & Young Oy, KHT-yhteisö ja sen nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana KHT Tomi Englund.

14. KONSERNI

Ilmarisen konserniin kuuluu emoyhtiö Ilmarisen lisäksi pääasiassa kiinteistöyhtiöitä, joita oli vuoden 2013 lopulla yhteensä 167. TietoIlmarinen kuuluu Ilmarisen konserniin äänivallan perusteella, sillä Ilmarisen osuus TietoIlmarisen osakkeiden tuottamista äänistä on 70 prosenttia, vaikka osuus osakepääomasta on 30 prosenttia. Tytäryhtiöiden lukumäärä oli 31.12.2013 yhteensä 168. Vakuutusosakeyhtiö Garantia, Kruunuvuoren Satama Oy, Russia Invest B.V. ja Technopolis Holding 2 AS ovat Ilmarisen osakkuusyhtiöitä.

Ilmarinen omistaa Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön Suomen takuupääoman kokonaisuudessaan. Koska takuuosuuksiin ei liity äänioikeutta, yhtiötä ei yhdistellä konserniin osakkuusyhtiönsä, vaan käsitellään omistusyhteisyhtiönsä.

15. TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Ilmarinen päätti yhteistyönsä Keskinäinen Vakuutusyhtiö Pohjantähden kanssa tammikuussa 2014. Muutoksen syynä oli päätös keskittää työeläkevakuutusten myynti kokonaisuudessaan yhteen myyntikanavaan eli OP-Pohjola-ryhmään.

OP-Pohjola-ryhmä teki 6.2.2014 julkisen ostotarjouksen Pohjola Pankki Oyj:n osakkeista. Ilmarisen hallitus päätti kokouksessaan 12.2.2014 hyväksyä tarjouksen ja myydä Ilmarisen omistaman 10 prosentin osuuden Pohjola Pankin osakkeista.

16. TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Suomen talouden kasvun näkymät ovat heikot myös vuoden 2014 osalta. Tämän vuoksi heikon työllisyyskehityksen jatkuminen vaikuttaa todennäköiseltä. Heikko työllisyyskehitys ja pienet palkankorotukset johtavat siihen, että palkkasumman kasvu jää aiempia vuosia hitaammaksi. Työeläkeyhtiön maksutulon kasvu tulee kuitenkin nopeutumaan jonkin verran sen vuoksi, että maksuihin on tehty 0,8 prosenttiyksikön korotus.

Sijoitustoiminnan ympäristö jatkuu haastavana, vaikka kansainvälisessä taloudessa onkin virinnyt odotuksia elpymisestä. Osakekurssien voimakas nousu vuoden 2013 aikana on luonut vahvoja odotuksia yritysten tulosten kehityksestä vuonna 2014. Osakkeiden arvostustason säilymisen ehto on se, että tulosodotukset toteutuvat.

Eläkeneuvottelut käydään vuoden 2014 aikana ja on odotettavissa, että työmarkkinajärjestöt päätyvät yhteisymmärrykseen vuodelle 2017 sovitun eläkeuudistuksen sisällöstä.

Eläke-Fennian ja LähiTapiola Eläkeyhtiön fuusion seurauksena syntynyt keskinäinen työeläkevaikutusyhtiö Elo aloitti toimintansa 1.1.2014. Työeläkeyhtiöiden lukumäärä supistui muutoksen seurauksena seitsemästä kuuteen, mutta samalla suurten eläkeyhtiöiden määrä kasvoi kahdesta kolmeen. Elon toiminnan käynnistyminen lisää todennäköisesti kilpailua työeläkealalla. Ilmarinen suhtautuu kuitenkin kilpailun lisääntymiseen luottavaisesti.

Haasteellisena säilyvässä toimintaympäristössä Ilmarinen haluaa huolehtia kilpailukyvystään. Oman toiminnan jatkuvan kehittämisen rinnalla yhtiön vahvimpia kilpailuvaltteja on kumppanuus OP-Pohjola-ryhmän kanssa, jolla on maanlaajuinen palveluverkko ja kattava finanssialan palveluvalikoima. Ilmarinen jatkaa systemaattisesti vahvistettua strategiaansa. Sen mukaan Ilmarinen pyrkii kasvattamaan maksutuloaan uusien asiakkuuksien avulla, parantamaan kustannustehokkuuttaan sekä menestymään eläkevarojen sijoittajana.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Tilinpäätös laaditaan kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölain sekä työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain mukaisesti. Lisäksi tilinpäätöksessä noudatetaan eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuvelan kattamisesta annettua lakia, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetusta vakuutusyrityksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä, kirjanpitoasetusta, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vahvistamia laskuperusteita sekä Finanssivalvonnan antamia määräyksiä ja ohjeita.

Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään emoyhtiön lisäksi kaikki tytäryritykset, joissa emoyhtiöllä on suoraan tai välillisesti yli puolet äänivallasta. Ilmarisen tytäryritykset, tietotekniikkapalveluja Ilmariselle tuottavaa tytäryhtiötä lukuun ottamatta, ovat kiinteistöyhtiöitä.

Konsernitilinpäätös laaditaan emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelmästä, joista eliminoidaan yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako sekä keskinäinen osakeomistus. Vuoden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja vuoden aikana myydyt yhtiöt yhdistellään myyntihetkeen saakka. Tuloksesta ja omasta pääomasta erotetaan vähemmistön osuus omaksi eräkseen.

Konsernin keskinäinen osakeomistus eliminoidaan hankintamenomenetelmää käyttäen. Syntynyt konserniaktiiva jaetaan tytäryhtiöiden omaisuuserille ja poistetaan näiden poistosuunnitelman mukaan.

Kiinteistötytäryhtiöosakkeisiin tehdyt arvonalentumiset, arvonalentumisen palautukset ja arvonorotukset on peruutettu konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Vastaavat kirjaukset on käypien arvojen puitteissa kohdistettu konsernitaseessa tytäryhtiöiden omistamille kiinteistöille.

Osakkuusyrittäjät eli yritykset, joiden osakkeiden tuottamasta äänimäärästä Ilmarisen konsernin omistus on 20–50 prosenttia, yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

20–50 prosentin omistuksia asunto- ja kiinteistöyhtiöistä ei kuitenkaan yhdistellä. Tämän merkitys konsernin tulokseen ja vapaaseen omaan pääomaan on vähäinen.

Konsernituloslaskelmaan sisältyy konsernin osuus osakkuusyrittäjien tuloksista. Konsernitaseessa osakkuusyrittäjien hankintameno on lisätty konsernin osuus hankinnan jälkeen kertyneistä tuloksista.

Sijoitusten kirjanpitoarvo

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelmapoistoilla vähennetyn hankintameno määräisinä, tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon. Hankintamenoon sisällytetään hankinnasta aiheutuneet muuttuvat menot. Kiinteistöosakkeet sekä maa- ja vesialueet esitetään taseessa hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai niitä alemman käyvän arvon määräisinä. Joidenkin kiinteistöinvestointien arvoja on aiempina vuosina korotettu. Suunnitelmapoisto vähennetään myös rakennuksiin kohdistuvista tuloutetuista arvonorotuksista.

Sijoitusomaisuudeksi katsottavat muut osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai niitä alemman käyvän arvon määräisinä. Joidenkin osakkeiden arvoja on aiempina vuosina korotettu.

Rahoitusmarkkinavälineet esitetään hankintameno tai tätä alemman käyvän arvon määräisinä. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia arvomuutoksia ei kuitenkaan kirjata. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintameno erotus jaksotetaan korkotuotoiksi tai niiden vähennykseksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuajana. Vastaerä merkitään hankintameno lisäykseksi tai vähennykseksi.

Hankintameno on laskettu lajikohtaisesta keskihinnasta.

Käyttöomaisuudeksi katsottavat osakkeet ja osuudet esitetään taseessa pysyvillä arvonalennuksilla vähennetyt hankintameno määräisenä. Hankintameno lasketaan fifo-menetelmää käyttäen.

Saamisiksi katsottavat sijoitukset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä alemman käyvän arvon määräisenä.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan tulosvaikutteisesti hankintameno käyvän arvon nousua vastaavalta osuudelta.

Tilikauden aikana on käytetty osake-, korko-, luottoriski-, hyödyke-, raaka-aine- ja valuuttajohdannaisia. Kirjanpidossa sovelletaan suojauslaskentaa ainoastaan omien kiinteistöjen käyttöön hankittavan sähköenergian suojaamiseksi tehtyjen johdannaisopimusten osalta. Vakavaraisuudessa ja katelaskennassa osa valuuttajohdannaisista, jotka olivat tilinpäätöshetkellä tehokkaita suojauksia, on käsitelty riskiä pienentävinä. Johdannaisopimukset, lukuun ottamatta niitä joihin sovelletaan suojauslaskentaa, merkitään taseeseen hankintameno määräisenä tai sitä alempaan käypään arvoon sopimuskohtaisesti tai sopimuskokonaisuuksina, jos yksittäiset sopimukset on määritetty tekoahetkellä kuuluvaksi samaan johdannaisstrategiaan. Suljettujen ja erääntyneiden sekä sellaisten johdannaisien, joiden arvonmuutos on maksettu tai saatu juoksuaikana (esim. futuurit), tulos on kirjattu täysimääräisesti tulosvaikutteisesti.

Johdannaisopimuksista aiheutuvat vastuut ja johdannaiskaupan vakuudeksi annetut sekä taseeseen sisällyttömät vastaanotetut vakuudet on eritelty liitetiedoissa. Rahoitusvakuuslain mukaisessa siirrosta käteisenä saatu vakuus on kirjattu velaksi ja vakuudeksi annettu käteinen on kirjattu saamiseksi.

Tiedot tilinpäätöshetkellä lainaksi otetuista arvopapereista ja lainauksen vakuudeksi annetuista panteista on kerrottu tilinpäätöksen liitetiedoissa. Lyhyeksi myydyt arvopaperit on merkitty taseeseen lyhytaikaiseksi velaksi myyntihinnan tai sitä korkeamman tilinpäätöshetken markkinahinnan määräisenä.

Muun omaisuuden kuin sijoitusten kirjanpitoarvo

Aineettomat hyödykkeet ja kalusto esitetään taseessa suunnitelmapoistoilla vähennetyt hankintameno määräisenä. Hankintameno sisällytetään hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot.

Vakuutusmaksusaamiset ja muut saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon tai tätä alempaan todennäköiseen arvoon.

Suunnitelmapoistojen perusteet

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Rakennusten ja rakennelmien suunnitelman mukaiset poistot on laskettu rakennuskohtaisesti hankintamenoista ja tuloutetusta arvokorotuksesta rakennuksen arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan tasapoistoin. Uusina hankittujen kiinteistöjen poistoajat ovat seuraavat:

Asuin- ja toimistorakennukset	50 vuotta
Hotelli-, myymälä- ja teollisuusrakennukset	40 vuotta
Rakennusten ainesosat	10 vuotta
Muut aktiivat	EVL
Tuloutetut arvokorotukset	kuten rakennus

Joillekin kiinteistöille on määritetty 20 prosentin jäännösarvo.

Aineettomien hyödykkeiden ja kaluston suunnitelman mukaiset poistot on laskettu hyödykeryhmäkohtaisesti hankintamenoista hyödykeryhmän arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan tasapoistoin.

Poistoajat ovat:

Aineettomat oikeudet (atk-ohjelmien käyttöoikeudet)	5–10 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5 vuotta
Kuljetusvälineet ja atk-laitteet	5 vuotta
Muu kalusto	10 vuotta

Sijoitusten arvonkorotukset

Maa- ja vesialueiden, rakennusten ja arvopapereiden arvoja voidaan korottaa. Sijoitusomaisuudeksi katsottavien hyödykkeiden arvonkorotusten vastaerät kirjataan tuloslaskelmaan ja käyttöomaisuudeksi katsottavien hyödykkeiden arvonkorotusten vastaerät arvonkorotusrahastoon. Jos arvonkorotus osoittautuu aiheettomaksi, tuloutettu arvonkorotus oikaistaan tulosaikutteisesti ja rahastoitu arvonkorotus peruutetaan taseessa.

Rakennusten tuloutettu arvonkorotus poistetaan suunnitelman mukaan.

Sijoitusten käypä arvo ja arvostuserot

Tilinpäätöksen liitetiedoissa kerrotaan tase-eräkohtaisesti sijoitusten jäljellä oleva hankintameno sekä sijoitusten ja johdannaisopimusten kirjanpitoarvo ja käypä arvo. Kahden ensiksi mainitun arvon erotus muodostuu sijoitusten arvonkorotuksista. Kahden viimeksi mainitun arvon erotus osoittaa taseeseen kirjaamattomat arvostuserot. Kiinteistösijoitusten käypä arvo on määritetty kohteittain käyttäen ensisijaisesti tuottoarvomenetelmää. Sitä täydentävänä menetelmänä on käytetty kauppaa-arvomenetelmää, jonka perustana ovat alueelliset kauppahintatilastot. Arvioinnissa on otettu huomioon mm. kiinteistön käyttötarkoitus, kunto sekä olemassa olevat vuokrasopimukset ja vallitseva markkinavuokrataso. Kiinteistösijoitusten vuosittaiseen käyvän arvon määrittämiseen osallistuvat ulkopuoliset kiinteistöarvioijat ja yhtiön omat asiantuntijat.

Noteerattujen osakkeiden käypänä arvona käytetään vuoden viimeisintä ostokurssia tai sen puuttuessa kaupankäyntikurssia. Sijoitusrahasto-osuuksien käypänä arvona on käytetty viimeisintä saatavissa ollutta hallinnointiyhtiön ilmoittamaa rahasto-osuuden arvoa. Pääomarahasto-osuuksien käypänä arvona on käytetty hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta tai sen puuttuessa hankintamenoa. Muiden osakkeiden ja osuuksien käypänä arvona pidetään jäljellä olevaa hankintamenoa tai todennäköistä luovutushintaa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa.

Rahoitusmarkkinavälineiden käypä arvo perustuu ensisijaisesti markkinahintoihin. Ellei markkinahintaa ole saatavissa tai sijoituksen käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä, käytetään ulkopuolisten tahojen antamia arvostuksia tai käypä arvo lasketaan käyttäen yleisesti hyväksytyjä markkinahinnan laskentamalleja tai käypänä arvona käytetään hankintahintaa.

Johdannaisopimusten käypänä arvona käytetään pääsääntöisesti markkinahintaa tai vastapuolen arvioimaa todennäköistä luovutushintaa. Tarkempi selvitys johdannaisten käyvän arvon määrittämisestä on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa kohdassa Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut.

Saamisten käypänä arvona pidetään nimellisarvoa tai tätä alemmaa todennäköistä arvoa.

Vakuutustekninen vastuovelka

Vakuutusopimuksista aiheutuva vastuu kirjataan vastuuelaksi. Sen muodostavat vakuutusmaksuvastuu ja korvausvastuu. Vakuutusmaksuvastuu koskee tulevaisuudessa myönnettävistä eläkkeistä yhtiölle aiheutuvaa vastuuta ja korvausvastuu jo maksettavana olevista eläkkeistä yhtiölle aiheutuvaa vastuuta.

Vastuuelka on laskettu sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti.

Vakuutusmaksuvastuuseen sisältyy osittamaton lisävakuutusvastuu, joka on vakavaraisuuspääomaan luetta-va erä, sekä ositettu lisävakuutusvastuu, joka sisältää vakuutuksenottajille annettaviin asiakashyvytyksiin varatun määrän. Vakuutusmaksuvastuuseen sisältyy myös osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu, jonka määrä riippuu eläkelaitosten osakesijoitusten keskimääräisestä tuotosta. Osaketuottoihin on sidottu kymmenen prosenttia eläkkeiden korvaus- ja vakuutusmaksuvastuusta.

Korvausvastuuseen sisältyy vakuutusliikkeen tuloksista kertynyt tasoitusmäärä, joka on osa vakavaraisuuspääomaa.

Tilikauden voitto

Työeläkevakuutusyhtiössä tilikauden voitto emoyhtiön tuloslaskelmassa määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön etukäteen vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti. Laskuperusteet määrittelevät tilikauden kirjanpidollisen tuloksen jakautumisen tasoitusmäärän muutokseen, osittamattoman ja ositetun lisävakuutusvastuun muutokseen sekä tuloslaskelman voittoon.

Vakavaraisuuspääoma

Lainsäädäntö asettaa työeläkeyhtiölle vakavaraisuusvaatimukset, joiden täyttämistä Finanssivalvonta valvoo. Yhtiö varautuu vakuutus- ja sijoitusriskeihin vakavaraisuuspääomalla. Vakavaraisuuspääomalla tarkoitetaan käypään arvoon arvostettujen varojen ja velkojen erotusta. Vastuuvetkaan ei tällöin lueta sijoitustoiminnan kirjanpidollisista tuloksista kertynyttä osittamatonta lisävakuutusvastuuta, eikä vakuutusliikkeen tuloksista kertynyttä tasoitusmäärää. Vakavaraisuuspääoman on täytettävä työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa säädetyt vaatimukset.

Vakavaraisuuspääoma esitetään liitetiedoissa.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset

Tuloslaskelmaan merkitään tilikauden ja aikaisempien tilikausien suoriteperusteiset verot.

Konsernitaseessa vapaaehtoiset varaukset ja kertynyt poistoero on merkitty mahdollisen vähemmistöosuuden erottamisen jälkeen omaan pääomaan ja konsernituloslaskelmassa niiden muutos sisältyy tilikauden tulokseen.

Ilmarinen ei merkitse laskennallisia verovelkoja ja -saamia emoyhtiön taseeseen eikä konsernitaseeseen eikä myöskään vähennä laskennallista verovelkaa vakavaraisuuspääomasta, koska näiden velkojen ja saamisten realisoitumista ei voida pitää lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavan yhtiön ja sen konsernin tilinpäätöksessä todennäköisenä.

Ulkomaanrahan määräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättyessä avoinna olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat sekä sijoitusten käyvät arvot muutetaan Suomen rahaksi käyttäen Euroopan keskuspankin julkaisemia euron tilinpäätöspäivän viitekursseja. Sekä tilikaudella että tilinpäätöksessä syntyneet kurssivoitot ja -tappiot merkitään tuloslaskelmaan ao. tulojen ja menojen oikaisueriksi tai sijoitustoiminnan tuotoiksi ja kuluiksi, mikäli kurssierot liittyvät rahoitustapahtumiin.

Toimintokohtaiset liikemenot ja poistot

Liikekulut sekä kaluston ja pitkävaikutteisten menojen poistot sisällytetään toimintokohtaisesti tuloslaskelman eriin. Korvausten ja työkyvyn ylläpidon hoitamiseen liittyvä kuluosuus sisällytetään maksettuihin korvauksiin ja sijoitusten hoitamiseen liittyvä kuluosuus sijoitustoiminnan kuluihin. Liikekuluina esitetään vakuutusten hankinnan ja hoidon sekä yleishallinnon kulut. Lakisääteiset maksut sisältyvät hallintokuluihin. Muissa kuluissa esitetään muusta toiminnasta aiheutuneet kulut. Rakennusten suunnitelmapoistot esitetään sijoitustoiminnan kuluina.

Henkilökunnan eläkejärjestelyt

Henkilökunnan sekä hallituksen ja hallintoneuvoston luottamustoimessa olevien henkilöiden eläketurva on järjestetty TyEL-vakuutuksella. Sitä on täydennetty vapaaehtoisilla lisävakuutuksilla. Johdon eläkejärjestelyt on selostettu liitetiedossa.

Tilivuoteen kohdistuvat eläkemenot on kirjattu suoriteperusteisesti kuluiksi.

Tunnusluvut ja analyysit

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut ja analyysit on laskettu ja esitetty Finanssivalvonnan liitetietoja koskevien määräysten mukaisesti.

Sijoitustoiminnan ja vakavaraisuuden tunnusluvut ja analyysit esitetään käyvin arvoin.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan erikseen kullekin sijoituslajille sekä sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon päivittäin tai kuukausittain aikapainotetut kassavirrat. Laskennassa käytetään ns. Modified Dietz -kaavaa, jossa sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖS

2013

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA		2013		2012	
VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
Vakuutusmaksutulo				4 086 880 919,11	4 019 292 516,83
Sijoitustoiminnan tuotot				7 196 617 328,22	9 488 565 342,91
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset				-4 181 000 393,07	-3 881 809 313,37
Korvausvastuun muutos					
Kokonaismuutos	-779 103 312,00			-625 306 393,00	
Vastuunsiirrot	1 977,00	-779 101 335,00	-4 960 101 728,07	40 618 466,00	-584 687 927,00
-4 466 497 240,37					
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaismuutos				-823 904 418,00	-755 109 064,00
Vastuunsiirrot				4 428,46	66 108 809,83
-689 000 254,17					
Liikekulut				-85 252 751,44	-88 070 306,81
Sijoitustoiminnan kulut				-5 402 636 893,63	-8 255 155 582,13
Vakuutustekninen tulos				11 606 884,65	9 134 476,26
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
Vakuutustekninen tulos				11 606 884,65	9 134 476,26
Muut tuotot				501 961,69	565 725,17
Muut kulut				-646 743,57	-974 049,57
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta				-7 385 256,71	-5 473 638,41
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta				4 076 846,06	3 252 513,45
Tilinpäätössiirrot					
Poistoeron muutos				-303 208,72	-234 051,11
Tilikauden voitto (tappio)				3 773 637,34	3 018 462,34

EMOYHTIÖN TASE 31.12.2013	2013		2012	
VASTAAVAA				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet		12 659 321,71		5 437 885,99
Ennakkomaksut		16 232 822,07	28 892 143,78	8 330 053,53
				13 767 939,52
Sijoitukset				
Kiinteistösjoitukset				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	1 346 321 105,24		1 295 471 192,82	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	955 058 396,89		911 912 748,91	
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä	29 554 657,55	2 330 934 159,68	13 229 483,87	2 220 613 425,60
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrittäjissä				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	155 531,01		155 531,01	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrittäjissä	66 845 645,41		45 102 258,31	
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä	175 977 785,33	242 978 961,75	184 615 393,33	229 873 182,65
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	12 415 235 232,65		11 605 459 794,44	
Rahoitusmarkkinavälineet	10 855 199 037,23		8 522 235 046,75	
Kiinnelainasaamiset	616 775 991,61		699 886 208,71	
Muut lainasaamiset	983 561 459,83	24 870 771 721,32	27 444 684 842,75	1 449 187 762,33
				22 276 768 812,23
				24 727 255 420,48
Saamiset				
Ensivakuutustoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta		155 445 696,36		170 582 201,70
Muut saamiset		2 370 838 664,84	2 526 284 361,20	2 727 994 014,82
				2 898 576 216,52
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	1 186 067,22		1 004 970,21	
Muut aineelliset hyödykkeet	1 761 367,44	2 947 434,66	1 748 632,58	2 753 602,79
Rahat ja pankkisaamiset		367 830 736,99	370 778 171,65	905 547 896,10
				908 301 498,89
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		175 835 867,29		167 931 447,15
Muut siirtosaamiset		126 955 313,39	302 791 180,68	50 139 874,24
				218 071 321,39
Vastaavaa yhteensä			30 673 430 700,06	28 765 972 396,80

EMOYHTIÖN TASE 31.12.2013	2013		2012	
VASTATTAVAA				
Oma pääoma				
Pohjarahasto	22 994 653,31		22 994 653,31	
Muut rahastot				
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot	63 241 665,17		60 241 452,83	
Tilikauden voitto (tappio)	3 773 637,34	90 009 955,82	3 018 462,34	86 254 568,48
Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero		3 027 008,88		2 723 800,16
Vakuutustekninen vastuvelka				
Vakuutusmaksuvastuu	14 619 733 360,00		13 795 828 942,00	
Korvausvastuu	12 569 152 148,00	27 188 885 508,00	11 790 048 836,00	25 585 877 778,00
Velat				
Ensivakuutustoiminnasta	23 625 327,23		21 518 432,38	
Muut velat	2 727 347 238,41	2 750 972 565,64	2 688 281 121,55	2 709 799 553,93
Siirtovelat		640 535 661,72		381 316 696,23
Vastattavaa yhteensä		30 673 430 700,06		28 765 972 396,80

RAHOITUSLASKELMA	2013	2012
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta / voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	4 076 846,06	3 252 513,45
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	1 603 007 730,00	1 380 415 457,00
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonkorotukset	687 211 113,05	447 386 030,03
Suunnitelman mukaiset poistot	13 955 807,63	12 636 943,35
Muut oikaisut	-1 451 950 766,65	-832 974 807,52
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	856 300 730,09	1 010 716 136,31
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-) / vähennys (+)	287 571 996,03	-724 452 122,76
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+) / vähennys (-)	300 391 977,20	24 973 399,86
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	1 444 264 703,32	311 237 413,41
Maksetut välittömät verot	-7 385 256,71	-5 473 638,41
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	1 436 879 446,61	305 763 775,00
Liiketoiminnan rahavirta	1 436 879 446,61	305 763 775,00
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-20 633 944 669,30	-16 325 455 775,31
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	18 677 356 112,45	16 679 873 775,49
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-17 989 798,87	-1 701 598,67
Investointien rahavirta	-1 974 578 355,72	352 716 401,51
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut takuupääoman korot ja muu voitonjako	-18 250,00	-31 817,07
Rahoituksen rahavirta	-18 250,00	-31 817,07
Rahavarojen muutos	-537 717 159,11	658 448 359,44
Rahavarat tilikauden alussa	905 547 896,10	247 099 536,66
Rahavarat tilikauden lopussa	367 830 736,99	905 547 896,10

VAKUUTUSMAKSUTULON ERITTELY		2013		2012	
Ensivakuutus					
TyEL:n mukainen perusvakuutus					
Työnantajan osuus	2 893 712 747,31			2 850 238 524,68	
Työntekijän osuus	914 574 641,00	3 808 287 388,31		909 831 424,00	3 760 069 948,68
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		2 793 510,15			3 308 500,14
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus		301 979 699,78	4 113 060 598,24		286 461 994,27
Valtion eläkerahastoon suoritettava siirtymämaksu			-25 595 748,13		-29 889 257,26
Jälleenvakuutus			7 458,00		8 046,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta			4 087 472 308,11		4 019 959 231,83
Jälleenvakuuttajien osuus			-591 389,00		-666 715,00
Vakuutusmaksutulo			4 086 880 919,11		4 019 292 516,83
Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät					
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista					
TyEL	-16 145 349,61			-12 683 888,70	
YEL	-2 584 824,50		-18 730 174,11	-2 548 460,11	-15 232 348,81

MAKSETTUJEN KORVAUSTEN ERITTELY		2013		2012	
Ensivakuutus					
Maksettu eläkkeensaajille					
TyEL:n mukainen perusvakuutus	3 717 877 630,36			3 472 701 681,62	
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	61 086 135,79			60 629 042,32	
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	333 262 547,20			311 912 278,80	
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	1 632 708,98	4 113 859 022,33		1 536 072,90	3 846 779 075,64
Maksettu / saatu vastuunjakokorvauksia					
TyEL-eläkkeet	220 894 778,07			153 390 995,64	
YEL-eläkkeet	-9 441 480,23			-15 525 446,61	
Osuus työttömyysvakuutusrahaston (TVR) vakuutusmaksusta ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta	-157 512 024,87			-127 421 666,17	
YEL:n valtion osuus	-21 430 049,98			-8 633 193,23	
VEKL:n valtion korvaus	-270 282,64	32 240 940,35	4 146 099 962,68	-187 013,72	1 623 675,91
Jälleenvakuutus					7 089,00
Korvaustoiminnon hoitokulut			31 127 911,77		28 914 390,07
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut			4 348 797,62		5 136 680,75
Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta			4 181 576 672,07		3 882 460 911,37
Jälleenvakuuttajien osuus			-576 279,00		-651 598,00
Maksetut korvaukset yhteensä			4 181 000 393,07		3 881 809 313,37

SIJOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTON ERITTELY		2013		2012	
Sijoitustoiminnan tuotot					
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin					
Osinkotuotot		390 150,00	390 150,00	413 100,00	413 100,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyhtiöihin					
Osinkotuotot		661 353,83		648 762,63	
Korkotuotot		5 745 949,62	6 407 303,45	6 004 013,92	6 652 776,55
Tuotot kiinteistösjoiituksista					
Korkotuotot					
Samana konsernin yrityksiltä	22 435 240,96			25 176 654,32	
Muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	1 948 487,74	24 383 728,70		2 608 303,85	27 784 958,17
Muut tuotot					
Samana konsernin yrityksiltä	1 480 448,60			1 448 337,57	
Muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	207 509 572,59	208 990 021,19	233 373 749,89	199 963 095,25	201 411 432,82
Yhteensä					229 196 390,99
Tuotot muista sijoituksista					
Osinkotuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä		283 040 481,52		307 189 285,85	
Korkotuotot saman konsernin yrityksiltä		404 056,56		641 251,86	
Korkotuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä		412 197 660,29		325 310 695,90	
Muut tuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä		929 637 660,69	1 625 279 859,06	936 193 061,57	1 569 334 295,18
Yhteensä			1 865 451 062,40		1 805 596 562,72
Arvon alentumisten palautukset					
Myyntivoitot			198 481 112,43		322 949 387,56
Yhteensä			5 132 685 153,39		7 360 019 392,63
			7 196 617 328,22		9 488 565 342,91
Sijoitustoiminnan kulut					
Kulut kiinteistösjoiituksista					
Kulut muista sijoituksista			-125 670 841,66		-125 223 226,43
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut					
Samana konsernin yrityksille		-871 945,46		-1 015 556,91	
Muille kuin saman konsernin yrityksille		-44 770 439,38	-45 642 384,84	-44 796 329,38	-45 811 886,29
Yhteensä			-832 311 493,23		-952 127 388,46
Arvon alentumiset ja poistot					
Arvon alentumiset		-885 692 225,48		-770 335 417,59	
Rakennusten suunnitelmapoistot		-11 284 044,89	-896 976 270,37	-11 121 829,38	-781 457 246,97
Myyntitappiot			-3 673 349 130,03		-6 521 570 946,70
Yhteensä			-5 402 636 893,63		-8 255 155 582,13
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua					
			1 793 980 434,59		1 233 409 760,78
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa					
			1 793 980 434,59		1 233 409 760,78

LIIEKULUERITTELYT	2013		2012	
Kokonaisliikekulut toiminnoittain				
Maksetut korvaukset				
Korvaustoiminnon hoitokulut	31 127 911,77		28 914 390,07	
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	4 348 797,62	35 476 709,39	5 136 680,75	34 051 070,82
Liikekulut				
Vakuutusten hankintamenot:				
Ensivakuutuksen palkkiot	1 135 744,06		1 026 685,29	
Muut vakuutusten hankintamenot	15 729 454,18	16 865 198,24	20 462 288,72	21 488 974,01
Vakuutusten hoitokulut		41 252 028,70		41 656 049,17
Hallintokulut:				
Lakisääteiset maksut:				
ETK:n kustannusosuus	9 811 899,23		7 875 734,74	
Oikeushallintomaksu	1 029 820,29		835 872,80	
FIVA:n valvontamaksu	587 432,91	11 429 152,43	586 739,87	9 298 347,41
Muut hallintokulut		15 706 372,07		15 626 936,22
Liikekulut yhteensä		85 252 751,44		88 070 306,81
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista	2 261 886,90		2 526 301,15	
Kulut muista sijoituksista	19 747 692,83	22 009 579,73	18 423 641,50	20 949 942,65
Muut kulut		646 743,57		974 049,57
Kokonaisliikekulut yhteensä		143 385 784,13		144 045 369,85

HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT	2013	2012
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	35 988 530,69	34 458 202,44
Eläkekulut	7 371 023,37	6 992 999,59
Muut henkilösivukulut	1 957 473,07	1 817 414,31
Varausten muutos *)	2 628 723,34	4 280 593,01
Yhteensä	47 945 750,47	47 549 209,35
*) Varausten muutos 2012 sisältää oikaisun vuosilta 2010 -2011.		
Johdolle maksetut palkat ja palkkiot luontoisetuineen		
Toimitusjohtaja	617 145,87	612 496,83
Toimitusjohtajan sijainen	469 341,04	445 710,60
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet	397 863,72	391 595,10
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	107 586,13	116 089,73
Yhteensä	1 591 936,76	1 565 892,26
Johdon eläkesitoumukset		
Toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen eläkeikä on 62 vuotta. Hallitus ja toimitusjohtaja ovat 19.12.2012 sopineet, että toimitusjohtajan työsuhde jatkuu vuoden 2015 kevääseen, jolloin toimitusjohtaja on 63-vuotias.		
Toimitusjohtajalle ja hänen sijaiselleen on otettu lakisääteisen työeläkevakuutuksen lisäksi vapaaehtoinen lisäeläkevakuutus, joka on etuusperusteinen. Vapaaehtoinen lisäeläkevakuutusmaksu vuonna 2013 oli toimitusjohtajan osalta 634.127,33 euroa ja hänen sijaisensa osalta 129.572,49 euroa.. Kokonaiseläke, joka koostuu työeläkkeestä ja lisäeläkkeestä, on 60 prosenttia lisäeläkkeen perusteena olevasta palkasta.		
Lisäeläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan nykyisen työsuhteen viiden viimeisen täyden vuoden vuosiansioiden perusteella.		
Toimitusjohtajan lisäeläkkeen karttuminen päättyi siihen, kun hän täytti 62 vuotta 12.12.2013, jonka jälkeen lisäeläkkeestä ei aiheudu hänen osaltaan enää kustannuksia.		
Hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten palkkioista on maksettu lakisääteinen työeläkevakuutusmaksu.		
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	535	542
Tilintarkastajan palkkiot		
Tilintarkastus	224 341,71	209 814,02
Veroneuvonta	14 133,08	21 350,04
Muut palvelut	6 242,91	75 193,56

SIJOITUKSET

SIJOITUSTEN KÄYPÄ ARVO JA ARVOSTUSERO	31.12.2013			31.12.2012		
	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	434 404 776,07	434 431 231,80	655 779 307,96	425 361 278,50	425 387 734,23	642 198 166,59
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	819 388 366,96	823 593 065,12	1 364 645 969,28	815 606 393,25	819 811 091,41	1 318 042 892,78
Kiinteistöosakkeet omistusyhteyserityksissä	82 995 440,94	82 995 440,94	92 101 518,05	43 949 374,50	43 949 374,50	53 051 007,41
Muut kiinteistöosakkeet	5 301 367,38	5 301 367,38	6 364 236,94	6 322 992,68	6 322 992,68	7 804 530,67
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	955 058 396,89	955 058 396,89	955 058 396,89	911 912 748,91	911 912 748,91	911 912 748,91
Lainasaamiset omistusyhteyserityksiltä	29 554 657,55	29 554 657,55	29 554 657,55	13 229 483,87	13 229 483,87	13 229 483,87
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	155 531,01	155 531,01	155 531,01	155 531,01	155 531,01	155 531,01
Sijoitukset omistusyhteyserityksissä						
Osakkeet ja osuudet	66 845 645,41	66 845 645,41	72 860 008,81	45 102 258,31	45 102 258,31	45 863 338,61
Lainasaamiset	175 977 785,33	175 977 785,33	175 977 785,33	184 615 393,33	184 615 393,33	184 615 393,33
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	12 414 911 732,19	12 415 235 232,65	15 506 657 246,51	11 605 136 293,98	11 605 459 794,44	13 584 763 842,45
Rahoitusmarkkinavälineet	10 855 199 037,23	10 855 199 037,23	11 009 055 731,74	8 522 235 046,75	8 522 235 046,75	8 780 701 568,94
Kiinnelainasaamiset	616 775 991,61	616 775 991,61	616 775 991,61	699 886 208,71	699 886 208,71	699 886 208,71
Muut lainasaamiset	983 561 459,83	983 561 459,83	983 561 459,83	1 449 187 762,33	1 449 187 762,33	1 449 187 762,33
	27 440 130 188,40	27 444 684 842,75	31 468 547 841,51	24 722 700 766,13	24 727 255 420,48	27 691 412 475,61
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta			-62 058 058,12			-51 008 925,25
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonkorotuksia			4 554 654,35			4 554 654,35
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			4 023 862 998,76			2 964 157 055,13

SIJOITUKSET

JOHDANNAISTEN KÄYPÄ ARVO JA ARVOSTUSERO	31.12.2013		31.12.2012	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Ei-suojaavien johdannaisten käypä arvo ja arvostusero				
Muut saamiset				
Johdannaisten hintaero	95 124 220,98	0,00	20 833 263,96	0,00
Ennakkomaksut optiosopimuksista	1 404 393 433,79	1 841 448 334,48	1 432 168 165,79	2 109 849 420,59
Muut velat				
Johdannaisten hintaero	-147 202 953,13	0,00	-47 181 080,54	0,00
Ennakkomaksut optiosopimuksista	-266 048 380,77	-200 637 307,33	-315 458 885,44	-232 961 266,40
Muut siirtosaamiset ja -velat				
Futuuri-, termiini- ja tuotonvaihtosopimukset	-469 313 877,49	276 450 881,28	-311 905 701,01	133 422 925,24
	616 952 443,38	1 917 261 908,43	778 455 762,76	2 010 311 079,43
Arvostusero yhteensä		1 300 309 465,05		1 231 855 316,67

LYHYEKSIMYYNTIEN KÄYPÄ ARVO JA ARVOSTUSERO	31.12.2013		31.12.2012	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Lyhyeksimyyntien käypä arvo ja arvostusero				
Muut velat				
Velat myydyistä osakelainoista	-46 895 708,16	-46 641 134,01	-25 824 365,61	-25 824 365,61
Arvostusero yhteensä		254 574,15		0,00

KIINTEISTÖSIJOITUKSET

2013

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteys- yrityksiltä
Hankintameno 1.1.	1 573 486 922,54	911 912 748,91	13 501 611,94
Lisäykset	86 683 757,56	92 018 919,90	18 910 527,35
Vähennykset	-29 865 311,06	-42 828 090,93	-2 585 353,67
Siirrot erien välillä	6 045 180,99	-6 045 180,99	-
Hankintameno 31.12.	1 636 350 550,03	955 058 396,89	29 826 785,62
Kertyneet poistot 1.1.	-130 278 964,66		
Tilikauden poistot	-11 284 044,89		
Kertyneet poistot 31.12.	-141 563 009,55		
Arvonalentumiset 1.1.	-163 741 073,80		-272 128,07
Tilikauden arvonalentumiset	-11 719 245,77		-
Arvonalentumisten palautukset	10 989 575,59		-
Arvonalentumiset 31.12.	-164 470 743,98		-272 128,07
Arvonkorotukset 1.1.	16 004 308,74		
Arvonkorotukset 31.12.	16 004 308,74		
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 346 321 105,24	955 058 396,89	29 554 657,55

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Jäljellä oleva hankintameno	61 253 448,95
Kirjanpitoarvo	61 253 448,95
Käypä arvo	83 697 381,43

SIJOITUKSET SAMAN KONSERNIN YRITYKSISSÄ JA OMISTUSYHTEYSYRITYKSISSÄ

2013

Muutokset:

	Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	Osakkeet ja osuudet omistusyhteys- yrityksissä
Hankintameno 1.1.	155 531,01	45 102 258,31
Lisäykset	-	21 743 387,10
Hankintameno 31.12.	155 531,01	66 845 645,41
Kirjanpitoarvo 31.12.	155 531,01	66 845 645,41

AVOIMET ARVOPAPERILAINASOPIMUKSET	2013	2012
Lainaksi otetut arvopaperit		
Määrä	5 736 000,00	1 080 000,00
Käypä arvo	63 751 049,70	21 193 195,04
Lainaksi otetut osakkeet ovat pörssiosakkeita. Kaikki lainat ovat alle vuoden mittaisia ja milloin tahansa keskeytettävissä Lainauksen vakuudeksi annettujen panttien käypä arvo on esitetty taseen liitetietojen kohdassa vakuudet ja vastuusitoumukset		
LAINASAAMISET	2013	2012
Muiden lainasaamisten erittely vakuuden mukaan		
Pankkitakaus	226 759 409,36	466 323 925,23
Takausvakuutus	132 125 212,93	183 458 697,08
Muu vakuus	196 945 401,83	253 633 541,70
Vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno	555 830 024,12	903 416 164,01
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno	427 704 934,17	545 771 598,32
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	983 534 958,29	1 449 187 762,33
Eläkelainasaamisten yhteismäärä tase-erittäin		
Kiinnelainasaamiset	383 118 619,07	465 377 388,62
Muut lainasaamiset	392 009 236,36	689 374 475,50
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	775 127 855,43	1 154 751 864,12
Lähipiirilainat		
Konserniin kuuluville yhtiöille myönnetty lainat	142 867 819,28	149 144 268,71
Osakkuusyrityksille myönnetty lainat	176 087 785,33	184 615 393,33
Lainojen laina-ajat ovat 10–29 vuotta ja ne ovat sekä laina-aikana lyhennettäviä että laina-ajan lopussa maksettavia kertalyhenteisiä lainoja. Lainat on pääsääntöisesti sidottu joko kiinteään tai vaihtuvaan TyEL-viitekorkoon.		

AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN MUUTOKSET

2013

	Aineettomat oikeudet	Ennakkomaksut	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	8 339 666,73	8 330 053,53	5 859 181,45	1 748 632,58	24 277 534,29
Lisäykset	9 948 905,74	15 389 778,96	470 110,06	12 734,86	25 821 529,62
Vähennykset	-344 720,33	-7 487 010,42	-	-	-7 831 730,75
Hankintameno 31.12.	17 943 852,14	16 232 822,07	6 329 291,51	1 761 367,44	42 267 333,16
Kertyneet poistot 1.1.	-2 901 780,74		-4 854 211,24		-7 755 991,98
Tilikauden poistot	-2 382 749,69		-289 013,05		-2 671 762,74
Kertyneet poistot 31.12.	-5 284 530,43		-5 143 224,29		-10 427 754,72
Kirjanpitoarvo 31.12	12 659 321,71	16 232 822,07	1 186 067,22	1 761 367,44	31 839 578,44

SAAMISTEN ERITTELYT

2013

2012

Muut saamiset		
Saman konsernin yrityksiltä	18 306 125,01	17 973 855,01
Omistusyhteisy yrityksiltä	1 560,82	1 710,09

OMAN PÄÄOMAN ERITTELY	2013		2012	
Oma pääoma				
Pohjarahasto		22 994 653,31		22 994 653,31
Muut rahastot				
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot				
1.1.	60 241 452,83		54 487 589,62	
Siirto käyttämättömistä lahjoitusvaroista	31 750,00		18 182,93	
Siirto edellisen tilikauden ylijäämästä	2 968 462,34	63 241 665,17	5 735 680,28	60 241 452,83
Edellisten tilikausien voitto (tappio)				
1.1.	3 018 462,34		5 785 680,28	
Siirto lahjoitusvaroihin	-50 000,00		-50 000,00	
Siirto yhtiöjärjestyksen mukaisiin rahastoihin	-2 968 462,34	-	-5 735 680,28	-
Tilikauden voitto (tappio)		3 773 637,34		3 018 462,34
		90 009 955,82		86 254 568,48
Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen:				
Vakuutusentottajien osuus		90 009 955,82		86 254 568,48
Voitonjakokelpoiset varat:				
Tilikauden voitto		3 773 637,34		3 018 462,34
+ Muut rahastot				
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot		63 241 665,17		60 241 452,83
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä		67 015 302,51		63 259 915,17

VAKUUSTEKNISEN VASTUUVELAN ERITTELY	2013	2012
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	13 136 854 536,00	13 088 514 328,00
Osittamaton lisävakuutusvastuu	762 899 692,00	477 589 703,00
Ositettu lisävakuutusvastuu	86 009 621,00	62 412 634,00
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	633 969 511,00	167 312 277,00
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	14 619 733 360,00	13 795 828 942,00
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	11 597 966 152,00	10 804 024 236,00
Tasointuvastuu	971 185 996,00	986 024 600,00
Korvausvastuu yhteensä	12 569 152 148,00	11 790 048 836,00
Vakuustekninen vastuvelka yhteensä	27 188 885 508,00	25 585 877 778,00
VELKOJEN ERITTELY	2013	2012
Velat saman konsernin yrityksille ja omistusyhteisyriksille		
Muut velat		
Samana konsernin yrityksille	20 484 262,15	21 343 849,85
Omistusyhteisyriksille	453 503,29	-

VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET	2013	2012
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Vuokranmaksun vakuudeksi annetut kiinnitykset	273 809,00	273 809,00
Johdannaiskaupan vakuudeksi annetut pantit, kirja-arvo arvopaperit	337 021 099,55	508 159 777,79
käteinen ⁽¹⁾	14 450 934,92	41 622 723,02
Osakelainauksen vakuudeksi annetut pantit, kirja-arvo käteinen ⁽¹⁾	71 609 227,22	23 001 296,05
⁽¹⁾ Rahoitusvakuuslain mukaisessa siirrossa vakuudeksi annetut käteisvakuudet		
86 060 162,14 euroa sisältyvät tase-erään muut saamiset		
Rahoitusvakuuslain mukaisessa siirrossa vakuudeksi saadut käteispantit		
1 606 593 681,94 euroa sisältyvät tase-erään muut velat.		
Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut		
Sijoitussitoumukset		
Pääomarahastot	1 767 983 109,95	1 585 725 918,34
Muut sijoitussitoumukset	49 328 408,33	51 833 210,96
Johdannaissopimukset		
Ei-suojaavat		
Korkojohdannaiset		
Futuuri- ja termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	-1 084 914 138,43	-965 246 768,22
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus käypä arvo	29 830 373 036,80	14 393 533 856,00
Avoimet, asetetut, kohde-etuus käypä arvo	681 871 487,12	276 150 370,39
	-24 073 520 122,62	-15 865 660 533,58
	-329 642 455,92	-225 816 639,79
Koron- ja luottoriskinvaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	-1 369 930 276,64	-5 004 690 396,81
	201 312 404,21	44 779 090,63
Valuuttajohdannaiset		
Termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	3 835 125 128,48	4 587 121 905,75
Suljetut, käypä arvo	31 768 385,01	5 911 683,72
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus käypä arvo	1 859 739,14	4 121 342,67
Avoimet, ostetut, kohde-etuus käypä arvo	15 595 122 340,59	17 177 243 425,63
Avoimet, asetetut, kohde-etuus käypä arvo	1 073 401 623,53	1 429 717 017,20
	-3 528 503 226,74	-5 239 139 912,19
	-107 714 767,39	-222 580 073,59
Valuutanvaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	0,00	0,00
	0,00	0,00
Osakejohdannaiset		
Futuuri- ja termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	80 737 377,14	-1 782 822 338,46
	-2 074 034,91	416 454,78
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus käypä arvo	5 775 989 869,33	16 347 725 004,13
Avoimet, asetetut, kohde-etuus käypä arvo	358 714 975,80	613 962 552,43
	-1 364 811 216,34	-911 203 972,11
	-67 714 939,94	-29 396 242,81
Tuotonvaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	-78 422 784,20	-536 276 923,59
	-2 208 241,90	983 340,30
Muut johdannaissopimukset		
Futuuri- ja termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	190 781 947,39	53 249 981,59
	45 471 454,79	80 596 983,13
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus käypä arvo	248 853 537,45	241 857 726,18
Avoimet, asetetut, kohde-etuus käypä arvo	31 895 103,96	34 851 170,36
	0,00	0,00
	0,00	0,00
Tuotonvaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus käypä arvo	44 245 368,76	56 780 184,29
	321 174,93	-3 385 969,99
Suljettujen ja erääntyneiden johdannaisten tulos on kirjattu täysimääräisesti tulosvaikutteisesti.		
Vuoden 2013 tilinpäätöshetkellä oli avoimna omien kiinteistöjen sähköenergian tulevan hankintakustannuksen suojaamiseksi tehtyjä johdannaisia, joiden käypä arvo oli -1 349 750 euroa. Suojauksia on tehty noin 70 000 MWh sähköenergian kulutuksen perusteella vuodelle 2013, joka vastaa noin 8 MW keskitehoa. Tuleville vuosille suojauksia on tehty porrastetusti.		

Arvostusperiaatteet		
Pörssijohdannaiset arvostetaan käyttäen pörssissä noteerattua hintaa.		
Kahdenväliset OTC -johdannaiset arvostetaan vastapuolen arvostuksen perusteella, mikäli markkinaolosuhteet eivät estä kyseisten johdannaistransaktioiden arvostamista markkina-arvoon.		
Kahdenvälinen OTC -johdannaistransaktio arvostetaan teoreettiseen mallihintaan, mikäli markkinaolosuhteet estävät kyseisen transaktion arvostamisen markkina-arvoon.		
EMIR -asetuksessa ja siihen liittyvissä teknisissä standardeissa on määritelty tarkemmin milloin markkinaolosuhteet estävät arvostamisen markkina-arvoon.		
Keskusvastapuoliselvitetävät OTC -johdannaiset arvostetaan keskusvastapuolelta saatuun arvoon.		
Yhteisvastuumäärä		
Yhtiö kuuluu Osuuspankkikeskus Osk:n edustamaan verovelvollisuusryhmään.		
Ryhmän jäsenet ovat yhteisvastuullisesti vastuussa ryhmän tilittävästä arvonlisäverosta.		
Arvonlisäveron tarkistusvastuu	5 511 650,00	4 506 300,00
Leasing- ja vuokravastuut		
Seuraavana vuonna erääntyvät	988 086,57	950 908,28
Myöhempinä vuosina erääntyvät	1 302 672,60	413 993,85
Muut vastuusitoumukset	3 120 000,00	2 920 000,00

VAKAVARAISUUSPÄÄOMA	2013	2012
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	89 959 955,82	86 204 568,48
Tilinpäätössiirtojen kertymä	3 027 008,88	2 723 800,16
Osittamaton lisävakuutusvastuu	762 899 692,00	477 589 703,00
Omaisuuuden käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	5 324 427 037,96	4 196 012 371,80
Tasoitusbäärä	971 185 996,00	
Aineettomat hyödykkeet	-28 892 143,78	-13 767 939,52
Tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettava osa		1 003 613 530,89
	<u>7 122 607 546,88</u>	<u>5 752 376 034,81</u>
TVYL 17 § vähimmäispääomavaatimus	1 224 719 628,84	481 734 494,82
Työeläkevakuutusyhtiön 16 § mukainen toimintapääoma ilman tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osaa		4 748 762 503,92
Työeläkevakuutusyhtiön toimintapääoman vähimmäismäärä ilman lain 853/2008 mukaisia väliaikaisia huojennuksia vuosille 2008-2011		1 851 569 073,46

TIIVISTELMÄ TUNNUSLUVUISTA	2013	2012	2011	2010	2009
Vakuutusmaksutulo, milj. €	4 086,9	4 019,3	3 725,5	3 383,2	3 184,1
Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset, milj. € ¹⁾	4 145,5	3 847,8	3 567,3	3 266,3	3 056,7
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, milj. €	2 915,3	2 048,4	-1 153,0	2 738,8	3 410,4
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle, %	9,8	7,5	-4,0	10,8	15,8
Liikevaihto, milj. €	5 900,7	5 269,2	3 210,3	4 597,9	5 156,3
Kokonaisliikekulut, milj. €	143,4	144,0	130,9	128,0	121,4
Kokonaisliikekulut, % liikevaihdosta	2,4	2,7	4,1	2,8	2,4
Hoitokustannustulolla katetut liikekulut, milj. €	105,6	108,7	95,9	92,1	87,5
Hoitokustannustulolla katetut liikekulut, % TyEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Kokonaistulos, milj. €	1 489,0	931,2	-1 791,9	1 706,2	2 180,4
Vastuovelka, milj. €	27 188,9	25 585,9	24 205,5	24 657,4	22 609,7
Vakavaraisuuspääoma, milj. € ²⁾	7 122,6	5 752,4	4 808,7	6 578,2	4 876,9
% vastuovelasta ³⁾	28,0	23,9	21,1	29,7	24,0
suhteessa vakavaraisuusrajaan	1,94	2,16	2,54	2,60	2,73
Tasointusmäärä, milj. €	971,2	986,0	996,9	1 067,9	971,4
Eläkevarat, milj. € ⁴⁾	32 513,3	29 781,9	27 584,3	28 664,1	25 084,2
Siirto asiakashyvityksiin, % TyEL-palkkasummasta	0,51	0,37	0,35	0,48	0,37
TyEL-palkkasumma, milj. €	16 843,0	16 694,2	15 923,8	14 702,0	14 041,0
YEL-työtulosumma, milj. €	1 433,1	1 366,9	1 268,7	1 142,8	1 088,3
TyEL-vakuutuksia ⁵⁾	38 237	37 462	36 511	36 767	35 840
TyEL-vakuutettuja	529 000	529 000	515 000	501 000	472 000
YEL-vakuutuksia	60 612	58 776	56 717	53 660	52 243
Eläkkeensaajia	313 962	307 934	302 093	295 827	282 982

1) Tuloslaskelman maksetut korvaukset ilman korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokuluja

2) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoma laskettuna kunakin ajankohtana voimassa olleiden säädösten mukaisesti (vastaava periaate koskee myös muita vakavaraisuustunnuslukuja)

3) Suhdeluku laskettu %:na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuovelasta

4) Vastuovelka + arvostuserot

5) Vakuutussopimuksen tehneiden työnantajien vakuutukset

TULOSANALYYSI	2013	2012	2011	2010	2009
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos	-14,8	-7,0	-69,4	96,4	-22,5
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	1 468,6	911,2	-1 756,2	1 578,1	2 175,2
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	2 915,3	2 048,4	-1 153,0	2 738,8	3 410,4
- Vastuvelan tuottovaatimus	-1 446,7	-1 137,1	-603,2	-1 160,7	-1 235,3
Hoitokustannustulos	35,1	27,0	33,7	31,6	27,7
Kokonaistulos	1 489,0	931,2	-1 791,9	1 706,2	2 180,4
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	1 403,0	869,2	-1 846,9	1 635,2	2 128,4
Tasoituspäästöjen muutokseen	-14,8	-10,9	-71,0	96,6	-22,5
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen	285,3	59,8	-1 153,9	6,9	685,0
Arvostuserojen muutokseen	1 128,4	817,1	-627,8	1 532,2	1 462,5
Tilinpäätössiirtojen kertymän muutokseen	0,3	0,2	0,1	-5,4	-0,5
Tilikauden voittoon	3,8	3,0	5,8	4,9	3,9
Siirtoon asiakashyötyksiin	86,0	62,0	55,0	71,0	52,0
Yhteensä	1 489,0	931,2	-1 791,9	1 706,2	2 180,4

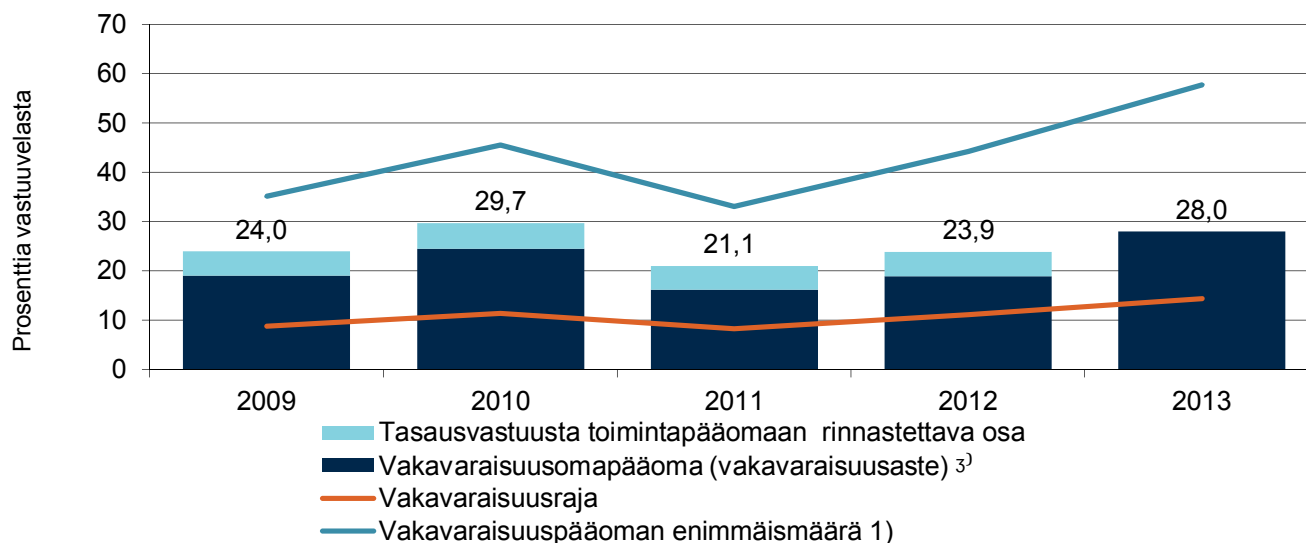

VAKAVARAISUUS	2013	2012	2011	2010	2009
Vakavaraisuuspääoma ja sen rajat					
% :na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvelasta					
	%	%	%	%	%
Vakavaraisuusraja	14,4	11,1	8,3	11,4	8,8
Vakavaraisuuspääoman enimmäismäärä ¹⁾	57,8	44,3	33,1	45,6	35,2
Vakavaraisuuspääoma ennen tasoitusmäärää ²⁾	24,2				
Vakavaraisuuspääoma (vakavaraisuusaste) ³⁾	28,0	23,9	21,1	29,7	24,0

1) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoman enimmäismäärä.

2) Ilmoitetaan vuodesta 2013 lähtien

3) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoma laskettuna kunakin ajankohtana voimassa olleiden säädösten mukaisesti (vastaava periaate koskee myös muita vakavaraisuustunnuslukuja)

SIJOITUSJAKAUMA (KÄYVIN ARVOIN)	Perusjakauma				Riskijakauma					
	31.12.2013		31.12.2012		31.12.2013		31.12.2012	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2009
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	% ⁹⁾	% ^{9) 10)}	% ^{9) 10)}	% ^{9) 10)}	% ^{9) 10)}
Korkosijoitukset yhteensä	14 313,9	44,4	13 054,2	44,2	13 398,6	41,5	45,9	43,6	41,1	52,3
Lainasaamiset ¹⁾	1 789,1	5,5	2 352,0	8,0	1 789,1	5,5	8,0	10,2	11,2	12,8
Joukkovelkakirjalainat	11 836,7	36,7	8 725,6	29,6	6 575,0	20,4	9,4	31,6	44,7	34,0
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	688,1	2,1	1 976,6	6,7	5 034,5	15,6	28,5	1,8	-14,8	5,5
Osakesijoitukset yhteensä	12 843,0	39,8	11 328,7	38,4	13 847,8	42,9	36,7	38,8	42,2	32,9
Noteeratut osakkeet ³⁾	10 323,3	32,0	9 168,3	31,1	11 328,1	35,1	29,4	32,6	37,4	29,4
Pääomasijoitukset ⁴⁾	1 458,3	4,5	1 353,8	4,6	1 458,3	4,5	4,6	4,0	3,3	2,2
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	1 061,4	3,3	806,6	2,7	1 061,4	3,3	2,7	2,2	1,4	1,3
Kiinteistösijoitukset yhteensä	3 644,1	11,3	3 465,7	11,7	3 644,1	11,3	11,7	11,8	10,8	10,2
Suorat kiinteistösijoitukset	3 101,3	9,6	2 942,9	10,0	3 101,3	9,6	10,0	10,0	9,3	8,9
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	542,8	1,7	522,8	1,8	542,8	1,7	1,8	1,8	1,4	1,4
Muut sijoitukset	1 469,2	4,6	1 671,7	5,7	1 612,7	5,0	5,7	5,8	6,0	4,6
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	409,4	1,3	349,9	1,2	409,4	1,3	1,2	1,3	2,2	2,2
Hyödykesijoitukset	7,8	0,0	-1,1	0,0	-29,8	-0,1	0,1	0,0	0,2	0,1
Muut sijoitukset ⁷⁾	1 052,0	3,3	1 322,8	4,5	1 233,1	3,8	4,4	4,6	3,6	2,2
Sijoitukset yhteensä	32 270,2	100,0	29 520,4	100,0	32 503,1	100,7	100,0	100,0	100,0	100,0
Johdannaisten vaikutus ⁸⁾					-232,9	-0,7				
Sijoitukset käyvin arvo in yhteensä	32 270,2	100,0	29 520,4	100,0	32 270,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Jvk-salkun modifioitu duraatio	0,2		0,7					0,2	3,1	3,2

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen

9) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvo in yhteensä" -rivin loppusummaa

10) Laskettu kulloinkin voimassaoleen Työeläkevakuuttajat TELA ry:n tuotonlaskentaryhmän ohjeistuksen mukaisesti

SIJOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTTO SITOUTUNEELLE PÄÄOMALLE

	Sijoitustoim. nettotuotot markkina-arvo ⁸⁾	31.12.2013		Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle ¹⁰⁾	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle ¹⁰⁾	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle ¹⁰⁾	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle ¹⁰⁾
		Sitoutunut pääoma ⁹⁾	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle					
	milj. €	milj. €	%		31.12.2012 %	31.12.2011 %	31.12.2010 %	31.12.2009 %
Tuotto €/ % sit. pääomalle								
Korkosijoitukset yhteensä	625,3	13 870	4,5		6,9	-0,4	2,0	12,6
Lainasaamiset ¹⁾	83,1	2 079	4,0		3,4	3,3	3,9	4,0
Joukkovelkakirjalainat	542,7	10 334	5,3		8,3	-1,1	1,5	17,1
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	-0,5	1 456	0,0		1,9	-10,9	-2,1	1,4
Osakesijoitukset yhteensä	2 249,5	10 760	20,9		9,5	-13,6	20,6	28,3
Noteeratut osakkeet ³⁾	1 882,8	8 583	21,9		9,1	-17,6	20,6	34,8
Pääomasijoitukset ⁴⁾	133,9	1 362	9,8		15,4	12,6	20,0	-18,3
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	232,8	814	28,6		5,4	27,0	21,2	1,5
Kiinteistösijoitukset yhteensä	165,0	3 459	4,8		5,1	6,4	9,0	-0,6
Suorat kiinteistösijoitukset	148,0	2 931	5,0		5,6	5,9	9,4	5,0
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	17,0	528	3,2		2,2	8,9	6,1	-27,1
Muut sijoitukset	-95,7	1 650	-5,8		5,1	31,9	32,2	13,5
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	20,7	369	5,6		7,7	1,1	7,0	11,8
Hyödykesijoitukset	8,9	-2						
Muut sijoitukset ⁷⁾	-125,2	1 282	-9,8					
Sijoitukset yhteensä	2 944,1	29 738	9,9		7,6	-4,0	10,8	15,8
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-28,8							
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	2 915,3	29 738	9,8		7,5	-4,0	10,8	15,8

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikentyyppiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

10) Laskettu kulloinkin voimassaolleen Työeläkevakuuttajat TELA ry:n tuotonlaskentaryhmän ohjeistuksen mukaisesti

HOITOKUSTANNUSTULOS	2013	2012	2011	2010	2009
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	131,5	126,6	122,6	117,5	109,0
Korvausratkaisuista aiheutuvien liikekulujen kattamiseen käytettävissä olevat maksuosat	7,1	6,8	6,2	5,6	5,3
Muut tuotot	2,2	2,2	0,8	0,5	0,9
Hoitokustannustulo yhteensä	140,7	135,6	129,6	123,7	115,2
Toimintokohtaiset liikekulut ¹⁾	-105,6	-108,7	-95,9	-92,1	-87,5
Muut kulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Liikekulut yhteensä	-105,6	-108,7	-95,9	-92,1	-87,5
Hoitokustannustulos	35,1	27,0	33,7	31,6	27,7
Liikekulut % hoitokustannustulosta	75,0 %	80,1 %	74,0 %	74,5 %	75,9 %
1) Ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan liikekuluja ja lakisääteisiä maksuja					
TYÖKYVYN YLLÄPITOTOIMINTA	2013	2012	2011	2010	2009
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Vakuutusmaksutulo; työkyvyttömyysriskin hallintaosa	5,0	5,0	4,8	4,4	3,7
Korvauskulut; työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut	-4,3	-5,1	-5,2	-7,4	-6,9
	0,7	-0,1	-0,4	-3,0	-3,2
Työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut / Työkyvyttömyysriskin hallintaosa, %	86,9 %	102,6 %	109,0 %	167,6 %	188,0 %

RISKIENHALLINTA ILMARISESSA

1. Riskienhallinta osana yhtiön johtamista ja sisäistä valvontaa

Riskienhallinta on Ilmarisessa osa yhtiön normaalia johtamista ja sisäistä valvontaa. Riskienhallinta muodostuu kaikista niistä menettely- ja toimintatavoista, joiden tavoitteena on tunnistaa ja arvioida toimintaa ja tavoitteita uhkaavia riskejä ja toteuttaa arvioinnin tuloksen edellyttämiä toimenpiteitä riskien hallitsemiseksi.

Ilmarinen ottaa toiminnassaan riskejä perustuen harkittuun riski/tuottoanalyysiin muun muassa parempien tulosten, kuten eläkkeiden maksamista turvaavien sijoitustoiminnan tuottojen, aikaansaamiseksi. Riskienhallinnan tehtävänä on varmistaa, että otetut riskit ovat oikeassa suhteessa Ilmarisen riskinkantokykyyn ja riskinottohalukkuuteen. Jos riskeillä ei voida arvioida saavutettavan strategista hyötyä, pyritään ne välttämään niin pitkälle kuin se on taloudellisesti järkevää.

Riskienhallinta toteutuu Ilmarisen johtamis- ja valvontajärjestelmän välityksellä ja perustuu yhtiön johtamista ja vastuuvollisuutta tukeville periaatteille. Näin riskienhallinta on osa yhtiön toimintatapoja, päätöksentekoa ja prosesseja siten, että se lisää tavoitteiden saavuttamisen todennäköisyyttä sekä tukee lainsäädännön, viranomaisten vaatimusten ja kansainvälisten normien noudattamista.

Prosessit, päätöksentekovaltuudet, päätöksenteon menettelyt ja valvonta ovat Ilmarisessa sitä määrämuotoisempia, mitä suurempia potentiaalisia riskejä prosesseihin tai tehtäviin päätöksiin sisältyy. Toimintaprosesseissa määritetyt roolit ja vastuut, tehtävien asianmukainen eriyttäminen, käyttövaltuudet, tietojen oikeellisuuden varmistaminen, varajärjestelyt sekä tietojärjestelmien ja prosessien dokumentointi ovat keskeisiä riskienhallinnan keinoja.

2. Riskienhallinnan organisointi ja vastuut

Riskienhallinnan yleiset puitteet Ilmarisessa

Riskienhallinta ei ole organisaation muusta toiminnoista ja prosesseista erillinen toiminto, vaan on Ilmarisessa osa johdon vastuualuetta ja kaikkia organisaation prosesseja, kuten strategista suunnittelua ja projektien sekä muutoksenhallinnan prosesseja. Riskienhallinta on myös osa yhtiön toimintaperiaatteita, arvoja ja kulttuuria. Riskienhallinnan puitteet on määritelty Ilmarisen riskienhallintasuunnitelmassa ja sitä sijoitustoiminnan osa-alueella täydentävässä sijoitussuunnitelmassa.

Vastuut riskienhallinnassa

Ilmarisen hallituksella ja toimitusjohtajalla on kokonaisvastuu yhtiön valvonta- ja riskienhallintajärjestelmän olemassaolosta ja toimivuudesta. Hallitus käsittelee ja hyväksyy vuosittain Ilmarisen riskienhallintasuunnitelman ja sijoitussuunnitelman. Hallituksella on tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta, joka avustaa koko hallitusta valvontatehtävissä, jotka kohdistuvat yhtiön taloudelliseen raportointiin, riskeihin, sisäiseen valvontajärjestelmään sekä sisäisen tarkastajan ja tilintarkastajien työhön. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa yhtiön hallintoa. Hallintoneuvoston puolesta eläkeratkaisu-toimintaa ja sijoitustoimintaa seuraavat hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemat tarkastajat.

Ilmarisen ydin- ja tukitoiminnoilla on ensisijainen vastuu omien vastuualueidensa ja tekemiensä päätösten riskeistä sekä niiden hallinnasta. Näin nämä riskit omistavat tahot vastaavat riskienhallintaprosessin toteuttamisesta ja toiminnasta omilla vastuualueillaan määritettyjen puitteiden mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa yhtiön tavoitteisiin ja toimintaan liittyvien riskien tunnistamista, arviointia ja toimenpiteitä näiden riskien hallitsemiseksi. Lisäksi toteutuneista operatiivisista riskeistä ja läheltä piti -tilanteista raportoidaan yhtiössä määriteltyjen periaatteiden mukaisesti.

Yhtiön riippumaton riskienhallintatoiminto vastaa yhtiön riskienhallinnan periaatteiden ja puitteiden kehittämisestä. Riskienhallintatoiminto valvoo ja tukee toimivien riskienhallinnan menettelyjen ja toimintatapojen käyttöönottoa ja ylläpitoa riskit omistavissa toiminnoissa sekä avustaa näitä riskiraportoinnissa. Riskienhallintatoiminto myös seuraa ja arvioi yhtiön riskitilannetta ja raportoi tästä säännöllisesti yhtiön johdolle ja hallitukselle. Ilmarisen riskienhallintatoimikunta toimii riskienhallinnan implementointia koordinoivana toimielimenä ja sen puheenjohtajana toimii yhtiön riskienhallintatoiminnosta vastaava johtaja.

Ilmarisessa on riippumaton Compliance-toiminto, joka tukee liiketoimintaa luotettavan hallinnon ja sisäisen valvonnan toimivuuden ja riittävyyden varmistamisessa. Compliance-toiminnalla tarkoitetaan toiminnan lainmukaisuuden ja toimintaan liittyvien ulkoisten ja sisäisten sääntöjen noudattamisen varmistamista ja valvontaa. Compliance-toiminnan tavoitteena on varmistaa yhtiöön toimintaan kohdistuvaa ulkoista ja sisäistä luottamusta vahvistamalla toimintakulttuuria ulkoisen ja sisäisen sääntelyn sekä hyvän markkinatavan noudattamisen osalta.

Compliance-toiminnon tehtävänä on valvoa ja varmistaa, että Ilmarisen kaikessa toiminnassa noudatetaan lainsäädäntöä, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, hyvää vakuutustapaa, hallituksen hyväksymiä työjärjestyksiä ja ohjeistuksia sekä sisäisiä menettelytapaohjeistuksia. Compliance-toiminto valvoo ja varmistaa säännösten noudattamista mm. arvioimalla sisäisiä prosesseja ja menettelytapoja ja tekemällä tarpeellisia parannusehdotuksia johdolle ja liiketoiminnalle.

Ilmarisen sisäinen tarkastus tukee yhtiön hallitusta ja toimitusjohtajaa heidän valvontatehtävässään. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on arvioida Ilmarisen toimintojen ja prosessien osalta niiden riskienhallinnan, sisäisen valvonnan sekä johtamis- ja hallintomenettelyiden asianmukaisuutta, toimivuutta, tehokkuutta ja riittävyyttä ja antaa suosituksia näiden parantamiseksi. Sisäisen tarkastuksen ohella myös tilintarkastus arvioi sisäisen valvontajärjestelmän toimivuutta ja riskienhallinnan riittävyyttä. Tilintarkastajat arvioivat samalla sisäisen tarkastuksen toimivuutta ja sen tulosten käyttökelpoisuutta oman työnsä kannalta.

3. Riskit ja niiden luokittelu

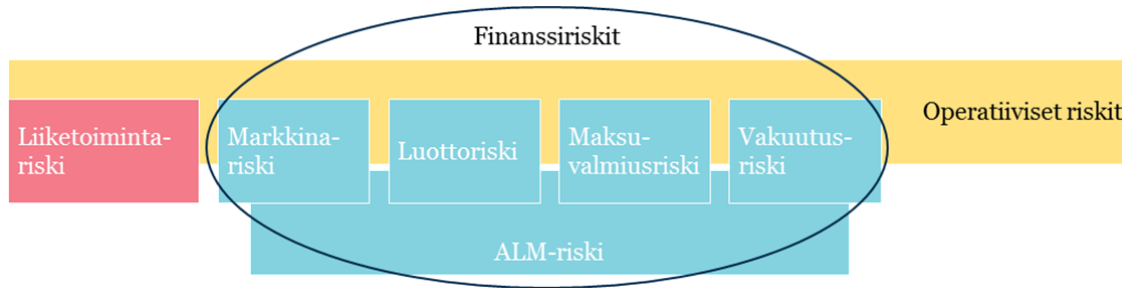
Ilmarisen menestyksellistä toimintaa vaarantavat riskit voivat olla mitä hyvänsä tekijöitä, jotka

- vaikuttavat haitallisesti yhtiön mahdollisuuksiin vastata moitteettomasti lakisääteisen tehtävän hoitamisesta,
- vaikuttavat haitallisesti yhtiön mahdollisuuksiin saavuttaa lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteensa tai
- muulla tavoin uhkaavat yhtiön toiminnan jatkuvuutta.

Ne voivat olla toisaalta tapahtumia, jotka estävät tai häiritsevät yhtiön toimintaa tai ne voivat toteutua käytämättä jääneinä mutta liiketoiminnan kannalta tavoittelemisen arvoisina mahdollisuuksina.

Riskien hallinnan tehostamiseksi riskit jaotellaan Ilmarisessa riskiluokkiin noudattaen finanssisektorin vakavaraisuuskehikoissa (Basel II, Solvenssi II) käytettäviä riskiluokkien määrittämiä.

Strategisesti merkittävät riskit uhkaavat oleellisesti yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamista ja usein samalla yhtiön tulosta tai vakavaraisuutta. Strategisesti merkittävät riskit ovat vähäisempien riskien tavoin jaettavissa joko liiketoiminta-, finanssi-, tai operatiivisiin riskeihin. Tämä jako on esitetty alla olevassa kuvassa.

Liiketoimintariskeillä tarkoitetaan kilpailutilanteen ja toimialan muutosten sekä liiketoimintapäätösten tai niiden toimeenpanon epäonnistumiseen liittyvää tappioriskiä.

Finanssiriskit käsittävät markkina-, luotto-, maksuvalmius- ja vakuutusriskit sekä riskin siitä, että taseen varojen ja velkojen yhteensopivuudelle asetetut vaatimukset ja tavoitteet eivät riittävässä määrin täyty (ns. Asset Liability Management, eli ALM-riskin).

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan riittämättömiin tai epäonnistuneisiin sisäisiin prosesseihin, henkilöstöön ja järjestelmiin tai ulkoisiin tapahtumiin liittyvää tappioriskiä.

Riskien mahdolliset vaikutukset eivät ole aina yksiselitteisesti rahalla mitattavissa, vaan ne voivat toteutessaan vaikuttaa välillisesti myös Ilmarisen maineeseen. Maineriski on riski sille, että yhtiön maineen heikkeneminen eri sidosryhmissä johtaa liiketoiminnan menetykseen ja tappioihin.

4. Vakuutusriskit ja niiden hallinta

Vakuutusmaksut ja vastuuelva

Vakuutusriskit liittyvät vakuutusmaksun ja vastuuelvan riittävyteen. Molempien laskenta on määritelty yhtiön laskuperusteissa, jotka sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM) vahvistaa. Vakuutusriskien hallinnan tavoitteena on varmistaa laskuperusteiden turvaavuus lain vaatimusten mukaisesti, mistä yhtiön aktuaari vastaa.

Työntekijän Eläkelaki (TyEL) edellyttää, että STM ei saa ilman erityistä syytä vahvistaa eläkevakuutuksen ehtoihin tai laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat TyEL:n toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista. Edelleen lain mukaan eläkelaitosten on toimittava yhteistyössä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Edellä olevista seuraa, että vakuutusmaksun ja vastuuelvan laskuperusteet ovat kaikilla työeläkeyhtiöillä eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta samanlaiset.

Vakuutusmaksu ja vastuovelka sisältävät yhtiön omalla vastuulla olevaa liikettä ja yhteisellä vastuulla olevaa liikettä (tasausliikettä) vastaavat osat, joten myös riskit voidaan jaotella saman jaon mukaan. Jaottelu on myös tehtävissä sovellettavan vakuutuslajin mukaan. Ilmarisen osalta 99 prosenttia vastuuvastausta on TyEL:n mukaista, joten lähes koko riski liittyy TyEL-toimintaan. Yrittäjän eläkelain (YEL) mukainen vakuutus on käytännössä viime kädessä valtion vastuulla, joten riskit yksittäiselle yhtiölle ovat vähäisiä. Seuraavassa tarkastellaankin vain TyEL:n mukaista vakuutusta ja siihen liittyviä riskejä.

TyEL:n omalla vastuulla oleva liike koostuu vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyysliikkeistä sekä maksamattomiin vakuutusmaksuihin liittyvästä maksutappioliikkeestä. Keskeisiä tekijöitä riskien hallinnassa ovat odotettavissa olevan eliniän pituuteen sekä eläkealkavuuteen ja korvausten suuruuteen liittyvien epävarmuuksien huomioiminen. Taloudellisesti olennaisimmat riskit koskevat epävarmuutta, joka liittyy kuolevuuteen ja työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuteen.

Laskuperusteissa käytetty kuolevuusoletus riippuu iästä, sukupuolesta ja syntymävuosiluokasta. Viimeksi mainittu riippuvuus on osoittautunut välttämättömäksi keskimääräisen elinajan trendinomaisen pitenemisen johdosta. Työeläkevakuuttajat TELA ry:n asettama työryhmä seuraa keskimääräisen elinajan kehitystä lakisääteisen työeläkejärjestelmän piirissä olevien osalta ja tekee tarvittaessa ehdotuksen laskuperusteiden muuttamiseksi. Kuolevuusperusteiden muutos aiheuttaa tarpeen muuttaa vastuuvastuun laskuperusteita, josta aiheutuvat kustannukset ovat eläkelaitosten yhteisellä vastuulla. Yhtiökohtaista riskiä ei perusteiden muuttamisesta näin ollen aiheudu.

Työkyvyttömyysliikkeen riskit liittyvät työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuteen, myönnettyjen eläkkeiden suuruuteen ja voimassa olevien työkyvyttömyyseläkkeiden päättävyyteen. Työkyvyttömyyseläke rahastoidaan eläkkeen alkaessa. Alkavista työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuva kustannus katetaan vakuutusmaksuun sisältyvällä iästä ja suuremmilla työntekijöillä myös työnantajan maksuluokasta riippuvalla työkyvyttömyyseläkkeosalla. Kustannus lasketaan eläkeikään asti ottaen lisäksi huomioon työkyvyttömyyseläkkeiden oletettu päättävyyttä. Vakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkkeosien suuruus vahvistetaan vuosittain ja sen riittävyttä seurataan Työeläkevakuuttajat TELA ry:n asettamassa työryhmässä. Vuonna 2014 maksu on keskimäärin 0,9 prosenttia palkasta. Työkyvyttömyysliikkeeseen liittyy yhtiökohtainen riski siitä, että yhtiön työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuva meno poikkeaa laskuperusteita haettaessa oletetusta. Tätä riskiä kasvattaa yhtiön vastuun syntymisen ja eläkkeen alkamisen välinen pitkä viive. Tämän johdosta Ilmarisessa seurataan jatkuvasti työkyvyttömyysliikkeen kehitystä ja eläkkeiden alkavuutta.

Vuonna 2005 tehdyn työeläkeuudistuksen johdosta käytännössä viimeiset työttömyyseläkkeet myönnettiin vuonna 2012 ja viimeisten eläkkeiden maksaminen lakkaa vuoden 2014 loppuun mennessä. Tältä osin vakuutusmaksua ei peritä ja jäljellä oleva eläkemeno on hyvin pieni, joten työttömyyseläkeliikeen riski on jo poistunut lähes kokonaan.

Maksutappioliikkeessä riski on saamatta jääneiden vakuutusmaksujen ennakoitua suurempi määrä. Vakuutusmaksun maksutappio-osa on mitoitettu vastaamaan vakuutuskannan rakennetta, millä otetaan huomioon pienempien työntekijöiden suurempi maksutappioriski. Ilmarisen vakuutuskannassa maksutappiot ovat olleet keskimääräistä pienemmät.

Tasoisuusmäärä

TyEL-vakuutusmaksun laskuperusteet on vahvistettava etukäteen seuraavalle kalenterivuodelle. Maksua ei ole mahdollista etukäteen mitoitaa siten, että se vastaisi tarkoin tulevan vuoden menoa, joten vakuutusliikkeen tulos heilahtelee ja on vuosittain joko positiivinen tai negatiivinen. Tuloksen heilahtelun takia vakuutusliikettä varten vastuuvélkaan sisältyy puskuri, tasoisuusmäärä. Vakuutusliikkeen positiivinen tulos kasvattaa tasoisuusmäärää ja negatiivinen tulos pienentää sitä. Vuoden 2013 alusta lähtien tasoisuusmäärä on vakavaraisuuslaskennassa luettu osaksi yhtiön vakavaraisuuspääomaa.

Tasoisuusmäärällä on alaraja ja yläraja. Jos yhtiön tasoisuusmäärä alittaa alarajansa, sitä on täydennettävä muusta vakavaraisuuspääomasta. Jos yhtiön tasoisuusmäärä ylittää ylärajansa kahtena peräkkäisenä vuonna, ylite puretaan tietyissä aikataulussa vakuutuksenottajille asiakashyvityksinä. Työeläkeyhtiöiden tasoisuusmäärät ovat yleisesti korkealla tasolla, joten tasoisuusmäärien pienentämiseksi maksua on pidetty ennustettua menoa pienempänä.

Vuoden 2013 päättyessä Ilmarisen TyEL-vakuutuksen tasoisuusmäärä on 961,3 miljoonaa euroa ollen noin 5,7558 prosenttia palkkasummasta ja 73 prosenttia tasoisuusmäärän ylärajasta. Muut vakuutuslajit huomioon ottaen yhtiön koko tasoisuusmäärä oli 971,2 miljoonaa euroa. Noin 2/3 tasoisuusmäärästä liittyy työkyvyttömyysliikkeeseen ja loput pääosin maksutappioliikkeeseen.

Yhtiön vakuutuskannan rakenteeseen liittyvät riskit

Laskuperusteita valmisteltaessa vakuutusmaksu ja vastuuvélka mitoitetaan yhtiöiden keskimääräisen vakuutuskannan mukaan. Lisäksi TyEL sisältää säädöksen, jonka mukaan vastuuvélan laskuperusteiden osoittautuessa kaikkien eläkelaitosten osalta riittämättömiksi perusteiden muuttamisesta aiheutuva vastuuvélan kasvu katetaan tavalla, joka ei muodosta riskiä yksittäiselle eläkelaitokselle. Riittämättömyyttä voi kuitenkin ilmetä vain yksittäisellä eläkevakuutusyhtiöllä. Omalla vastuulla olevan vakuutusliikkeen riskinä on näin ollen vakuutuskannan rakenteen poikkeaminen alan keskimääräisestä epäedulliseen suuntaan.

Vanhuuseläkelikkeessä riski on, että yhtiön vakuutuskannassa keskimääräinen elinaika ja siten eläkkeellä oloaika ylittää laskuperusteiden mukaisen oletuksen. Vanhuuseläkelikkeessä satunnaisheilahtelut ovat pieniä ja merkittävät systemaattiset erot vakuutuskannoissa tältä osin epätodennäköisiä, kun kyseessä on valtakunnallista toimintaa harjoittava yhtiö.

Työkyvyttömyyseläkelikkeeseen alkavuudessa voi olla systemaattisia yhtiökohtaisia eroja esimerkiksi silloin, jos yhtiön toiminta rajautuu maantieteellisesti suppealle alueelle tai jos vakuutuskannan toimialajakauma poikkeaa keskimääräisestä. Samantyyppinen yhtiökohtainen riski on ollut työttömyysliikkeessä, mutta työttömyyseläkkeiden vähitellen loppuessa kyseinen riski on lähes kokonaan poistunut.

Työeläkevakuutuksessa laki kieltää vastuuvélinnan käytön riskienhallintakeinona, toisin sanoen yhtiön on myönnettävä vakuutus vakuuttamisvelvolliselle yritykselle. Tämä lisää riskejä erityisesti maksutappioliikkeessä.

Jos yksittäisen työeläkevakuutusyhtiön vakuutusliikkeen tulos on systemaattisesti muita huonompi, yhtiön tasoisuusmäärä pienenee, mutta maksua ei koroteta. Alle alarajansa pienentynyt tasoisuusmäärä täydennetään

muusta vakavaraisuuspääomasta, jolloin se pienentää tulevia asiakashyvityksiä. Riskin ensisijainen kantaja on siis kyseinen työeläkeyhtiö.

Ilmarisen vakuutuskannan ikä- ja toimialajakauma eivät poikkea alan keskimääräisestä. Ilmarisen tasoitusmäärä on yhtiön kokoon nähden riittävä ja toimialan keskimääräisellä tasolla. Ilmariseen ei siten kohdistu poikkeavan vakuutuskannan muodostamaa riskiä.

Yhteisesti kustannettaviin eläkkeisiin liittyvät riskit

Eläkelaitosten yhteisellä vastuulla on rahastoimaton eläkemeno (tasauseläkemeno), jonka osuus maksussa olevista eläkkeistä rahoitetaan vuosittain perittävällä TyEL-maksuun sisältyvällä maksun osalla, tasausosalla. Eläkelaitosten yhteisellä vastuulla olevan vakuutusliikkeen puskurina toimii kunkin eläkelaitoksen vastuuvelkaan sisällytetty tasausvastuu.

Tasauseläkemeno poolataan vuosittain kaikkien eläkelaitosten kesken niiden toiminnan mukaisessa laajuudessa, jonka mittarina käytetään vakuutettua palkkasummaa. Eläkelaitoksen vastuu rajoittuu vakuutusmaksuun sisältyvään tasausmaksutuloon ja tasausvastuuseen. Yhteisesti kustannettavat eläkkeet eivät aiheuta riskejä yksittäiselle eläkelaitokselle.

Eläkelaitosten yhteisen riskin muodostaa yhteisesti kustannettavan eläkemenon ja yksityisalojen palkkasumman suhteen heikkeneminen vakuutusmaksun määräämisessä käytettyihin oletuksiin nähden. Vuodesta 2010 lukien eläkejärjestelmään liitettiin niin sanottu elinaikakerroin, joka pienentää alkavia vanhuuseläkkeitä keskimääräisen elinajan kasvun suhteessa. Elinaikakerroinmekanismi eliminoi pitkälti elinajan kasvusta koituvan tasauseläkemenoon liittyvän riskin.

Tasauseläkemenon ja palkkasumman suhteen kasvuun liittyvän riskin toteutumiseen voi johtaa inflaation noususta johtuva indeksikorotusten ennakoimaton kasvu reaaliensioihin nähden tai työpanoksen osoittautuminen oletettua pienemmäksi demografisten tekijöiden tai työttömyyden johdosta. Laki edellyttää, että maksun tasausosa mitoitetaan yhteisesti kustannettaviin menoihin nähden riittäväksi. Tasausmaksun nousun muodostaman riskin kantavat siis tulevat vakuutusmaksun maksajat yhdessä, vakuutetut ja vakuutusentottajat yhtä suurin osuuksin, eikä riski kohdistu yksittäisiin yhtiöihin tai muihin eläkelaitoksiin.

Lisävuutusvastuu

Vastuuvelkaan sisältyy myös lisävuutusvastuu, joka koostuu osittamattomasta ja ositetusta lisävuutusvastuusta ja osaketuottosidonnaisesta lisävuutusvastuusta.

Osittamaton lisävuutusvastuu karttuu tai purkautuu vuosittain tilinpäätöksessä kirjanpidon mukaisella sijoitustoiminnan tuloksella, joka saadaan vähentämällä kirjanpidon mukaisista nettotuotoista vastuuvelan tuottovaatimus. Kirjanpidon ulkopuoliset sijoitusten arvostuserojen muutokset eivät näin ollen siihen sisälly. Osittamaton lisävuutusvastuu luetaan osaksi vakavaraisuuspääomaa. Ositettu lisävuutusvastuu sisältää tilinpäätöksessä seuraavana vuonna vakuutusmaksun alennuksina annettavat asiakashyvitykset.

Vuoden 2007 alusta vakavaraisuussäätelyä muutettiin siten, että osa eläkelaitosten osakeriskistä siirrettiin eläkejärjestelmän kannettavaksi. Tämä toteutettiin sitomalla vastuuvelan tuottovaatimus osittain osaketuo-

tojen kehitykseen. Näin myös vastuuelka puskuroi osittain sijoitustuloksen heilahtelua. Osaketuottoihin sidottu osuus on kymmenen prosenttia vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuelasta.

Osaketuottosidonnaisuus toteutetaan erityisellä vastuuelkaerällä, osaketuottosidonnaisella lisävakuutusvastuulla, jonka vuotuinen muutos vastaa osaketuottojen kehitystä. Tämä vastuuelan osa kehittyy samalla tavalla kaikissa eläkelaitoksissa ja voi kasvattaa niiden vastuuelkaa korkeintaan viidellä prosentilla tai pienentää sitä korkeintaan kymmenellä prosentilla.

Vastuuelan tuottovaatimus

Pitkällä aikavälillä vastuuelalle on saatava vähintään tuotto, joka muodostuu TyEL:n laskuperusteissa määritellyn perustekorona ja osakesijoitusten tuoton painotettuna keskiarvona jälkimmäisen painon ollessa 10 prosenttia. Yhtiön vastuulla olevien eläkkeiden vastuuelkaa hyvitetään vuosittain kolmen prosentin rahastokorolla ja eläkevastuiden täydennyskertoimen mukaisella tuotolla sekä tasausvastuuta perustekorona ja tasoitusmäärää rahastokorona mukaisella tuotolla. Lisäksi osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun kehitys on sidottu eläkelaitosten keskimääräiseen osaketuottoon.

Eläkevastuiden täydennyskerroin, joka kuvastaa sijoitustoiminnan pitkän aikavälin tuottoa, pohjautuu eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuusasteeseen (vakavaraisuuspääoma suhteessa vastuuelkaan, josta tässä laskennassa vähennetään osittamaton lisävakuutusvastuu). Täydennyskertoimen perusteena olevassa vakavaraisuusasteessa tasoitusmäärä luetaan poikkeuksellisesti vastuuelkaan eikä vakavaraisuuspääomaan. Täydennyskertoimen mukainen tuotto käytetään rahastoitujen vanhuuseläkkeiden korottamiseen. Mikäli osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuun määrä ylittää viisi prosenttia laskennassa käytettävästä vastuuelasta, ylite käytetään myös rahastoitujen vanhuuseläkkeiden korotuksiin.

Myös perustekorko perustuu eläkelaitosten keskimääräiseen vakavaraisuusasteeseen. Perustekorkoa käytetään vakuutusmaksujen, tasausjärjestelmään liittyvien eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen välisten maksujen ja eräiden vastuuelkaerien korkona.

Vuonna 2013 Ilmarisen vastuuelalle laskettu kokonaistuottovaatimus oli 5,5 prosenttia, josta osaketuottosidonnaiseen lisävakuutusvastuuseen sitoutunut tuotto oli 1,8 prosenttia. Muulle vastuuelalle hyvitetiin 3,7 prosentin mukainen tuotto.

Vastuuelan rakenne ja kesto

Ilmarisen varsinaisen eläkevastuun (vastuuelka pl. osittamaton lisävakuutusvastuu ja osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu) arvioidaan kasvavan lähivuosina noin 4 prosenttia vuodessa. Vastuuelasta noin 70 prosenttia on kestoaltaan yli 10 vuotta ja noin 40 prosenttia yli 20 vuotta. Vastuuelan on joka hetki oltava katettu säännösten mukaisilla varoilla. Tällaista vastuuelan katteeksi kelpaavaa omaisuutta oli vuoden 2013 tilinpäätöksessä yhteensä 32 643 miljoonaa euroa, mikä ylitti noin 20 prosentilla katettavan vastuuelan määrän.

Ilmarisen TyEL-vakuutuksen vastuuvelan rakenne tilinpäätöksessä oli seuraava:

	Tilinpäätös 31.12.2013		Tilinpäätös 31.12.2012	
	milj. €	%	milj. €	%
Vastaisten vanhuuseläkkeiden vastuu	12 667	50	12 568	51
Vastaisten työkyvyttömyyseläkkeiden vastuu	353	1	398	2
Alkaneiden vanhuuseläkkeiden vastuu	7 148	28	6 285	26
Alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden vastuu	1 382	6	1 416	6
Alkaneiden työttömyyseläkkeiden vastuu	0	0	1	0
Tasoituspääte	961	4	967	4
Tasausvastuu	2 877	11	2 920	12
Yhteensä (TyEL, muu kuin lisävakuutus- vastuu)	25 388	100	24 555	100
Osittamaton lisävakuutusvastuu	763		478	
Ositettu lisävakuutusvastuu	86		62	
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	634		167	
TyEL-vakuutus yhteensä	26 871		25 262	
Muu kuin TyEL-vakuutuksen vastuvelka	318		324	
Vastuvelka yhteensä	27 189		25 586	

5. Sijoitustoiminnan riskienhallinta ja finanssirisikit

Sijoitustoiminnan tavoitteet

Pitkällä aikavälillä sijoituksille on saatava vähintään vastuuvelalle hyvitetty tuotto. Ilmarisen sijoitustoiminnan osalta riskinä on, että sijoitustuotot jäävät pitkällä aikavälillä jälkeen kaikkien eläkelaitosten keskimääräisestä tuotosta, jolloin yhtiön vakavaraisuus heikkenee. Osaketuottosidonnaisen vastuuvelan osalta yhtiö voi vähentää riskiä sijoittamalla vastaavan osuuden sijoituksistaan osakkeisiin. Tältä osin yhtiön riskiksi jää sen oman osaketuoton poikkeaminen eläkelaitosten keskimääräisestä tuotosta.

Vakavaraisuuden hallinnan yhteys sijoitussuunnitteluun ja riskienhallintaan

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa, että Ilmarinen voi toteuttaa sijoitusstrategiaansa, kun otetaan huomioon epävarmuuden vaikutus tehtyihin oletuksiin ja asetettuihin tavoitteisiin. Ilmarisen vakavaraisuuden hallinta perustuu jatkuvaan riskien ja kokonaisvakavaraisuustarpeen arviointiin ja riskienhallintaan.

Sijoitussalkun riskiprofiili saattaa muuttua nopeastikin esimerkiksi taloudellisten olosuhteiden muutosten seurauksena ja siksi sijoitussalkun riskitasoa on jatkuvasti verrattava Ilmarisen riskinsietokykyyn. Muutostekijöiden vaikutuksia arvioidaan Ilmarisessa sijoitussalkun lyhyen tähtäimen riskilaskennalla sekä sitä täydentävillä stressitesteillä ja pidemmän tähtäimen skenaarioilla.

Lainsäädännössä asetetut vähimmäispääomavaatimus, vakavaraisuusraja ja muut valvontarajat riippuvat yhtiön sijoitustoiminnan riskinotosta ja ottavat huomioon eläkelaitosten erot sijoitusomaisuuden rakenteesta. Riskihakuisempi sijoitustoiminta edellyttää suurempaa vakavaraisuuspääomaa.

Vakavaraisuusvaatimusten perussuure on vakavaraisuuspääoman vakavaraisuusraja. Sen mitoituksen teoreettinen perusta on määritelty siten, että vuoden aikavälillä on korkeintaan 2,5 prosentin todennäköisyys sille, että yhtiön sijoitus- ja vakuutusriskeissä tapahtuisi vakavaraisuusrajaa suurempi tappio. Vakavaraisuusraja on kuitenkin aina vähintään 5 prosenttia vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuvälästä. Vakavaraisuusraja on sitä korkeampi, mitä riskillisempi sijoitusjakauma eläkelaitoksella on. Vakavaraisuusrajan laskemiseksi sijoitukset luokitellaan viiteen pääryhmään, joilla kaikilla on useampia alaluokkia. Pääryhmät ja alaluokat muodostavat kokonaisuuksia, joilla on olennaisesti samanlaiset tuotto- ja riskiominaisuudet. Lisäksi laskennassa huomioidaan korrelaatiot sekä sijoitusten välillä että sijoitus- ja vakuutusriskien välillä. Vähimmäispääomavaatimus on 1/3 vakavaraisuusrajasta.

Vakavaraisuuspääoma ja riskinottohalukkuus

Ilmarisen tulee huolehtia kyvystään maksaa yhtiön vastuulla olevat nykyiset ja tulevat eläkkeet, minkä vuoksi sijoitustoiminta on järjestettävä tuottavasti ja turvaavasti. Tuottava sijoittaminen edellyttää altistumista sijoitusriskeille, joita turvaavuusvaatimus rajoittaa.

Sijoitusstrategiaansa määrittäessään Ilmarinen joutuu tasapainottelemaan useiden samanaikaisten tavoitteiden välillä. Tavoitteita on asetettu paitsi pitkän aikavälin reaalituotolle myös keskipitkän aikavälin vakavaraisuuskehitykselle ja jatkuvasti tulee tietenkin pysyä riittävän vakavaraisena. Strategisen allokaation valinnassa pyritään löytämään parhaiten Ilmarisen tavoitteisiin vastaava strategia, joka samalla täyttää yhtiön vakavaraisuusvaatimukset riittävällä varmuudella. Tätä varmuustasoa kuvastavan riskinottohalun määrittäminen on merkittävin sijoitustoimintaa koskeva päätös. Menestyksellisen sijoitustoiminnan edellytyksenä on, että riskinotto perustuu vallitseviin sijoitusmahdollisuuksiin, toisin sanoen markkinatilanteesta riippuvaan sijoitusriskin tuotto/riski -suhteeseen. Yhtiön hallitus päättää strategisesta allokaatiosta vähintään vuosittain sijoitussuunnittelun yhteydessä.

Sijoitustoiminnan finanssiriskejä rajoittavat lakisäätöiset vakavaraisuussäännökset ja Ilmarisen sisäinen limiittikehikko, jotka osaltaan pyrkivät varmistamaan sijoitussalkun riittävän hajautuksen ja likviditeetin. Käytännössä sijoitustoiminnan riskienhallintaprosessi tarkoittaa kuitenkin finanssiriskien jatkuvaa tunnistamista, analysointia ja erityisistä riskienhallintatoimenpiteistä päättämistä.

Sijoitustoiminnan riskipuskurina toimii yhtiön vakavaraisuuspääoma, joka on yhtiön varojen ja velkojen erotus. Vakavaraisuuspääoman tärkeimmät erät ovat yhtiön oma pääoma, tasoitusmäärä, osittamaton lisä-vakuutusvastuu ja sijoitusten arvostuserot. Vakavaraisuuspääoman muu osa kuin tasoitusmäärä on tarkoitettu ensisijaisesti sijoitustoiminnan tappioiden peittämiseen. Mikäli sijoitustoiminnan tuotot ylittävät vastuuvälälle hyvitetävän koron, erotus kasvattaa vakavaraisuuspääomaa. Päinvastaisessa tilanteessa vakavaraisuuspääomaa puretaan tarvittava määrä.

Ilmarisen toimintapääoma vuoden 2013 lopussa oli 7 123 (5 752) miljoonaa euroa ja vakavaraisuusraja oli 14,4 (11,1) prosenttia vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuvälästä. Ilmarisen vakavaraisuusaste eli vakavaraisuuspääoman suhde vastuuvälään oli 28,0 (23,9) prosenttia. Vakavaraisuusasema eli vakavarai-

suuspääoman suhde vakavaraisuusrajaan oli siten 1,94 (2,16). Vakavaraisuusaste kuvaa yhtiön riskinkantokykyä ja vakavaraisuusasema yhtiön ottamaa riskiä suhteessa riskinkantokykyyn.

Sijoitustoiminnan valtuudet, valvonta ja raportointi

Ilmarisen hallitus vahvistaa operatiivisessa sijoitustoiminnassa noudatettavat valtuudet vuosittain sijoitussuunnitelman yhteydessä. Sijoitusvaltuuksien puitteissa toimivan johdon on mahdollista poiketa strategisen allokaation määrittelemistä omaisuuslajien painoista. Sijoitustoiminnan riskin määrää seurataan tasehallintaryhmässä, jossa on edustajat sijoitustoiminnosta sekä talous-, aktuaari- ja riskienhallintatoiminnosta.

Ryhmä huomioi seurannassa vakuutustoiminnan vaatimukset ja tekee tarvittaessa ehdotuksen sijoitussuunnitelman tai sijoitusvaltuuksien muuttamisesta.

Operatiivisesti valittua riskitasoa sekä vakavaraisuustilannetta arvioidaan viikoittaisissa sijoitustoiminnan sijoitustoimikunnan kokouksissa, joissa myös riskienhallintatoiminnolla on edustus. Sijoitustoiminnan riskinoton rajojen noudattamisesta ja sijoitustoiminnan tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan hallitukselle sijoitustoiminnan riskiä ottavasta toiminnosta riippumattoman riskienhallintatoiminnon toimesta kuukausittain. Raportoidun tiedon oikeellisuus pyritään varmistamaan riittävän reaaliaikaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla sekä sillä, että sijoituspäätöksenteko- ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Riskien arviointiin ja hallintaan liittyvät menetelmät

Markkinariski

Markkinariski syntyy finanssimarkkinoilla päivittäin muuttuvien hintojen ja arvojen seurauksena. Ilmarisen sijoitusomaisuuteen kohdistuvia markkinariskejä ovat osake-, korko-, korkoero-, kiinteistö-, valuutta-, hyödyke- ja volatiteettiriskit. Markkinariskejä rajoitetaan asettamalla limiittejä tietyllä todennäköisyydellä syntyville maksimitappioille (niin sanottu Value at Risk -tunnusluku eli VaR). Sijoitustoiminnan riskienhallinnassa on lisäksi otettava huomioon jatkuva mahdollisuus uusien riskitekijöiden ilmaantumiseen ja historiallisen aikasarja-aineiston perusteella tehtävän riskilaskennan rajoittunut näkökulma. Edellä mainituista syistä finanssiriskianalyysiä on jatkuvasti täydennettävä stressitesteillä ja laatimalla skenaarioanalyysyjä sijoitussalkun koostumuksesta tehtävien toimenpidepäätösten tueksi.

Markkinamuutosten vaikutuksia Ilmarisen vakavaraisuuteen on havainnollistettu oheisella taulukolla:

	Osakekurssien muutos	Kiinteistöjen käypä arvo
	-10 %	-10 %
Vaikutus		
- vakavaraisuuspääomaan (milj. €)	-867,6	-358,0
- vakavaraisuusasemaan	-0,15	-0,11
- tuotto prosenttiin (prosenttiyks.)	-3,9	-1,2
- vakavaraisuusasteeseen (prosenttiyks.)	-3,4	-1,4

Kun lähtökohdaksi otetaan sijoitukset hetkellä 31.12.2013, oli 2,5 prosentin todennäköisyys sille, että sijoitusten arvossa olisi kuukauden aikavälillä tapahtunut 1 606 miljoonan euron tai sitä suurempi alenema. Tämä VaR-tunnusluku oli 5,0 prosenttia vuodenvaihteen sijoitusten määrästä ja 22,5 prosenttia vakavaraisuuspääomasta. Toteutuessaan tällainen tapahtuma olisi alentanut vakavaraisuuspääoman 23,0 prosenttiin vastuuvälästä.

Luottoriski

Ilmarisen toimintaan liittyvät luottoriskit syntyvät suorasta luotonannosta sekä joukkolainojen ja OTC-johdannaisten vastapuoliriskeistä.

Suorassa luotonannossa ensisijainen luottoriskin hallintakeino on yritysanalyysi ja yrityksen tulevaisuuden maksukykyyn suhteutettu luotonanto. Lisäksi riskiä hallitaan vakuusjärjestelyin.

Vastapuoliriskiä hallitaan joukkolainojen osalta liikkeellelaskijan luottokelpoisuuden analysoinnilla ja rajoittamalla sekä joukkolainojen yhteenlaskettuja sijoituksia luottoluokittain että yksittäisen liikkeellelaskijan osuutta joukkolainasijoituksista.

OTC-johdannaisten vastapuoliriskiä hallitaan sekä viranomaismääräysten riskiraportoinnin mukaisesti että tarkempien vastapuolikohtaisten markkinariskisimulaatioiden avulla. Vakioimattomiin johdannaisiin liittävää vastapuoliriskiä hallitaan myös käyttämällä kaikkien osapuolten kanssa kansainvälisiä standardisopimuksia, jotka ovat ISDA:n (International Swaps and Derivatives Association) hyväksymiä.

Maksuvalmiusriski

Maksuvalmiusriski on Ilmarisen vastuisiin nähden ongelmitta hallittavissa, koska eläkemeno on varsin tarkoin ennustettavissa, varallisuudesta yli 70 prosenttia on likvideissä arvopaperisijoituksissa ja velanotto on kielletty. Sijoitusinstrumenttien heikosta vaihdettavuudesta johtuvaa lyhyen aikavälin likviditeettiriskiä hallitaan suhteuttamalla omaa sijoitettua määrää markkinoiden keskimääräiseen päivävaihtoon sijoituskohteittain.

Sijoitussalkun jakauma omaisuuslajeittain

Ilmarisen sijoitusvarallisuuden jakautuminen pääomaisuusluokkiin 31.12.2013 sekä näiden sijoitusten tuotot on esitetty liitetieto-osiossa Tunnusluvut ja analyysit. Alla oleva taulukko noudattaa työeläkelaitosten yhdes-ä sopimaa tapaa kuvata sijoitusten tuottoja ja riskiä.

Joukkovelkakirjalainojen modifioitu duraatio oli 31.12.2013 0,2 (0,7) vuotta.

	Perusjakauma käyvin arvoin, milj. €	Riskijakauma käyvin arvoin, milj. €	Tuotto sitoutu- neelle pää- omalle	Volatiliteetti, %
Korkosijoitukset	14 314	13 399	4,5	
Lainasaamiset	1 789	1 789	4,0	
Joukkovelkakirjalainat	11 837	6 575	5,3	2,2
- Julkisyhteisöjen joukkovelkakirjalainat	4 444	2 648	0,5	
- Muiden yhteisöjen joukkovelkakirjalainat	7 392	3 927	8,9	
Muut rahoitusmarkkinaväli- neet ja talletukset	688	5 035	0,0	
Osakesijoitukset	12 843	13 848	20,9	
Noteeratut osakkeet	10 323	11 328	21,9	11,4
Pääomasijoitukset	1 458	1 458	9,8	
Noteerattomat osakesijoi- tukset	1 061	1 061	28,6	
Kiinteistösijoitukset	3 644	3 644	4,8	
Suorat kiinteistösijoitukset	3 101	3 101	5,0	
Kiinteistörahastot ja yhteis- sijoitukset	543	543	3,2	
Muut sijoitukset	1 469	1 613	-5,8	
Hedge-rahastosijoitukset	409	409	5,6	6,9
Hyödykesijoitukset	8	-30	-	
Muut sijoitukset	1 052	1 233	-	
Sijoitukset yhteensä, %		100,7		
Johdannaisten vaikutus, %		-0,7		
Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä, %	100,0	100,0		
Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä, milj. €	32 270	32 270		3,6
Sijoitustoiminnan netto- tuotto käyvin arvoin, %			9,8	

Sijoitusten jakautuminen vakavaraisuusryhmiin vakavaraisuuslain mukaisesti			
Ryhmä	Tuotto-odotus %	Volatiliteetti %	Sijoitukset, % 31.12.2013
I	3,5	0,8	14,5
II	6,1	9,0	11,2
III	7,0	10,1	11,1
IV	8,7	20,3	42,4
V	5,5	9,2	20,8

Noteerattujen osakesijoitusten jakauma		Joukkolainojen ml. korkorahastot luokitusjako			
	Osuus, %			Osuus, %	
	2013	2012		2013	2012
Suomi	32	35	AAA	32	42
Eurooppa	35	30	AA	8	6
USA	12	11	A	18	15
Japani	4	3	BBB tai huonompi	35*	32*
Muut	17	20	Ei luokiteltu	6	5

* korkorahastojen osuus 6 (6) prosenttiyksikköä

Lainakantajakauma vakuuksittain		
Milj. €	2013	2012
Reaalivakuudelliset lainat	963,6	1 103,8
Lainat, joissa on takaus	385,0	684,1
Lainat takaajayhteisöille	2,6	3,2
Vakuudettomat	425,1	542,5
Korkosaamiset	12,8	18,3
Yhteensä	1 789,1	2 352,0

Kiinteistösjoitusten rakenne	Osuus, %	
	2013	2012
Asuinkiinteistöt	19	19
Toimistokiinteistöt	32	32
Liikekiinteistöt	11	10
Hotellit	8	9
Varastokiinteistöt	7	8
Muut	8	8
Epäsuorat sijoitukset	15	15

Kiinteistökannan käyttöaste (pl. saneerauskohteet) oli 88,4 (88,8) prosenttia.

6. Operatiiviset riskit

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan riittämättömiin tai epäonnistuneisiin sisäisiin prosesseihin, henkilöstöön ja järjestelmiin sekä ulkoisiin tapahtumiin liittyvää tappioriskiä. Operatiiviset riskit sisältävät oikeudellisen ja säännösten noudattamiseen liittyvän compliance-riskin, mutta ne eivät sisällä liiketoimintariskejä. Operatiivisia riskejä liittyy kaikkeen toimintaan, eikä niiltä voida koskaan täysin suojautua. Näitä riskejä pyritään rajoittamaan niin pitkälle kuin se on taloudellisesti järkevää.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisin osa on riskien kartoittaminen. Tämä pitää sisällään sekä riskien tunnistamisen ja arvioinnin että kontrolli- ja hallintatoimenpiteiden riittävyyden varmistamisen. Ilmarisen eri toimintojen keskeiset operatiiviset riskit kartoitetaan säännöllisesti vuosittain yhtiön riskikartoitussuunnitelman mukaisesti. Yhtiön perustehtävän hoitamisen kannalta vahingollisimpia operatiivisia riskejä ovat virheet ja häiriöt, jotka vaarantaisivat eläkkeiden oikeellisuuden tai oikea-aikaisen maksamisen. Niitä ovat myös operatiivisten tietojärjestelmien ja merkitykseltään kasvavan verkkopalvelujen palvelutuotannon sellaiset häiriöt, jotka vaarantavat niiden suorituskyvyn, hallinnan tai turvallisuuden.

Pääosa operatiiviseen toimintaan liittyvistä riskeistä hallitaan liiketoimintayksiköiden normaalin toiminnan johtamisen osana. Tästä vastaa kunkin yksikön esimies. Tavoitteena on, että yksiköiden toiminta on huolellista, laadukasta, taloudellista ja tehokasta. Merkittävien operatiivisten riskien hallinnasta on huolehdittu henkilöstön osaamisen varmistamisella sekä erilaisilla tietotekniikkaan ja toimintatapoihin liittyvillä keinoilla, kuten varajärjestelmillä ja -tietoliikenneyhteyksillä, prosessien dokumentoinnilla, vertailutietojen käytöllä sekä seuranta järjestelmillä.

Ilmarisen toiminnan häiriöttömyyden varmistamiseksi normaali- ja poikkeusoloissa yhtiössä on laadittu toiminnan jatkuvuutta varmistavat ja poikkeusolojen toimintaa ohjaavat suunnitelmat, joiden ajantasaisuutta seurataan ja ylläpidetään vuosittain.

7. Strategisesti merkittävimmät riskit

Ilmarisen johtoryhmä tunnistaa ja arvioi yhtiön toimintaan liittyvät strategisesti merkittävimmät riskit kahdesti vuodessa. Ilmarisen liiketoimintarisikit tunnistetaan ja arvioidaan osana tätä strategisesti merkittävimpien riskien kartoitusta. Kullekin tunnistetulle riskille on nimetty johtoryhmän jäsenistä vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on vastata riskinhallintakeinojen riittävyydestä ja tarvittavista kehittämistoimenpiteistä.

Strategisesti merkittävien riskien on arvioitu voivan toteutua erityisesti seuraavien Ilmarisen toimintaan liittyvien tapahtumien tai toimintojen yhteydessä:

- toimintaympäristön merkittävät muutokset
- palvelu- ja toimintamallien kehittäminen
- kumppanuusyhteistyö
- sijoitustoiminta
- liiketoimintaprosesseja palvelevien tietojärjestelmien rakentaminen ja ylläpito

8. Riskeistä aiheutuvat mainevaikutukset

Riskien mahdolliset vaikutukset eivät ole aina yksiselitteisesti rahalla mitattavissa, vaan ne voivat toteutessaan vaikuttaa välillisesti myös Ilmarisen maineeseen. Riskin toteutuminen jossain riskiluokassa voi johtaa Ilmarisen maineen heikkenemiseen eri sidosryhmissä ja täten aiheuttaa liiketoiminnan menetyksiä ja tappioita. Pahimmillaan se voi johtaa yrityksen itsenäisten toimintaedellytysten olennaiseen heikkenemiseen.

Riskikartoitusten yhteydessä arvioidaan myös riskien potentiaalisia mainevaikutuksia. Maineriskien toteutumista pyritään ehkäisemään Ilmarisessa muun muassa päätöksentekomenettelyillä ja ennakoivan viestinnän avulla. Jos riski kuitenkin toteutuu, viestintä auttaa rajoittamaan sen vaikutuksia yhtiön toiminnalle. Toiminnan tueksi Ilmarisessa on käytössä yhtiön kriisiviestintäsuunnitelma.

9. Riskienhallinnan jatkuva kehittäminen

Riskienhallintaa kehitetään jatkuvasti kuten muutakin organisaatiota. Riskejä arvioidaan ja hallitaan organisaation strategisella, operatiivisella ja projektitasoilla. Riskienhallinnan tehtävänä on edesauttaa tavoitteiden saavuttamista ja tästä näkökulmasta pyritään kehittämään paitsi menettelytapoja myös yrityskulttuuria. Riskienhallintaan kuuluukin jatkuva tiedonvaihto ulkoisten ja sisäisten sidosryhmien kanssa.

Ilmarisessa riskienhallinnan menettelyjen tason mitoituksessa on tärkeää, että ne ovat sopivia suhteessa kyseessä olevien toimintojen ja niissä tehtävien päätösten merkittävyyteen. Näin toiminnan on tarkoitus johtaa siihen, että Ilmarisen riskit ovat sen määrittelemiin kriteereihin nähden optimaalisella tasolla. Riskienhallinnan lopputuloksena Ilmarisella on ajantasainen, oikea ja kattava käsitys yhtiön riskeistä ja ne ovat yhtiön riskinkantokyvyn ja riskinottohalukkuuden puitteissa.

KONSERNITILINPÄÄTÖS

2013

KONSERNITULOSLASKELMA		2013		2012	
VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
Vakuutusmaksutulo				4 086 880 919,11	4 019 292 516,83
Sijoitustoiminnan tuotot				7 177 064 233,70	9 466 938 145,31
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset			-4 181 107 223,62		-3 881 442 103,70
Korvausvastuun muutos					
Kokonaismuutos	-779 103 312,00			-625 306 393,00	
Vastuunsiirrot	1 977,00	-779 101 335,00	-4 960 208 558,62	40 618 466,00	-584 687 927,00
					-4 466 130 030,70
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaismuutos			-823 904 418,00		-755 109 064,00
Vastuunsiirrot			4 428,46	-823 899 989,54	66 108 809,83
					-689 000 254,17
Liikekulut				-84 707 352,93	-87 258 819,27
Sijoitustoiminnan kulut				-5 397 770 383,69	-8 236 126 699,20
Vakuutustekninen tulos				-2 641 131,97	7 714 858,80
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
Vakuutustekninen tulos				-2 641 131,97	7 714 858,80
Muut tuotot				1 528 958,93	1 124 648,32
Muut kulut				-644 600,69	-959 437,72
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta				-7 764 207,59	-5 889 451,70
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta				-9 520 981,32	1 990 617,70
Vähemmistöosuudet				-110 371,68	1 607 439,14
Tilikauden voitto (tappio)				-9 631 353,00	3 598 056,85

KONSERNITASE 31.12.2013	2013		2012	
VASTAAVAA				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet		12 659 321,71		5 437 885,99
Ennakkomaksut		13 865 455,59	26 524 777,30	6 438 256,06
				11 876 142,05
Sijoitukset				
Kiinteistösijoitukset				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2 236 764 327,25		2 156 617 019,55	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	29 554 657,55	2 266 318 984,80	13 229 483,87	2 169 846 503,42
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä				
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	68 333 652,99		45 205 979,92	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	175 977 785,33	244 311 438,32	184 615 393,33	229 821 373,25
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	12 415 242 099,65		11 605 466 661,44	
Rahoitusmarkkinävälineet	10 855 199 037,23		8 522 235 046,75	
Kiinnelainasaamiset	616 775 991,61		699 886 208,71	
Muut lainasaamiset	983 561 459,83	24 870 778 588,32	27 381 409 011,44	22 276 775 679,23
				24 676 443 555,90
Saamiset				
Ensiluottotunnusmerkinnasta				
Vakuutusentottajilta		155 445 696,36		170 582 201,70
Muut saamiset		2 353 139 469,59	2 508 585 165,95	2 710 376 313,98
				2 880 958 515,68
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	1 186 950,56		1 006 706,29	
Muut aineelliset hyödykkeet	1 761 367,44	2 948 318,00	1 748 632,58	2 755 338,87
Rahat ja pankkisaamiset		373 201 309,70	376 149 627,70	910 879 152,37
				913 634 491,24
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		176 170 871,06		168 807 588,57
Muut siirtosaamiset		126 627 762,63	302 798 633,69	49 479 544,11
				218 287 132,68
Vastaavaa yhteensä			30 595 467 216,08	28 701 199 837,55

KONSERNITASE 31.12.2013	2013		2012	
VASTATTAVAA				
Oma pääoma				
Pohjarahasto		22 994 653,31		22 994 653,31
Muut rahastot				
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot	63 241 665,17		60 241 452,83	
Muut rahastot	584 855,10	63 826 520,27	584 855,10	60 826 307,93
Edellisten tilikausien voitto (tappio)		-58 231 980,53		-58 811 575,06
Tilikauden voitto (tappio)		-9 631 353,00	18 957 840,05	3 598 056,85
				28 607 443,03
Vähemmistöosuudet			14 936 413,43	15 453 812,58
Vakuutustekninen vastuovelka				
Vakuutusmaksuvastuu		14 619 733 360,00		13 795 828 942,00
Korvausvastuu		12 569 152 148,00	27 188 885 508,00	11 790 048 836,00
				25 585 877 778,00
Velat				
Ensivakuutustoiminnasta		23 625 327,23		21 518 432,38
Muut velat		2 707 262 005,45	2 730 887 332,68	2 667 910 681,59
				2 689 429 113,97
Siirtovelat			641 800 121,92	381 831 689,97
Vastattavaa yhteensä			30 595 467 216,08	28 701 199 837,55

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA	2013	2012
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	-9 520 981,31	1 990 617,70
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	1 603 007 730,00	1 380 415 457,00
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonkorotukset	688 353 800,18	439 607 681,24
Suunnitelman mukaiset poistot	64 899 923,36	63 771 093,63
Muut oikaisut	-1 451 417 524,91	-832 732 643,33
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	895 322 947,32	1 053 052 206,24
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-) / vähennys (+)	287 861 848,72	-741 412 588,91
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+) / vähennys (-)	301 426 650,66	26 497 191,90
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	1 484 611 446,70	338 136 809,23
Maksetut välittömät verot	-7 764 207,59	-5 889 451,70
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	1 476 847 239,11	332 247 357,53
Liiketoiminnan rahavirta	1 476 847 239,11	332 247 357,53
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-20 631 768 520,42	-16 333 177 816,24
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	18 634 775 918,49	16 664 815 723,70
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-17 514 229,86	-1 373 403,70
Investointien rahavirta	-2 014 506 831,78	330 264 503,76
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut takuupääoman korot ja muu voitonjako	-18 250,00	-31 817,06
Rahoituksen rahavirta	-18 250,00	-31 817,06
Rahavarojen muutos	-537 677 842,67	662 480 044,23
Rahavarat tilikauden alussa	910 879 152,37	248 399 108,14
Rahavarat tilikauden lopussa	373 201 309,70	910 879 152,37

KONSERNIN VAKUUTUSMAKSUTULON ERITTELY		2013		2012	
Ensivakuutus					
TyEL:n mukainen perusvakuutus					
Työnantajan osuus	2 893 712 747,31			2 850 238 524,68	
Työntekijän osuus	914 574 641,00	3 808 287 388,31		909 831 424,00	3 760 069 948,68
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		2 793 510,15			3 308 500,14
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus		301 979 699,78	4 113 060 598,24		286 461 994,27
Valtion eläkerahastoon suoritettava siirtymämaksu			-25 595 748,13		-29 889 257,26
Jälleenvakuutus			7 458,00		8 046,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta			4 087 472 308,11		4 019 959 231,83
Jälleenvakuuttajien osuus			-591 389,00		-666 715,00
Vakuutusmaksutulo			4 086 880 919,11		4 019 292 516,83
Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät					
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista					
TyEL	-16 145 349,61			-12 683 888,70	
YEL	-2 584 824,50		-18 730 174,11	-2 548 460,11	-15 232 348,81

KONSERNIN MAKSETTUJEN KORVAUSTEN ERITTELY		2013		2012	
Ensivakuutus					
Maksettu eläkkeensaajille					
TyEL:n mukainen perusvakuutus	3 717 877 630,36			3 472 701 681,62	
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	61 086 135,79			60 629 042,32	
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	333 262 547,20			311 912 278,80	
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	1 632 708,98	4 113 859 022,33		1 536 072,90	3 846 779 075,64
Maksettu / saatu vastuunjakokorvauksia					
TyEL-eläkkeet	220 894 778,07			153 390 995,64	
YEL-eläkkeet	-9 441 480,23			-15 525 446,61	
Osuus työttömyysvakuutusrahaston (TVR) vakuutusmaksusta ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta	-157 512 024,87			-127 421 666,17	
YEL:n valtion osuus	-21 430 049,98			-8 633 193,23	
VEKL:n valtion korvaus	-270 282,64	32 240 940,35	4 146 099 962,68	-187 013,72	1 623 675,91
Jälleenvakuutus					7 089,00
Korvaustoiminnon hoitokulut			31 234 742,32		28 547 180,40
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut			4 348 797,62		5 136 680,75
Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta			4 181 683 502,62		3 882 093 701,70
Jälleenvakuuttajien osuus			-576 279,00		-651 598,00
Maksetut korvaukset yhteensä			4 181 107 223,62		3 881 442 103,70

KONSERNIN SIOJITUSTOIMINNAN NETTOTUOTON ERITTELY	2013		2012	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyhtiöihin				
Osuus osakkuusyriyten voitosta (tappiosta)	2 015 365,98		1 243 248,31	
Osinkotuotot muilta omistusyhteisyhtiöiltä	30 273,83		333 222,63	
Korkotuotot muilta omistusyhteisyhtiöiltä	5 745 949,62	7 791 589,43	6 004 013,92	7 580 484,86
Tuotot kiinteistösiijoituksista				
Korkotuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	2 351 125,15		3 004 505,75	
Muut tuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	212 328 033,12	214 679 158,27	205 794 374,60	208 798 880,35
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	283 046 670,82		307 194 512,15	
Korkotuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	412 197 660,29		325 310 695,90	
Muut tuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	929 637 660,69	1 624 881 991,80	936 193 061,57	1 568 698 269,62
Yhteensä		1 847 352 739,50		1 785 077 634,83
Arvon alentumisten palautukset		197 180 631,67		321 667 468,75
Myyntivoitot		5 132 530 862,53		7 360 193 041,73
Yhteensä		7 177 064 233,70		9 466 938 145,31
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösiijoituksista		-70 979 410,21		-65 200 025,18
Kulut muista sijoituksista		-660 903 911,86		-781 003 033,49
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Muille kuin saman konsernin yrityksille	-44 776 191,85	-44 776 191,85	-44 823 876,46	-44 823 876,46
Yhteensä		-776 659 513,92		-891 026 935,13
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-885 534 431,85		-761 275 149,99	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-62 227 307,89	-947 761 739,74	-62 253 667,38	-823 528 817,37
Myyntitappiot		-3 673 349 130,03		-6 521 570 946,70
Yhteensä		-5 397 770 383,69		-8 236 126 699,20
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		1 779 293 850,01		1 230 811 446,11
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		1 779 293 850,01		1 230 811 446,11

KONSERNIN LIIKEKULUERITTELYT		2013	2012
Kokonaisliikekulut toiminnoittain			
Maksetut korvaukset			
Korvaustoiminnon hoitokulut	31 234 742,32		28 547 180,40
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	4 348 797,62	35 583 539,94	5 136 680,75
			33 683 861,15
Liikekulut			
Vakuutusten hankintamenot:			
Ensivakuutuksen palkkiot	1 135 744,06		1 026 685,29
Muut vakuutusten hankintamenot	15 644 616,77	16 780 360,83	20 335 850,83
			21 362 536,12
Vakuutusten hoitokulut		40 820 039,20	41 010 075,89
Hallintokulut:			
Lakisääteiset maksut:			
ETK:n kustannusosuus	9 811 899,23		7 875 734,74
Oikeushallintomaksu	1 029 820,29		835 872,80
FIVA:n valvontamaksu	587 432,91	11 429 152,43	586 739,87
			9 298 347,41
Muut hallintokulut		15 677 800,47	15 587 859,84
			87 258 819,27
Liikekulut yhteensä			
Sijoitustoiminnan kulut			
Kulut kiinteistösijoituksista	2 116 275,18		2 387 406,91
Kulut muista sijoituksista	19 653 337,96	21 769 613,14	18 334 399,25
			20 721 806,16
Muut kulut			
		644 600,69	959 437,72
Kokonaisliikekulut yhteensä			
		142 705 106,70	142 623 924,30

KONSERNIN HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT		2013	2012
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot		40 452 507,69	39 139 337,84
Eläkekulut		8 225 965,89	7 929 150,08
Muut henkilösivukulut		2 203 412,97	2 069 078,65
Varausten muutos *)		2 672 506,74	4 263 130,82
Yhteensä		53 554 393,29	53 400 697,39
*) Varausten muutos 2012 sisältää oikaisun vuosilta 2010 -2011.			
Johdolle maksetut palkat ja palkkiot luontoisetuineen			
Toimitusjohtajat		748 412,34	727 239,08
Toimitusjohtajan sijainen		469 341,04	445 710,60
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet		397 863,72	391 595,10
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet		107 586,13	116 089,73
Yhteensä		1 723 203,23	1 680 634,51
Johdon eläkesitoumukset			
Ilmarisen toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen eläkeikä on 62 vuotta. Hallitus ja toimitusjohtaja ovat 19.12.2012 sopineet, että toimitusjohtajan työsuhde jatkuu vuoden 2015 kevääseen, jolloin toimitusjohtaja on 63-vuotias.			
Ilmarisen toimitusjohtajalle ja hänen sijaiselleen on otettu lakisääteisen työeläkevakuutuksen lisäksi vapaaehtoinen lisäeläkevakuutus, joka on etuusperusteinen. Vapaaehtoinen lisäeläkevakuutusmaksu vuonna 2013 oli toimitusjohtajan osalta 634.127,33 euroa ja hänen sijaisensa osalta 129.572,49 euroa.			
Kokonaiseläke, joka koostuu työeläkkeestä ja lisäeläkkeestä, on 60 prosenttia lisäeläkkeen perusteena olevasta palkasta.			
Lisäeläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan nykyisen työsuhteen viiden viimeisen täyden vuoden vuosiansioiden perusteella.			
Ilmarisen toimitusjohtajan lisäeläkkeen karttuminen päättyi siihen, kun hän täytti 62 vuotta 12.12.2013, jonka jälkeen lisäeläkkeestä ei aiheudu hänen osaltaan enää kustannuksia.			
Hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten palkkioista on maksettu lakisääteinen työeläkevakuutusmaksu.			
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana		604	612
Tilintarkastajan palkkiot			
Tilintarkastus		267 775,72	248 317,74
Veroneuvonta		14 133,08	21 350,04
Muut palvelut		7 263,91	78 692,91

KONSERNIN SIOITUKSET

SIOITUSTEN KÄYPÄ ARVO JA ARVOSTUSERO	31.12.2013			31.12.2012		
	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistösiioitukset						
Kiinteistöt	2 131 558 077,58	2 142 384 300,77	2 979 407 689,09	2 089 834 214,48	2 100 660 437,67	2 875 757 226,82
Kiinteistöosakkeet omistusyhteyksissä	85 582 351,79	85 582 351,79	94 688 428,90	44 857 897,51	44 857 897,51	53 959 530,42
Muut kiinteistöosakkeet	8 797 674,68	8 797 674,68	9 860 544,24	11 098 684,37	11 098 684,37	12 580 222,36
Lainasaamiset omistusyhteyksiltä	29 554 657,55	29 554 657,55	29 554 657,55	13 229 483,87	13 229 483,87	13 229 483,87
Sioitukset omistusyhteyksissä						
Osakkeet ja osuudet osakkuusyhteyksissä	67 821 016,19	67 821 016,19	73 835 379,59	44 693 343,12	44 693 343,12	45 454 423,42
Osakkeet ja osuudet muissa omistusyhteyksissä	512 636,80	512 636,80	512 636,80	512 636,80	512 636,80	512 636,80
Lainasaamiset	175 977 785,33	175 977 785,33	175 977 785,33	184 615 393,33	184 615 393,33	184 615 393,33
Muut sioitukset						
Osakkeet ja osuudet	12 414 918 599,19	12 415 242 099,65	15 506 664 112,54	11 605 143 160,98	11 605 466 661,44	13 584 770 709,45
Rahoitusmarkkinavälineet	10 855 199 037,23	10 855 199 037,23	11 009 055 731,74	8 522 235 046,75	8 522 235 046,75	8 780 701 568,94
Kiinnelainasaamiset	616 775 991,61	616 775 991,61	616 775 991,61	699 886 208,71	699 886 208,71	699 886 208,71
Muut lainasaamiset	983 561 459,83	983 561 459,83	983 561 459,83	1 449 187 762,33	1 449 187 762,33	1 449 187 762,33
	27 370 259 287,78	27 381 409 011,43	31 479 894 417,22	24 665 293 832,25	24 676 443 555,90	27 700 655 166,45
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta			-62 058 058,12			-51 008 925,25
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonkorotuksia		349 956,19			349 956,19	
Muita arvonkorotuksia		10 799 767,46	11 149 723,65		10 799 767,46	11 149 723,65
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			4 098 485 405,79			3 024 211 610,55

KONSERNIN SIOITUKSET

JOHDANNAISTEN KÄYPÄ ARVO JA ARVOSTUSERO	31.12.2013		31.12.2012	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Ei-suojaavien johdannaisten käypä arvo ja arvostusero				
Muut saamiset				
Johdannaisten hintaero	95 124 220,98	0,00	20 833 263,96	0,00
Ennakkomaksut optiosopimuksista	1 404 393 433,79	1 841 448 334,48	1 432 168 165,79	2 109 849 420,59
Muut velat				
Johdannaisten hintaero	-147 202 953,13	0,00	-47 181 080,54	0,00
Ennakkomaksut optiosopimuksista	-266 048 380,77	-200 637 307,33	-315 458 885,44	-232 961 266,40
Muut siirtosaamiset ja -velat				
Futuuri-, termiini- ja tuotonvaihtosopimukset	-469 313 877,49	276 450 881,28	-311 905 701,01	133 422 925,24
	616 952 443,38	1 917 261 908,43	778 455 762,76	2 010 311 079,43
Arvostusero yhteensä		1 300 309 465,05		1 231 855 316,67

LYHYEKSIMYYNTIEN KÄYPÄ ARVO JA ARVOSTUSERO

LYHYEKSIMYYNTIEN KÄYPÄ ARVO JA ARVOSTUSERO	31.12.2013		31.12.2012	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Lyhyeksimyyntien käypä arvo ja arvostusero				
Muut velat				
Velat myydyistä osakelainoista	-46 895 708,16	-46 641 134,01	-25 824 365,61	-25 824 365,61
Arvostusero yhteensä		254 574,15		0,00

KONSERNIN KIIINTEISTÖSIJOITUKSET

2013

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset omistusyhteys- yrityksiltä
Hankintameno 1.1.	2 727 870 676,45	13 229 483,87
Lisäykset	289 862 401,64	18 910 527,35
Vähennykset	-149 375 704,74	-2 585 353,67
Siirrot erien välillä	-	-
Hankintameno 31.12.	2 868 357 373,35	29 554 657,55
Kertyneet poistot 1.1.	-530 771 046,24	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	896 660,03	
Tilikauden poistot	-59 363 691,95	
Kertyneet poistot 31.12.	-589 238 078,16	
Arvonalentumiset 1.1.	-63 081 988,63	
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-	
Tilikauden arvonalentumiset	-11 561 452,14	
Arvonalentumisten palautukset	9 689 094,83	
Arvonalentumiset 31.12.	-64 954 345,94	
Arvonkorotukset 1.1.	22 599 378,04	
Siirrot erien välillä	-	
Arvonkorotukset 31.12.	22 599 378,04	
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 236 764 327,24	29 554 657,55
Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		
Jäljellä oleva hankintameno	78 322 190,80	
Kirjanpitoarvo	78 322 190,80	
Käypä arvo	106 245 678,17	

KONSERNIN SJOITUKSET OMISTUSYHTEYSYRITYKSISSÄ

	2013
Muutokset:	
	Osakkeet ja osuudet omistusyhteys- yrityksissä
Hankintameno 1.1.	45 205 979,91
Lisäykset	23 127 673,08
Hankintameno 31.12.	68 333 652,99
Kirjanpitoarvo 31.12.	68 333 652,99
Jäljellä oleva konsernipassiiva 31.12.	-22 611,58

KONSERNIN OSAKKEET JA OSUUDET 31.12.2013

Yhtiön nimi	Kpl	Osuus osakkeista / äänistä, %	Kirjanpitoarvo, EUR	Käypä arvo, EUR
OMISTUSYHTIÖRYITTYSTEN OSAKKEET JA OSUUDET				
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi	3	100,00 / 0,00	512 636,80	512 636,80
Kruunuvuoren Satama Oy	330	33,00 / 33,00	38 619 847,15	44 608 962,35
Russia Invest B.V.	54 450	27,23 / 27,23	11 129 270,60	11 129 270,60
Technopolis Holding 2 AS	147	49,00 / 49,00	10 552 414,70	10 577 662,90
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	15 777	26,30 / 26,30	7 519 483,74	7 519 333,74
Yhteensä			68 333 652,99	74 347 866,39

MUUT SIIJOITUKSET

Osakkeet ja osuudet

Kotimaiset yhtiöt, noteeratut

Affecto Oy	633 269	2,84	2 568 103,16	2 868 708,57
Ahlstrom Oy	382 674	0,82	3 145 580,28	3 145 580,28
Alma Media Oy	1 100 000	1,46	3 289 000,00	3 289 000,00
Amer Sports Oy	2 412 565	2,04	23 175 927,97	36 477 982,80
Apetit Oy	53 800	0,85	623 279,32	1 032 960,00
Aspo Oy	1 200 676	3,88	7 240 076,28	7 240 076,28
Atria Oy	90 000	0,32 / 0,08	693 000,00	693 000,00
Basware Oy	1 461 658	11,30	26 473 258,72	35 664 455,20
Biotie Therapies Oy	16 732 271	3,70	4 685 035,88	4 685 035,88
CapMan Oy	7 178 500	8,42 / 5,24	8 111 705,00	8 111 705,00
Cargotec Oy	961 953	1,50 / 0,64	21 162 414,73	26 059 306,77
Caverion Oy	4 056 215	3,23	16 256 516,34	36 100 313,50
Citycon Oy	39 615 389	8,98	90 724 029,45	101 019 241,95
Comptel Oy	2 236 368	2,08	1 051 092,96	1 051 092,96
Cramo Oy	346 931	0,81	5 328 860,16	5 328 860,16
Digia Oy	1 994 529	9,55	5 602 600,93	7 798 608,39
Efore Oy	1 578 048	2,83	994 170,24	994 170,24
Elisa Oy	2 649 335	1,58	39 512 657,12	51 026 192,10
Exel Composites Oy	689 400	5,79	1 958 163,74	3 964 050,00
F-Secure Oy	8 242 031	5,19	15 412 597,97	15 412 597,97
Finnair Oy	2 675 564	2,09	7 357 801,00	7 357 801,00
Finnlines Oy	5 449 033	10,58	40 867 747,50	40 867 747,50
Fiskars Oy Abp	1 525 871	1,86	19 138 936,81	29 830 778,05
Fortum Oy	7 351 961	0,83	122 263 111,43	122 263 111,43
HKScan Oy	218 298	0,40 / 0,14	820 800,48	820 800,48
Huhtamäki Oy	3 266 286	3,04	42 166 221,58	60 883 571,04
Ilkka-Yhtymä Oy	606 397	2,36 / 2,37	1 768 759,85	1 912 487,76
Incap Oy	8 307 692	7,61	830 769,20	830 769,20
Kemira Oy	3 840 451	2,47	43 977 457,91	46 699 884,16
Kesko Oy	1 001 587	1,00 / 0,94	25 890 269,81	26 812 483,99
KONE Oy	5 978 918	1,14 / 0,49	134 650 766,12	196 048 721,22
Konecranes Oy	222 225	0,35	5 197 355,43	5 746 738,50
Lassila & Tikanoja Oy	1 362 803	3,51	14 880 809,42	20 660 093,48
Lemminkäinen Oy	270 369	1,38	4 096 090,35	4 096 090,35
Marimekko Oy	215 419	2,66	2 121 877,15	2 121 877,15
Martela Oy	335 400	8,07 / 2,14	1 110 174,00	1 110 174,00
Metso Oy ⁽¹⁾	4 450 126	2,96	90 158 505,65	94 253 668,68
Metsä Board Oy	14 217 625	4,33 / 8,04	44 431 282,70	44 431 282,70
Munksjö Oy	2 353 646	4,61	12 356 641,50	12 356 641,50
Neste Oil Oy	5 765 849	2,25	68 346 492,12	82 855 250,13
Nokia Oy	60 394 549	1,61	184 070 131,64	351 194 302,44
Nokian Renkaat Oy	3 218 947	2,42	102 736 323,64	112 244 681,89
Okmetic Oy	1 549 985	8,97	6 461 713,13	7 439 928,00
Olvi Oy	649 518	3,13 / 0,71	8 514 567,03	18 543 738,90
Oral Hammaslääkärit Oy	450 000	5,11	1 669 248,52	2 205 000,00
Oriola-KD Oy	6 430 792	4,25 / 5,09	12 009 320,31	16 447 804,72
Orion Oy	1 974 695	1,40 / 4,15	20 209 203,17	40 167 388,70
Outokumpu Oy	23 153 368	1,11	9 416 474,77	9 416 474,77
Outotec Oy	9 636 448	5,26	70 526 735,61	73 333 369,28
PKC Group Oy	2 621 431	10,97	28 298 309,98	63 412 415,89
Pohjola Pankki Oy	31 955 142	10,00 / 5,42	239 900 650,25	467 184 176,04
Ponsse Oy	392 666	1,40	3 288 005,71	3 848 126,80
Pöyry Oy	4 690 977	7,85	19 101 658,34	19 101 658,34
Raisio Oy	4 252 178	2,57 / 0,53	10 515 614,73	18 496 974,30
Ramirent Oy	4 145 154	3,81	28 604 618,78	37 886 707,56
Rapala VMC Oy	408 899	1,04	2 118 096,82	2 118 096,82
Rautaruukki Oy	4 295 489	3,06	27 315 219,89	28 951 595,86
Sampo Oy A	4 241 614	0,76 / 0,75	88 968 293,95	151 383 203,66
Sanitec Oy	2 000 000	2,00	13 571 086,91	15 238 568,25
Sanoma Oy	4 732 220	2,91	30 191 563,60	30 191 563,60
Scanfil Oy	580 000	1,00	771 400,00	771 400,00
Sievi Capital Oy	580 000	0,96	638 000,00	638 000,00
Sillit Solutions Oy	71 000	4,12	497 000,00	908 090,00
SRV Yhtiöt Oy	308 003	0,84	1 247 412,15	1 247 412,15
Stockmann Oy Abp	860 269	1,19 / 0,74	9 501 198,52	9 501 198,52
Stora Enso Oy	7 728 929	0,98 / 1,64	50 286 399,08	56 242 827,46
Suominen Oy	26 422 103	10,66	12 418 388,41	12 418 388,41
Talentum Oy	4 308 383	9,73	4 437 634,49	4 437 634,49
Technopolis Oy	11 089 647	10,44	36 830 568,03	48 239 964,45
Teleste Oy	953 854	5,07	4 053 879,50	4 053 879,50
Tieto Oy	1 857 871	2,54	26 250 061,87	30 543 399,24
Tikkurila Oy	4 519 940	10,25	69 302 608,30	89 946 806,00
Tulikivi Oy	3 720 562	6,21 / 2,81	1 227 785,46	1 227 785,46
UPM-Kymmene Oy	10 369 552	1,96	100 385 657,76	127 338 098,56
Uponor Oy	922 052	1,26	10 380 163,17	13 111 579,44
Vacon Oy	948 968	6,20	27 491 078,17	55 467 179,60
Vaisala Oy	635 000	3,49 / 0,77	14 738 350,00	14 738 350,00
Valmet Oy ⁽¹⁾	4 450 126	2,97	41 859 176,54	43 789 239,84
Wärtsilä Oy Abp	3 128 914	1,59	77 870 952,61	111 921 253,78
YIT Oy	1 457 115	1,15	12 984 548,53	14 804 288,40
Muut	935 000		319 629,36	319 629,36
Yhteensä			2 371 418 668,99	3 264 395 090,85

⁽¹⁾ Metson viimeisen kaupankäyntipäivän (30.12.) mukainen käypä arvo on jakaantumisen (31.12.) seurauksena jaettu Metsolle ja Valmetille alustavan jakautumissuunnitelman mukaisesti nettovarojen suhteessa.

Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat

Aloitusrahasto Vera Oy	1 500	2,83	2 589 000,00	2 589 000,00
Arek Oy	2 779 199	19,85	2 783 346,18	2 783 346,56
DNA Oy	424 689	4,42	40 342 820,23	40 342 820,23
Ekokem Oy Ab	490 700	13,94	19 635 342,84	19 635 342,84
Enfo Oy	11 202	1,90	766 365,34	895 039,80
Faron Pharmaceuticals Oy	48 161	3,31	1 192 552,42	1 192 552,42

Fingrid Oyj	661	19,88 / 17,15	135 726 627,55	221 953 472,70
GreenStream Network Oyj	1 200 000	19,87	600 000,00	600 000,00
Holiday Club Resorts Oyj	195 121	6,79	3 999 980,50	3 999 980,50
Keliber Oyj	47 415	12,97	1 249 999,99	1 249 999,99
Mediverkko Yhtymä Oyj	600 000	5,21	2 961 693,43	2 961 693,60
Mendor Oyj	16 579 297	13,18	1 378 565,10	1 411 086,32
Osuskunta KPY	761 900	13,73	12 115 578,15	12 116 495,70
PHP Holding Oyj	3 568	1,76 / 0,22	3 696 242,35	3 696 916,06
Pohjolan Voima Oyj	1 500 000	4,00	70 680 000,00	70 680 000,00
Porasto Oyj	2 080	12,82	556 312,36	556 312,36
PRT-Forest Oyj	6 000	10,02	3 616 335,60	3 616 335,60
SATO Oyj	8 195 895	16,07	31 080 288,14	119 742 025,95
SSP Yhtiöt Oyj	1 093	1,14	602 096,92	602 096,92
Tomator Oyj	844 000	16,88	44 557 428,00	80 506 417,00
VVO-yhtymä Oyj	1 332 330	18,00	36 230 733,92	246 081 351,00
Muut	8 872 834		3 356 707,13	3 356 707,13
Yhteensä			419 718 016,15	840 568 991,68

MUUT SIIJOITUKSET

Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Alankomaat				
Aegon N.V.	1 050 000	0,05	5 760 799,69	7 205 100,00
Akzo Nobel N.V.	127 431	0,05	5 540 736,39	7 179 462,54
Corio N.V.	51 576	0,05	1 679 830,32	1 679 830,32
Eurocommercial Properties N.V.	195 584	0,46	5 298 873,20	5 914 460,16
European Aeronautic Defence and Space Company EADS N.V.	326 000	0,04	13 653 175,26	18 194 060,00
ING Groep N.V.	1 730 000	0,05	17 421 100,00	17 421 100,00
Koninklijke Philips N.V.	317 000	0,03	7 685 128,66	8 446 465,00
Unilever N.V.	165 000	0,01	4 242 726,96	4 830 375,00
Australia				
PanAust Limited	1 800 000	0,29	2 094 923,17	2 094 923,17
Belgia				
Belgacom SA	58 500	0,02	1 258 042,50	1 258 042,50
KBC Group N.V.	87 500	0,02	1 710 100,39	3 599 312,50
Bermuda				
Hoegh LNG Holdings Ltd	515 000	0,74	2 943 560,92	2 943 560,92
Seadrill Ltd	442 566	0,09	13 028 117,83	13 102 874,76
Espanja				
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	2 062 574	0,04	14 054 792,37	18 398 160,08
Banco Santander S.A.	3 503 845	0,03	22 774 992,50	22 774 992,50
Gas Natural SDG, S.A.	96 570	0,01	1 115 736,31	1 796 202,00
Iberdrola, S.A.	1 630 921	0,03	6 720 030,72	7 547 902,39
Repsol S.A.	235 229	0,02	4 089 692,24	4 290 576,96
Telefónica, S.A.	1 531 500	0,03	16 543 476,46	18 071 700,00
Iso-Britannia				
Amlin Plc	480 000	0,10	1 795 366,90	2 633 465,28
Anglo American Plc	754 100	0,05	11 939 690,54	11 939 690,54
AstraZeneca Plc	403 500	0,03	14 836 221,79	17 439 711,71
Aviva Plc	880 000	0,03	3 519 774,52	4 745 687,90
BAE Systems Plc	1 058 407	0,03	5 516 107,02	5 516 107,02
Barclays Plc	6 331 250	0,04	18 392 164,09	20 644 720,08
BG Group Plc	1 611 523	0,05	21 460 410,94	25 080 377,75
BHP Billiton Plc	1 195 000	0,02	26 746 671,46	26 746 671,46
BP Plc	7 265 700	0,04	42 533 583,84	42 533 583,84
British American Tobacco Plc	155 000	0,01	6 016 312,82	6 016 312,82
British Land Company Plc, The	1 250 000	0,12	7 708 493,30	9 430 850,43
BT Group Plc	3 034 500	0,04	5 754 242,68	13 794 836,27
Centrica Plc	2 063 000	0,04	6 804 678,10	8 591 502,94
Compass Group Plc	567 758	0,03	2 199 513,77	6 588 771,32
GlaxoSmithKline Plc	1 679 000	0,03	28 819 382,52	32 454 222,14
Hammerson Plc	1 155 000	0,16	6 161 493,00	6 954 659,95
HSBC Holdings Plc	7 340 000	0,04	46 865 983,05	58 309 727,72
Land Securities Group Plc	1 210 390	0,15	10 718 184,27	13 988 374,30
Lloyds Banking Group Plc	10 494 278	0,01	6 169 612,67	9 900 143,52
National Grid Plc	1 311 474	0,04	9 847 589,45	12 395 843,97
Prudential Plc	560 000	0,02	3 527 251,72	8 994 122,59
Rio Tinto Plc	475 700	0,03	16 640 265,86	19 431 406,38
Rolls-Royce Holdings Plc	623 015	0,03	3 308 674,17	9 512 991,42
Royal Dutch Shell Plc	2 519 600	0,04	61 832 125,93	65 270 238,00
SABMiller Plc	841 282	0,05	31 149 395,29	31 251 653,52
SSE Plc	369 600	0,04	6 064 685,14	6 064 685,14
Standard Chartered Plc	350 000	0,01	5 709 487,83	5 709 487,83
Tesco Plc	2 573 350	0,03	10 320 253,96	10 320 253,96
Tullow Oil Plc	450 332	0,05	4 618 374,24	4 618 374,24
Unilever Plc	327 000	0,03	7 681 791,12	9 735 084,56
Wm Morrison Supermarkets Plc	502 563	0,02	1 572 732,24	1 572 732,24
Vodafone Group Plc	18 821 000	0,04	35 820 036,68	53 603 382,51
Muut	59 414 540		588 470,97	595 588,79
Italia				
Assicurazioni Generali S.p.A.	270 000	0,02	4 614 300,00	4 614 300,00
Enel S.p.A.	2 171 960	0,02	6 893 801,04	6 893 801,04
Eni S.p.A.	968 218	0,03	16 934 132,82	16 934 132,82
Intesa Sanpaolo S.p.A.	4 700 000	0,03	8 431 800,00	8 431 800,00
Mediobanca S.p.A.	300 000	0,03	1 495 640,10	1 893 000,00
Snam S.p.A.	611 563	0,02	2 123 510,48	2 485 392,03
Telecom Italia S.p.A.	4 334 000	0,02 / 0,03	3 121 132,00	3 121 132,00
UniCredit S.p.A.	2 275 000	0,04	7 393 888,97	12 239 500,00
Muut	14 379		223 593,45	223 593,45
Itävalta				
Erste Group Bank AG	170 000	0,04	4 114 720,84	4 306 100,00
OMV AG	52 316	0,02	1 436 939,47	1 820 073,64
Jersey				
Experian Plc	338 234	0,03	4 263 019,97	4 511 409,48
Glencore Xstrata Plc	3 810 846	0,03	14 293 529,38	14 293 529,38
Shire Plc	152 000	0,03	3 822 494,15	5 197 936,91
WPP Plc	550 000	0,04	4 545 827,19	9 097 397,15
Luxemburg				
ArcelorMittal S.A.	59 861	0,00	775 798,56	775 798,56
Millicom International Cellular S.A.	26 427	0,03 / 0,00	1 682 567,70	1 909 142,01
Subsea 7 S.A.	331 833	0,09	4 606 697,51	4 606 697,51
Tenaris S.A.	181 603	0,02	2 398 015,42	2 882 039,61
Norja				
Aker Solutions ASA	149 180	0,05	1 913 587,90	1 933 649,65
DNB ASA	1 282 146	0,08	12 609 840,59	16 603 660,39
Norsk Hydro ASA	443 567	0,02	1 435 771,70	1 435 771,70
Norwegian Property ASA	8 225 409	1,50	7 150 391,42	7 150 391,42
Orkla ASA	363 719	0,04	2 057 145,61	2 057 145,61
Statoil ASA	1 433 901,00	0,04	25 187 140,61	25 187 141
Storebrand ASA	2 350 000	0,52	7 691 080,69	10 641 456,42
Telenor ASA	857 678	0,06	12 889 139,90	14 829 635,15
Yara International ASA	400 000	0,14	12 483 558,53	12 483 558,53
Muut	948 222		306 134,09	306 134,09

KKR 2006 Fund L.P.	Yhdysvallat	30 769 758	21 741 329,56	21 741 329,56
KKR Asian Fund II L.P.	Caymansaaret	2 120 572	1 537 649,19	1 537 649,19
KKR Asian Fund L.P.	Caymansaaret	24 218 459	17 964 712,00	24 614 812,15
KKR E2 Investors L.P.	Caymansaaret	1 150 174	1 150 174,00	2 178 735,50
KKR European Fund II, LP	Kanada	16 608 183	13 622 862,11	13 622 862,11
KKR European Fund III	Caymansaaret	33 883 437	33 883 437,00	38 713 249,88
Lifeline Ventures Fund I Ky	Suomi	1 909 059	1 811 800,38	1 811 800,38
MB Equity Fund IV Ky	Suomi	6 911 288	6 911 287,60	8 620 214,04
Midinvest Fund II Ky	Suomi	631 756	600 559,00	600 559,00
Montagu IV Co-Invest 1 LP	Iso-Britannia	9 237 137	9 237 136,56	10 982 465,80
Montagu IV LP	Iso-Britannia	18 280 411	18 280 411,91	18 710 476,31
Mount Kellett Capital Partners (Cayman), L.P.	Caymansaaret	24 855 805	18 452 686,18	30 939 791,30
Nordic Capital Fund VIII	Jersey	12 452 985	11 517 018,61	11 517 018,61
Nordic Capital V	Jersey	8 627 562	6 495 751,79	6 495 751,79
Nordic Capital VI	Jersey	31 104 066	31 104 066,45	33 490 214,91
Nordic Capital VII	Jersey	60 794 365	60 794 365,07	78 470 813,07
PAI Europe V FCPR	Ranska	17 779 900	17 779 900,00	22 221 265,68
PAI Europe V LP	Iso-Britannia	3 267 875	1 537 398,11	1 537 398,11
Partners Group European Mezzanine 2008	Iso-Britannia	37 594 870	37 594 870,01	38 176 838,60
Pemira Europe II LP2	Guernsey	3 972 686	698 807,39	698 807,39
Pemira Europe III LP	Guernsey	11 349 945	7 213 945,59	7 213 945,59
Pemira IV LP	Guernsey	50 928 441	50 928 440,65	57 881 038,58
Redtop Co-Invest LP	Jersey	9 793 032	12 071 534,26	17 246 355,43
Salto LP Fund	Guernsey	10 000 000	10 000 000,00	10 000 000,00
Selected Mezzanine Funds I Ky	Suomi	13 781 226	13 781 225,69	14 694 424,83
Selected Private Equity Funds I Ky	Suomi	3 412 979	3 317 822,17	3 317 822,17
Sentica Buyout III Ky	Suomi	14 314 414	14 314 414,16	19 903 577,37
Sentica Kasvurahasto II Ky	Suomi	3 520 060	1 634 867,11	1 634 867,11
Silver Lake Partners III L.P.	Yhdysvallat	38 096 994	28 122 196,21	29 497 918,75
Silver Lake Partners IV	Yhdysvallat	9 034 150	6 550 757,74	6 550 757,74
SLP Denali Co-Invest L.P.	Yhdysvallat	15 072 857	10 929 488,07	10 929 488,07
Sponsor Fund III Ky	Suomi	16 125 210	16 125 209,86	19 410 850,37
The Fifth Cinven Fund	Guernsey	30 678 149	29 161 606,56	29 161 606,56
The Fourth Cinven Fund Limited Partnership	Iso-Britannia	37 718 139	37 718 138,72	43 186 853,93
The Third Cinven Fund Limited Partnership	Iso-Britannia	7 380 490	1 863 861,58	1 863 861,58
Towerbrook III	Caymansaaret	30 008 863	22 476 911,78	23 350 424,84
Vaaka Partners Buyout I (B,C,D,E,F) Ky	Suomi	5 394 641	5 394 640,95	5 906 344,22
Vaaka Partners Buyout I Ky	Suomi	2 949 609	2 949 609,38	3 263 002,43
Vaaka Partners Buyout II Ky	Suomi	1 875 952	1 521 462,71	1 521 462,71
Valhalla Co-Invest L.P.	Caymansaaret	81 000 000	10 050 138,52	14 528 279,33
Verdane ETF II SPV Ky	Suomi	1 090 797	1 090 797,00	3 933 090,02
Verdane ETF III SPV K/S	Tanska	880 162	880 162,00	1 259 398,28
Veronis Suhler Stevenson Communications PartnersIV	Yhdysvallat	10 800 148	4 696 619,51	4 696 619,51
Muut			3 993 456,85	13 299 605,69
Yhteensä			1 310 293 180,35	1 543 334 208,96
Muut rahastot				
Bluecrest Capital International F EUR	Caymansaaret	66 412	20 018 530,92	20 315 317,31
Brevan Howard Fund B Class Limited	Caymansaaret	150 946	19 400 533,17	34 189 378,06
CFM STRATUS Feeder Limited Class D	Brittiläiset Neitsytsaaret	12 963	19 843 814,87	19 843 814,87
Citadel Kensington Global Strategies LTD	Bermuda	42 158	29 932 643,90	48 033 950,78
D.E Shaw Composite International Fund s. New Issue	Caymansaaret	1 946	23 154 547,61	37 177 614,76
Davidson Kempner Int. Ltd. - Class C Tranche 4	Brittiläiset Neitsytsaaret	252 628	18 420 736,02	28 196 804,77
HBK Offshore Fund Ltd class C	Caymansaaret	199 943	19 034 574,69	24 584 729,90
Man Absolute Return Strategies I Ltd: Class ARS1 2	Caymansaaret	13 422	3 526 873,09	3 956 290,43
Marshall Wace Market Neutral TOPS B Fund	Irlanti	288 556	30 000 000,00	32 348 474,21
Och Ziff Europe Overseas Fund Ltd	Caymansaaret	20 433	18 589 418,46	26 936 448,97
Och-Ziff Asia Overseas Fund, Ltd	Caymansaaret	13 352	10 188 965,33	13 428 051,61
Palmetto Fund, Ltd. Class D 01Apr2011	Bermuda	1 126	829 212,96	1 022 830,97
Palmetto Fund, Ltd. Class D 01Feb2010	Bermuda	1 704	1 207 115,17	1 311 906,63
Palmetto Fund, Ltd. Class D 01Jan2008	Bermuda	23 329	13 221 861,53	17 962 149,66
Palmetto Fund, Ltd. Class D 01Jul2011	Bermuda	1 791	1 288 454,33	1 614 440,29
Paulson Credit Opportunities Ltd. Class C	Caymansaaret	32 000	2 676 831,39	39 992 206,67
QVT CSI Offshore A1137	Caymansaaret	762	569 866,99	569 866,99
QVT Offshore Class 1-NI 1075	Caymansaaret	18 731	14 070 630,41	14 713 915,48
QVT SLV Offshore Ltd. B1146	Caymansaaret	2 652	1 184 345,62	1 609 810,75
Shepherd Investments International, Ltd. Class BQ	Brittiläiset Neitsytsaaret	2 260	2 206 272,33	2 292 460,48
Ursus International Ltd. B/1	Caymansaaret	5 156	5 145 709,79	5 145 709,79
Vicis Capital Fund (International)	Caymansaaret	29 148	1 987 147,57	1 987 147,57
Muut			1 024 560,20	1 196 137,03
Yhteensä			257 522 646,35	378 429 457,98
Yhteensä			12 415 242 099,65	15 506 664 112,54
*) Ei sisällä kiinteistörahastoja				
Osakkeista ja osuuksista eritelty kirjanpitoarvoltaan yli 500 000 EUR omistukset.				
Lainaksi annettuja osakkeita ei ole vähennetty.				

KONSERNIN AVOIMET ARVOPAPERILAINASOPIMUKSET	2013	2012
Lainaksi otetut arvopaperit		
Määrä	5 736 000,00	1 080 000,00
Käypä arvo	63 751 049,70	21 193 195,04
Lainaksi otetut osakkeet ovat pörssiosakkeita. Kaikki lainat ovat alle vuoden mittaisia ja milloin tahansa keskeytettävissä Lainauksen vakuudeksi annettujen panttien käypä arvo on esitetty taseen liitetietojen kohdassa vakuudet ja vastuusitoumukset		
KONSERNIN LAINASAAMISET	2013	2012
Muiden lainasaamisten erittely vakuuden mukaan		
Pankkitakaus	226 759 409,36	466 323 925,23
Takausvakuutus	132 125 212,93	183 458 697,08
Muu vakuus	196 945 401,83	253 633 541,70
Vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno	555 830 024,12	903 416 164,01
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno	427 704 934,17	545 771 598,32
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	983 534 958,29	1 449 187 762,33
Eläkelainasaamisten yhteismäärä tase-erittäin		
Kiinnelainasaamiset	383 118 619,07	465 377 388,62
Muut lainasaamiset	392 009 236,36	689 374 475,50
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	775 127 855,43	1 154 751 864,12
Lähipiirilainat		
Osakkuusyrityksille myönnettyt lainat	176 087 785,33	184 615 393,33
Lainojen laina-ajat ovat 10–29 vuotta ja ne ovat sekä laina-aikana lyhennettäviä että laina-ajan lopussa maksettavia kertalyhenteisiä lainoja. Lainat on pääsääntöisesti sidottu joko kiinteään tai vaihtuvaan TyEL-viitekorkoon.		

KONSERNIN AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN MUUTOKSET

2013					
	Aineettomat oikeudet	Ennakkomaksut	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	8 339 666,73	6 438 256,06	6 112 784,18	1 748 632,58	22 639 339,55
Lisäykset	9 948 905,74	14 015 769,60	470 110,06	12 734,86	24 447 520,26
Vähennykset	-344 720,33	-6 588 570,07	-	-	-6 933 290,40
Hankintameno 31.12.	17 943 852,14	13 865 455,59	6 582 894,24	1 761 367,44	40 153 569,41
Kertyneet poistot 1.1.	-2 901 780,74		-5 106 077,90		-8 007 858,64
Tilikauden poistot	-2 382 749,69		-289 865,78		-2 672 615,47
Kertyneet poistot 31.12.	-5 284 530,43		-5 395 943,68		-10 680 474,11
Kirjanpitoarvo 31.12	12 659 321,71	13 865 455,59	1 186 950,56	1 761 367,44	29 473 095,30

SAAMISTEN ERITTELYT

	2013	2012
Muut saamiset		
Omistusyhteisyrityksiltä	1 560,82	1 710,09

KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN ERITTELY	2013		2012	
Oma pääoma				
Pohjarahasto		22 994 653,31		22 994 653,31
Muut rahastot				
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot				
1.1.	60 241 452,83		54 487 589,62	
Siirto käyttämättömistä lahjoitusvaroista	31 750,00		18 182,93	
Siirto edellisen tilikauden ylijäämästä	2 968 462,34	63 241 665,17	5 735 680,28	60 241 452,83
Muut rahastot				
1.1.		584 855,10		584 855,10
Edellisten tilikausien voitto (tappio)				
1.1.	-55 213 518,19		-53 025 894,78	
Lahjoitusvaroihin siirretty	-50 000,00		-50 000,00	
Siirto yhtiöjärjestyksen mukaisiin rahastoihin	-2 968 462,34	-58 231 980,53	-5 735 680,28	-58 811 575,06
Tilikauden voitto (tappio)		-9 631 353,00		3 598 056,85
		18 957 840,05		28 607 443,03
Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen:				
Vakuutuksenottajien osuus		18 957 840,05		28 607 443,03
Voitonjakokelpoiset varat:				
Tilikauden voitto		-9 631 353,00		3 598 056,85
+ Muut rahastot				
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot		63 241 665,17		60 241 452,83
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä		53 610 312,17		63 839 509,68

KONSERNIN VAKUUTUSTEKNISEN VASTUUVELAN ERITTELY		2013	2012
Vakuutusmaksuvastuu			
Vastaiset eläkkeet		13 136 854 536,00	13 088 514 328,00
Osittamaton lisävakuutusvastuu		762 899 692,00	477 589 703,00
Ositettu lisävakuutusvastuu		86 009 621,00	62 412 634,00
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu		633 969 511,00	167 312 277,00
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä		14 619 733 360,00	13 795 828 942,00
Korvausvastuu			
Alkaneet eläkkeet		11 597 966 152,00	10 804 024 236,00
Tasointuvastuu		971 185 996,00	986 024 600,00
Korvausvastuu yhteensä		12 569 152 148,00	11 790 048 836,00
Vakuutustekninen vastuvelka yhteensä		27 188 885 508,00	25 585 877 778,00
KONSERNIN VELKOJEN ERITTELY		2013	2012
Velat omistusyhteisyrityksille			
Muut velat		453 503,29	-

KONSERNIN VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET	2013	2012
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Vuokranmaksun vakuudeksi annetut kiinnitykset	10 581 582,56	10 581 582,56
Johdannaiskaupan vakuudeksi annetut pantit, kirja-arvo		
arvopaperit	337 021 099,55	508 159 777,79
käteinen ⁽¹⁾	14 450 934,92	41 622 723,02
Osakelainauksen vakuudeksi annetut pantit, kirja-arvo		
käteinen ⁽¹⁾	71 609 227,22	23 001 296,05
⁽¹⁾ Rahoitusvakuuslain mukaisessa siirrossa vakuudeksi annetut käteisvakuudet 86 060 162,14 euroa sisältyvät tase-erään muut saamiset		
Rahoitusvakuuslain mukaisessa siirrossa vakuudeksi saadut käteispantit 1 606 593 681,94 euroa sisältyvät tase-erään muut velat.		
Taseeseen sisällyttämättömät vastuusitoumukset ja vastuut		
Sijoitusitoumukset		
Pääomarahastot	1 767 983 109,95	1 585 725 918,34
Muut sijoitusitoumukset	49 328 408,33	51 833 210,96
Johdannaissopimukset		
Ei-suojaaavat		
Korkojohdannaiset		
Futuuri- ja termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	-1 084 914 138,43	-965 246 768,22
käypä arvo	0,00	0,00
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus	29 830 373 036,80	14 393 533 856,00
käypä arvo	681 871 487,12	276 150 370,39
Avoimet, asetetut, kohde-etuus	-24 073 520 122,62	-15 865 660 533,58
käypä arvo	-329 642 455,92	-225 816 639,79
Koron- ja luottoriskinvaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	-1 369 930 276,64	-5 004 690 396,81
käypä arvo	201 312 404,21	44 779 090,63
Valuuttajohdannaiset		
Termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	3 835 125 128,48	4 587 121 905,75
käypä arvo	31 768 385,01	5 911 683,72
Suljetut, käypä arvo	1 859 739,14	4 121 342,67
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus	15 595 122 340,59	17 177 243 425,63
käypä arvo	1 073 401 623,53	1 429 717 017,20
Avoimet, asetetut, kohde-etuus	-3 528 503 226,74	-5 239 139 912,19
käypä arvo	-107 714 767,39	-222 580 073,59
Valuuttavaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	0,00	0,00
käypä arvo	0,00	0,00
Osakejohdannaiset		
Futuuri- ja termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	80 737 377,14	-1 782 822 338,46
käypä arvo	-2 074 034,91	416 454,78
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus	5 775 989 869,33	16 347 725 004,13
käypä arvo	358 714 975,80	613 962 552,43
Avoimet, asetetut, kohde-etuus	-1 364 811 216,34	-911 203 972,11
käypä arvo	-67 714 939,94	-29 396 242,81
Tuotonvaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	-78 422 784,20	-536 276 923,59
käypä arvo	-2 208 241,90	983 340,30
Muut johdannaissopimukset		
Futuuri- ja termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	190 781 947,39	53 249 981,59
käypä arvo	45 471 454,79	80 596 983,13
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus	248 853 537,45	241 857 726,18
käypä arvo	31 895 103,96	34 851 170,36
Avoimet, asetetut, kohde-etuus	0,00	0,00
käypä arvo	0,00	0,00
Tuotonvaihtosopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	44 245 368,76	56 780 184,29
käypä arvo	321 174,93	-3 385 969,99
Suljettujen ja erääntyneiden johdannaisten tulos on kirjattu täysimääräisesti tulosvaikutteisesti.		
Vuoden 2013 tilinpäätöshetkellä oli avoinna omien kiinteistöjen sähköenergian tulevan hankintakustannuksen suojaamiseksi tehtyjä johdannaisia, joiden käypä arvo oli -1 349 750 euroa. Suojauksia on tehty noin 70 000 MWh sähköenergian kulutuksen perusteella vuodelle 2013, joka vastaa noin 8 MW keskitehoa. Tuleville vuosille suojauksia on tehty porrastetusti.		

Arvostusperiaatteet		
Pörszijohdannaiset arvostetaan käyttäen pörssissä noteerattua hintaa.		
Kahdenväliset OTC -johdannaiset arvostetaan vastapuolen arvostuksen perusteella, mikäli markkinaolosuhteet eivät estä kyseisten johdannaistransaktioiden arvostamista markkina-arvoon.		
Kahdenvälinen OTC -johdannaistransaktio arvostetaan teoreettiseen mallihintaan, mikäli markkinaolosuhteet estävät kyseisen transaktion arvostamisen markkina-arvoon.		
EMIR -asetuksessa ja siihen liittyvissä teknisissä standardeissa on määritelty tarkemmin milloin markkinaolosuhteet estävät arvostamisen markkina-arvoon.		
Keskusvastapuoliselvitetävät OTC -johdannaiset arvostetaan keskusvastapuolelta saatuun arvoon.		
Yhteisvastuumäärä		
Yhtiö kuuluu Osuuspankkikeskus Osk:n edustamaan verovelvollisuusryhmään.		
Ryhmän jäsenet ovat yhteisvastuullisesti vastuussa ryhmän tilittävistä arvonlisäverosta.		
Arvonlisäveron tarkistusvastuu	49 595 997,00	35 415 859,00
Leasing- ja vuokravastuut		
Seuraavana vuonna erääntyvät	1 489 883,83	1 456 449,39
Myöhempinä vuosina erääntyvät	1 607 375,50	741 046,98
Muut vastuusitoumukset	6 220 000,00	5 939 634,00

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN YHDISTELLYT TYTÄRYRITYKSET JA OSAKKUUSYRITYKSET 31.12.2013

ILMARISEN TYTÄRYRITYKSET			Kotipaikka	Omistussuus %
1	Kiinteistö Oy	Aleksanterinkatu 13	Helsinki	100,00
2		Antilooppi Oy	Helsinki	100,00
3	Kiinteistö Oy	Autoprint	Helsinki	61,65
4		Elielin Pysäköinti Oy	Helsinki	100,00
5	Asunto Oy	Espoon Itsehallintotie 1	Espoo	100,00
6	Kiinteistö Oy	Espoon Karaportti 3	Helsinki	100,00
7	Kiinteistö Oy	Espoon Keilarannantorni	Espoo	100,00
8	Kiinteistö Oy	Espoon Keilaranta 19	Espoo	100,00
9	Kiinteistö Oy	Espoon Kutojankulma 2	Helsinki	100,00
10	Kiinteistö Oy	Espoon Kutojantie 4	Espoo	100,00
11	Asunto Oy	Espoon Markkinakatu 2	Helsinki	100,00
12	Asunto Oy	Espoon Merivalkama 18	Espoo	100,00
13	Asunto Oy	Espoon Neulaspolku 1	Helsinki	100,00
14	Asunto Oy	Espoon Postipuuntalo	Espoo	100,00
15	Asunto Oy	Espoon Puntaritie 2	Espoo	100,00
16	Asunto Oy	Espoon Puntaritie 5	Espoo	100,00
17	Kiinteistö Oy	Espoon Siikajärventie 88-90	Helsinki	100,00
18	Kiinteistö Oy	Espoon Trillakatu 5	Helsinki	100,00
19	Kiinteistö Oy	Haminan Sibeliuskatu 27	Helsinki	100,00
20	Kiinteistö Oy	Helsingin Aleksanterinkatu 17	Helsinki	92,76
21	Kiinteistö Oy	Helsingin Ankkurinkatu 5	Helsinki	100,00
22	Kiinteistö Oy	Helsingin Amfeltintie 8	Helsinki	100,00
23	Kiinteistö Oy	Helsingin Bulevardi 26	Helsinki	100,00
24	Asunto Oy	Helsingin Eerikinkatu 41	Helsinki	100,00
25	Kiinteistö Oy	Helsingin Elimäenkatu 28	Helsinki	100,00
26	Kiinteistö Oy	Helsingin Elimäenkatu 30	Helsinki	100,00
27	Asunto Oy	Helsingin Gyldenintie 5-7	Helsinki	100,00
28	Asunto Oy	Helsingin Hanuripolku 4-6	Helsinki	100,00
29	Asunto Oy	Helsingin Hellemäenpolku 10	Helsinki	100,00
30	Asunto Oy	Helsingin Hiomotie 42	Helsinki	100,00
31	Asunto Oy	Helsingin Hiomotie 44	Helsinki	100,00
32	Asunto Oy	Helsingin Hiomotie 46	Helsinki	100,00
33	Asunto Oy	Helsingin Hiomotie 48	Helsinki	100,00
34	Asunto Oy	Helsingin Hitsaajankatu 15	Helsinki	100,00
35	Asunto Oy	Helsingin Kap Hornin katu 8	Helsinki	100,00
36	Asunto Oy	Helsingin Kaustisenpolku 3	Helsinki	100,00
37	Asunto Oy	Helsingin Kiviparantie 2	Helsinki	100,00
38	Asunto Oy	Helsingin Laivalahdenportti 3	Helsinki	93,92
39	Asunto Oy	Helsingin Leikosaarentie 26	Helsinki	100,00
40	Kiinteistö Oy	Helsingin Lepakko	Helsinki	100,00
41	Asunto Oy	Helsingin Länsisatamankatu 2	Helsinki	100,00
42	Asunto Oy	Helsingin Merikaapeli	Helsinki	100,00
43	Kiinteistö Oy	Helsingin Merkurius	Helsinki	100,00
44	Kiinteistö Oy	Helsingin Mikonkatu 9	Helsinki	100,00
45	Asunto Oy	Helsingin Neitsytsaarentie	Helsinki	100,00
46	Asunto Oy	Helsingin Näyttelijäntie 13	Helsinki	100,00
47	Asunto Oy	Helsingin Palikkapolku 1	Helsinki	100,00
48	Asunto Oy	Helsingin Piispanalot	Helsinki	100,00
49	Kiinteistö Oy	Helsingin Punanotkonkatu 2	Helsinki	100,00
50	Kiinteistö Oy	Helsingin Pääpostitalo	Helsinki	100,00
51	Kiinteistö Oy	Helsingin Satamakaari 22	Helsinki	100,00
52	Kiinteistö Oy	Helsingin Satamakaari 24	Helsinki	100,00
53	Kiinteistö Oy	Helsingin Takkatie 1	Helsinki	100,00
54	Asunto Oy	Helsingin Tulvaniitynpolku 3	Helsinki	100,00
55	Asunto Oy	Helsingin Ulappasaarentie 4	Helsinki	100,00
56	Kiinteistö Oy	Helsingin Valimotie 21	Helsinki	100,00
57	Asunto Oy	Helsingin Vanha Viertotie 9	Helsinki	100,00
58	Kiinteistö Oy	Helsingin Viikintori 3	Helsinki	100,00
59	Asunto Oy	Helsingin Viulutie 9	Helsinki	100,00
60	Kiinteistö Oy	Helsingin Väinämöisenlinna	Helsinki	100,00
61	Kiinteistö Oy	HTC Pinta	Helsinki	100,00
62	Kiinteistö Oy	Huittisten Lauttakylänkatu 12	Helsinki	100,00
63	Asunto Oy	Hyvinkään Kankurinkatu 5	Hyvinkää	100,00
64	Asunto Oy	Hämeenlinnan Hallituskatu 14	Helsinki	100,00
65	Asunto Oy	Hämeenlinnan Kummilantie 6	Hämeenlinna	100,00
66	Asunto Oy	Hämeenlinnan Pikkujärventie 9	Hämeenlinna	100,00
67	Kiinteistö Oy	Ilmarisen Talo 113	Helsinki	100,00
68	Asunto Oy	Imatran Poutakuja 5	Imatra	100,00
69	Kiinteistö Oy	Iso-Ylläksentie 42	Helsinki	100,00
70	Kiinteistö Oy	Julininkulma	Turku	79,09
71	Kiinteistö Oy	Jyväskylän Kauppakatu 39	Jyväskylä	100,00
72	Asunto Oy	Jyväskylän Keskisentie 1	Jyväskylä	100,00
73	Kiinteistö Oy	Jyväskylän Kiillatie 1	Helsinki	100,00
74	Asunto Oy	Jyväskylän Kilpisenkatu 14	Jyväskylä	100,00
75	Asunto Oy	Jyväskylän Suuruspäntie 12	Jyväskylä	100,00
76	Kiinteistö Oy	Jämsän Keskuskatu 23	Helsinki	100,00
77	Asunto Oy	Järvenpään Sahankaari 1-3	Järvenpää	100,00
78	Kiinteistö Oy	Kangasalan Mäkirinteentie 1	Helsinki	100,00
79	Kiinteistö Oy	Kaskisten Bladintie 35	Helsinki	100,00
80	Kiinteistö Oy	Kemin Rytikatu 3	Helsinki	100,00
81	Kiinteistö Oy	Keravan Alikeravantie 34	Helsinki	100,00
82	Kiinteistö Oy	Keravan Isoahjo	Helsinki	100,00
83	Kiinteistö Oy	Kolarin Lomarova III	Kolari	100,00
84	Asunto Oy	Kotkan Korkeavuorenkatu 15	Kotka	100,00
85	Kiinteistö Oy	Kotkan Metsäkulmankatu 21	Kotka	100,00
86	Kiinteistö Oy	Kotkan Siikasaarentie 78	Helsinki	100,00
87	Kiinteistö Oy	Kouvolan Kaupinkuja 3	Helsinki	100,00

ILMARISEN TYTÄRYRITYKSET			Kotipaikka	Omistusosuus %
88	Asunto Oy	Kuopion Haapaniemenkatu 13	Kuopio	100,00
89	Kiinteistö Oy	Kuopion Leväsentie 23	Helsinki	100,00
90	Kiinteistö Oy	Kuopion Puijonkatu 29	Helsinki	100,00
91	Kiinteistö Oy	Kuopion Telkkistentie 2	Kuopio	100,00
92	Asunto Oy	Kuopion Tulliportinkatu 30	Kuopio	100,00
93	Asunto Oy	Kuopion Vuorikatu 22	Kuopio	100,00
94	Kiinteistö Oy	Kutomotie 9	Helsinki	100,00
95		Kämp Galleria Oy	Helsinki	100,00
96		Kämp-Kiinteistöt Oy	Helsinki	100,00
97	Asunto Oy	Lahden Kauppakatu 38	Lahti	100,00
98	Asunto Oy	Lahden Saimaankatu 60 a	Lahti	100,00
99	Kiinteistö Oy	Lappeenrannan Kauppatori	Lappeenranta	78,79
100	Asunto Oy	Lappeenrannan Kievarinkatu 1	Lappeenranta	100,00
101	Asunto Oy	Lappeenrannan Pikisaarenkatu 42	Lappeenranta	100,00
102	Asunto Oy	Lappeenrannan Valto Käkelän katu 4-6	Lappeenranta	100,00
103	Kiinteistö Oy	Lielahden Kauppapuisto 1	Tampere	100,00
104	Kiinteistö Oy	Lielahden Kauppapuisto 2	Tampere	100,00
105	Kiinteistö Oy	Lohjan Ojamonharjuntie 86	Helsinki	100,00
106	Kiinteistö Oy	Luumäen Suoanttilantie 101	Helsinki	100,00
107	Asunto Oy	Naantalin Palomäenkatu 5	Naantali	100,00
108	Kiinteistö Oy	Nokian Kivimiehenkatu 4	Helsinki	100,00
109	Kiinteistö Oy	Nummelan Ratastie 3	Helsinki	100,00
110	Kiinteistö Oy	Oulun Isopurjentie 3	Oulu	100,00
111	Kiinteistö Oy	Oulun Jääsalontie 12	Helsinki	100,00
112	Kiinteistö Oy	Oulun Kauppuriinkatu 9	Helsinki	100,00
113	Asunto Oy	Oulun Kurrenkuja 4-6	Oulu	100,00
114	Asunto Oy	Oulun Nahkatehtaankatu 14	Oulu	100,00
115	Kiinteistö Oy	Oulun Pekurinkulma	Helsinki	100,00
116	Asunto Oy	Oulun Peltolankaari 1	Oulu	100,00
117	Asunto Oy	Oulun Saaristonkatu 2	Oulu	100,00
118		Oy Grönqvist F.W. Ab	Helsinki	88,20
119	Kiinteistö Oy	Paraisten Liikekeskus	Parainen	71,92
120	Kiinteistö Oy	Porin Itäkeskuksenkaari 2	Helsinki	100,00
121	Asunto Oy	Rauman Ahteentie 3	Rauma	100,00
122	Asunto Oy	Rovaniemen Rovakatu 14	Rovaniemi	100,00
123	Kiinteistö Oy	Salomonkatu 7-9	Helsinki	79,34
124	Kiinteistö Oy	Sömäistenkatu 1	Helsinki	100,00
125	Asunto Oy	Tampereen Ankkarinraitti 4	Tampere	100,00
126	Asunto Oy	Tampereen Iidesranta 14	Tampere	100,00
127	Asunto Oy	Tampereen Iidesranta 16	Tampere	100,00
128	Asunto Oy	Tampereen Kalevan puistotie 14	Tampere	100,00
129	Asunto Oy	Tampereen Lapinkaari 8	Tampere	100,00
130	Kiinteistö Oy	Tampereen Lokomonkatu 27	Helsinki	100,00
131	Kiinteistö Oy	Tampereen Sellukatu 30	Tampere	100,00
132	Asunto Oy	Tampereen Tapettikatku 5	Tampere	100,00
133	Kiinteistö Oy	Tampereen Turvesuonkatu 10	Tampere	100,00
134	Kiinteistö Oy	Teuvan Tuokkolantie 14	Teuva	100,00
135		Tietollmarinen	Helsinki	30,00
136	Kiinteistö Oy	Toijalan Karantie 2	Helsinki	100,00
137	Asunto Oy	Turun Ahterikatu 12	Turku	100,00
138	Asunto Oy	Turun Laivurinkatu 4	Turku	100,00
139	Asunto Oy	Turun Reelininkatu 7	Turku	100,00
140	Kiinteistö Oy	Tuusulan Huurrekuja 2	Helsinki	100,00
141	Kiinteistö Oy	Vaasan Mäkikäivontie 22	Vaasa	100,00
142	Asunto Oy	Vaasan Pitkätie 32	Vaasa	100,00
143	Kiinteistö Oy	Vaasan Tehokatu 10	Vaasa	100,00
144	Kiinteistö Oy	Vainikkalan Huolintatie 13	Helsinki	100,00
145	Kiinteistö Oy	Valkeakosken Hakalantie 1	Helsinki	100,00
146	Kiinteistö Oy	Vantaan Ainontie 1	Helsinki	100,00
147	Kiinteistö Oy	Vantaan Ainontie 5	Helsinki	100,00
148	Kiinteistö Oy	Vantaan Asolantie 14	Helsinki	100,00
149	Asunto Oy	Vantaan Helmikuja 2	Vantaa	100,00
150	Asunto Oy	Vantaan Helmikuja 4	Vantaa	100,00
151	Kiinteistö Oy	Vantaan Jönsaksentie 4	Helsinki	100,00
152	Asunto Oy	Vantaan Kranssi	Vantaa	100,00
153	Asunto Oy	Vantaan Lautamiehentie 11	Vantaa	100,00
154	Asunto Oy	Vantaan Lautamiehentie 9	Vantaa	100,00
155	Kiinteistö Oy	Vantaan Mylykivenkuja 6	Vantaa	100,00
156	Asunto Oy	Vantaan Paakari	Vantaa	100,00
157	Asunto Oy	Vantaan Pakkalanrinne 2	Helsinki	100,00
158	Kiinteistö Oy	Vantaan Pakkalanrinne 4	Helsinki	100,00
159	Kiinteistö Oy	Vantaan Pakkalantie 27	Vantaa	100,00
160	Kiinteistö Oy	Vantaan Rälssitie 9	Helsinki	100,00
161	Asunto Oy	Vantaan Solkikuja 4	Vantaa	100,00
162	Kiinteistö Oy	Vantaan Tietotie 11	Helsinki	100,00
163	Kiinteistö Oy	Vantaan Tikkurilantie 5	Helsinki	100,00
164	Asunto Oy	Vantaan Tädyketie 4	Vantaa	100,00
165	Asunto Oy	Vantaan Valtuustokatu 6	Vantaa	100,00
166	Kiinteistö Oy	Vantaan Öljykuja 2	Helsinki	100,00
167	Kiinteistö Oy	Värtsilän Teollisuustie 5	Helsinki	100,00
168	Kiinteistö Oy	Äänekosken Kauppakatu 5	Helsinki	100,00

1) Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen ääniosuus 70,00

ILMARISEN OSAKKUUSYRITYKSET

Kruunuvuoren Satama Oy	Helsinki, Suomi	33,00
Russia Invest B.V.	Amsterdam, Alankomaat	27,23
Technopolis Holding 2 AS	Oslo, Norja	49,00
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	Helsinki, Suomi	26,30

Hallituksen ehdotus voiton käytöstä

Emoyhtiön jakokelpoinen vapaa oma pääoma tilinpäätöksessä 31.12.2013 on 67 015 302,51 euroa, josta tilikauden voitto on 3 773 637,34 euroa.

Hallitus ehdottaa, että 50 000 euroa varataan hallituksen käytettäväksi lahjoituksina yleishyödyllisiin tarkoituksiin ja muu osuus voitosta eli 3 723 637,34 euroa siirretään varmuusrahastoon.

Helsingissä 26. päivänä helmikuuta 2014

Jussi Pesonen

Lauri Lyly

Jyri Häkämies

Sture Fjäder

Kim Gran

Matti Halmesmäki

Minna Helle

Olli Lehtilä

Hannu Leinonen

Leena Niemistö

Kristian Pullola

Heikki Malinen

Harri Sailas
toimitusjohtaja

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Ilmarisen yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Ilmarisen kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2013. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että ne antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konserni-tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia, työeläkevakuutusyhtiölakia, vakuutusyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuva tilintarkastusevidenssiä.

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Helsingissä 12. maaliskuuta 2014

Ernst & Young Oy

KHT-yhteisö

Tomi Englund KHT